

IHMISEN JA JUMALAN VÄLINEN KONTAKTI
ET-LEHDEN ”JUMALAN ETSINTÄ”-
VERKKOKESKUSTELUN VIESTEISSÄ

Elina Lauttamäki
Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Käytännöllinen teologia
Tekijä – Författare Elina Lauttamäki		
Työn nimi – Arbetets titel Ihmisen ja Jumalan välinen kontakti ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelun viesteissä		
Oppiaine – Läroämne Käytännöllinen teologia		
Työn laji – Arbetets art Pro Gradu	Aika – Datum 6.1.2020	Sivumäärä – Sidoantal
Tiivistelmä – Referat <p>Tässä tutkielmassa tutkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä, millaiselta ihmisen ja Jumalan välinen kontakti näyttää ihmisen näkökulmasta ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa. Tutkimustehtäväni on analysoida, millaista ihmisen ja Jumalan ja välinen kontakti on tutkimusaineiston perusteella katsottuna. Ihmisen ja Jumalan välisellä kontaktilla tarkoitan tämän tutkielman kehyksessä ihmisen ja Jumalan välistä yhteydenpitoa, kommunikaatiota ja vuorovaikutusta ihmisen kokemuksesta käsin katsottuna. Tässä tutkielmassa Jumala-sana viittaa juutalais-kristillisen uskontoperinteen Jumalaan, ellei toisin mainita. Luokittelen aineistoa laadullisen sisällönanalyysin avulla ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin määrän ja laadun mukaan ja kuvailen viesteissä näkyvää kontaktia sanallisesti.</p> <p>Tutkimusaineistoni on osa julkista verkkokeskustelua, johon kuka tahansa suomen kieltä osaava voi osallistua anonymisti. Verkkokeskustelu alkoi joulun aikaan vuonna 2011 ja se jatkuu edelleen tutkielman kirjoittamisen aikaan syksyllä 2019. Aineistoni koostuu verkkokeskustelun alkuosasta ja olen rajannut aineistosta sisällöllisesti tutkimustehtäväni liittyvät viestit.</p> <p>Tutkielman teoreettinen viitekehys muotoutuu kolmesta osasta. Tutkielman alkuosassa kuvailen, miten uskonnollisuuden ja hengellisyyden toteutumista verkkoympäristössä on tutkittu ja tulkittu. Tämän jälkeen etenen esittelemällä aineistoni, tutkimusmenetelmäni sekä aineiston käsittelyn sisällönanalyysin menetelmällä. Ryhmittelen aineiston viestien sisältöjä sen mukaan, ilmeneekö teksteissä vähän vai paljon kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä sekä sen mukaan, onko kontakti persoonallista vai ei-persoonallista. Näiden ryhmittelyn lisäksi mukana on ryhmiä niille viesteille, jotka eivät ole sijoitettavissa näihin ryhmiin. Kuvailtuani aineiston ryhmittelyn ja luokittelun tuloksia, eli ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin laatua ja määrää aineistossa, esittelen muutaman uskonnopsykologian alaan kuuluvan tavan jäsentää ihmisen ja Jumalan kontaktia. Tämän jälkeen siirryn kuvaamaan tieteellisiä keskusteluja ihmisen kokemuksen merkityksestä hengellisyyden ja uskonnollisuuden kentällä.</p> <p>”Jumalan etsintä”-aineistossa ihmisen oma kokemus uskonasioista esitettyjen väitteiden ja näkemysten perustana on tärkeässä asemassa. Kokemuksellisuuden merkitystä korostetaan monessa yhteydessä hengellisyydestä keskusteltaessa. Tutkielmani loppupuolella esittelen muutaman erilaisen tavan ymmärtää ja jäsentää nykyajassa suosittua vapaan hengellisyyden ja perinteisemmän uskonnollisuuden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Keskustelutan myös valitsemieni teoreettisia viitekehyksiä aineiston analyysissa saamieni tulosten kanssa.</p> <p>Tutkielmani tulokset koostuvat aineiston perusteella luomastani jaottelusta sekä aineiston analyysin tulosten liittämisestä laajempaan teologiseen keskusteluun. Kuvailen aineistossa näkyvää kuvaa ihmisen ja Jumalan kontaktista sekä erittelen, millä tavalla viesteissä puhutaan Jumalasta, uskomisesta Jumalaan sekä suhtautumisesta hengellisiin auktoriteetteihin.</p> <p>Tutkielman lopussa esittelen uskonnon ja hengellisyyden medioitumista koskevia keskusteluja. Medioituminen tarkoittaa median logiikan ulottumista yli median oman toimintakentän. Uskontojen ja hengellisyyden medioituminen tarkoittaa siis sitä, että uskonnot ja hengellisyyden alalla toimivat henkilöt ja instituutiot alkavat noudattaa omassa toiminnassaan medioiden toimintalogiikkaa.</p>		
Avainsanat – Nyckelord Uskonnollisuus verkossa, Jumala, spiritualiteetti, uskontopsykologia, ihmisen ja Jumalan kontakti		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muuta tietoa		

Sisällysluettelo

1. IHMISEN JA JUMALAN VÄLINEN KONTAKTI ET-LEHDEN ”JUMALAN ETSINTÄ”-VERKKOKESKUSTELUN VIESTEISSÄ	2
1.1. JUMALASUHTEEN KUVAUKSIA INTERNETISSÄ	2
1.2. MENETELMÄNÄ LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI	2
1.3. USKONNOLLISUUTTA INTERNETISSÄ, USKONNONPSYKOLOGIAA JA USKONNON MEDIATISAATIOTA	3
2. ELETTYÄ USKONNOLLISUUTTA JA HENGELLISYYTTÄ VERKOSSA.....	4
2.1. USKONNON ILMENEMISTAPOJA INTERNETISSÄ.....	4
2.2. KORVAAKO VERKKO KIRKON?.....	6
3. TUTKIMUSAINEISTONA ET-LEHDEN VERKKOKESKUSTELU ”JUMALAN ETSINTÄ”	7
3.1. ”JUMALAN ETSINTÄ”-AINEISTO ON VALMIINA VERKOSSA.....	7
3.2. AINEISTON RAJAAMINEN AJALLISESTI JOULUSTA LOPPIAISEEN	8
3.3. AINEISTON RAJAAMINEN SISÄLLÖLLISESTI	9
3.4. VERKKOAINEISTON ERITYISPIIRTEITÄ	9
3.5. VERKKOKESKUSTELIJAT EIVÄT EHKÄ TIENNEET LUOVANSA TUTKIMUSAINEISTOA	12
4. AINEISTON KAUTTA TUTKIMUSKYSYMYKSIIN	13
4.1. AINEISTO EDELLÄ TUTKIELMAN TEKOOON.....	13
4.2. VÄHÄN PUHETTA VAKAUMUKSESTA TAI ORIENTAATIOISTA	14
4.3. KONTAKTI IHMISEN JA JUMALAN VÄLILLÄ TÄSSÄ VERKKOKESKUSTELUSSA	14
4.4. JUMALA JA JUMALAT TÄSSÄ VERKKOKESKUSTELUSSA	15
5. LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI ”JUMALAN ETSINTÄ”- AINEISTON HARAVANA JA KAMPANA	16
5.1. LAADULLISEN TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA.....	16
5.2. AINEISTON KÄSITTELYN LYHYT KOKONAISKUVAUS	17
5.3. AINEISTON SISÄLLÖN ERITTELY	18
5.4. RELEVANTTIEN ILMAISUJEN KÄSITTELYÄ JA JÄRJESTELYÄ LAADULLISEN SISÄLLÖNANALYYSIN PERIAATTEIDEN MUKAAN.....	20
5.5. PELKISTETYISTÄ ILMAUKSISTA ALA- JA YLÄLUOKIKSI	21
5.6. YLÄLUOKKIEN RUNSASLUKUINEN JOUKKO.....	22
5.7. KONTAKTIN LAADUN JA MÄÄRÄN MUKAAN RYHMITTELYÄ	24
5.8. KULKU PELKISTETYISTÄ ILMAUKSISTA YHDISTÄVÄÄN LUOKKAAN	25
5.9. YHTEENSÄ VIISI YHDISTÄVÄÄ LUOKKAA	26
6. IHMISEN JA JUMALAN KONTAKTIN MÄÄRÄ JA LAATU VERKKOKESKUSTELUN VIESTIEN SISÄLLÖISSÄ.....	29
6.1. IHMISEN JA JUMALAN VÄLILLÄ ON PALJON PERSOONALLISTA KONTAKTIA ..	29
6.2. IHMINEN JA JUMALAN VÄLILLÄ ON PALJON KONTAKTIA, MUTTA KONTAKTI EI OLE PERSOONALLISTA	31
6.3. IHMINEN JA JUMALAN VÄLILLÄ ON VÄHÄN KONTAKTIA, MUTTA KONTAKTI ON PERSOONALLISTA	33
6.4. IHMINEN JA JUMALAN VÄLILLÄ ON VÄHÄN KONTAKTIA, EIKÄ KONTAKTI OLE PERSOONALLISTA	34

6.5. IHMISEN JA JUMALAN VÄLILLÄ EI OLE KONTAKTIA	36
6.6. ETSINNÄSSÄ HENKILÖKOHTAINEN JUMALASUHDE	37
7. IHMISEN KOKEMUS JUMALAN JA IHMISEN VÄLISESTÄ KONTAKTISTA	39
7.1. KOKEMUS JUMALAN OLEMASSAOLOSTA	39
7.2. JUMALAN JA IHMISEN KONTAKTI USKONNONPSYKOLOGISISSA KEHYKSISSÄ 40	
7.2.1 <i>Hyrckin Jumalakuvat</i>	40
7.2.2. <i>Jumalakokemuksen ydin löytyy ihmiselämästä</i>	44
7.2.3. <i>Ihminen kokee Jumalan oman henkisen tilanteensa kautta</i>	46
7.2.4. <i>Jumalan etsintä matkana</i>	46
7.3. ”JUMALAN ETSINTÄ” JA USKONTOPSYKOLOGISET VIITEKEHYKSET	50
8. KESKUSTELUJA USKONNOLLISUUDESTA JA HENGELLISYYDESTÄ NYKYAJASSA.....	51
8.1. LISÄÄNTYNYT KAIPUU HENKISYYTEEN	51
8.2. HENGELLINEN SEKÄ USKONNOLLINEN YHTÄ AIKAA.....	54
8.3. NYKYAIKAISTA HENGELLISYYTTÄ SEKÄ PERINTEISEMPÄÄ KRISTILLISYYTTÄ ON NÄKYVISSÄ ”JUMALAN ETSINTÄ”-KESKUSTELUSSA.....	56
9. VERKKO USKONNOLLISUUDEN TAPAHTUMAKENTTÄNÄ.....	58
9.1. MEDIATISAATIOSSA MEDIAN LOGIIKKA JÄSENTÄÄ INSTITUUTIOIDEN TOIMINTAA.....	58
9.2. SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO ON KOHTUULLISEN VAHVASTI MEDIATISOITUNUT	61
9.3. MEDIAT MUOKKAUTUVAT MEDIAN KÄYTTÄJIEN TOIMINNAN MUKAISIKSI ...	61
10. JUMALAN JA IHMISEN VÄLISEN KONTAKTIN ETSINNÄN YHTEENVETOA	62
11. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	64
11.1. LÄHTEET	64
11.2. KIRJALLISUUS	65
12. LIITE	67

1. Ihmisen ja Jumalan välinen kontakti ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelun viesteissä

1.1. Jumalasuhteen kuvauksia internetissä

Tutkielmani sijoittuu eletyn uskonnollisuuden tutkimusmaastoon sekä verkossa tapahtuvan uskonnollisuuden tai hengellisyyden kentälle. Tutkin, miten avoimeen verkkokeskusteluun anonyymeinä osallistuvat ihmiset kuvailevat ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia. Tutkimuskysymyksenäni on, millaiselta Jumalan ja ihmisen kontakti näyttää ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa keskusteluun osallistuneiden ihmisten viestien perusteella. ”Jumalan etsintä”-aineisto on julkinen verkkokeskustelu, johon kuka tahansa voi osallistua anonyymisti. Verkkokeskustelu alkoi joulun aikaan vuonna 2011 ja se jatkuu edelleen tutkielman kirjoittamisen aikaan syksyllä 2019. Aineistoni koostuu verkkokeskustelun alkuosasta ja olen rajannut aineistosta tutkimustehtävääni liittyvät viestit.

Tutkimustehtäväni muotoutui vähitellen tutkielmaprosessin aikana. Tutkimustehtäväkseni muotoutui selvittää, miten aineiston viesteissä kuvaillaan Jumalaa ja ihmisten suhdetta Jumalaan. Tutkimustehtävästä tarkensin kohti tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymyksenäni on, millaista ihmisen ja Jumalan välinen kontakti on tutkimusaineiston perusteella katsottuna. Luokittelen kontaktia määrän ja laadun mukaan ja kuvailen, millä tavalla viesteissä puhutaan Jumalasta, uskomisesta Jumalaan sekä suhtautumisesta hengellisiin auktoriteetteihin näkyvää kontaktia sanallisesti. Tutkielmani tulokset koostuvat aineiston perusteella luomastani ihmisen ja Jumalan kontaktin laadun ja määrän jaottelusta sekä jaottelun tulosten liittämisestä laajempaan teologiseen keskusteluun. Tutkielman tuloksena aineistona olevasta verkkokeskustelusta muotoutui kuva, jonka mukaan viesteissä perustetaan Jumalaan, ihmisen ja Jumalan suhteeseen sekä henkilökohtaiset uskonvalinnat useammin omalla kokemuksella hengellisistä asioista kuin millään yksilön ulkopuolisilla auktoriteeteilla.

1.2. Menetelmänä laadullinen sisällönanalyysi

Tässä tutkielmassa tutkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä, millaiselta ihmisen ja Jumalan välinen kontakti näyttää ihmisen näkökulmasta ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa. Tutkimusmenetelmäni, laadullisen

sisällönanalyysin, valitsin aineistoni luonteen perusteella. Aineistoni oli valmis verkkoaineisto, jonka sisällön erittelyyn soveltui arvioni mukaan laadullinen sisällönanalyysi. Kokeiltuani laadullista sisällönanalyysia aineiston käsittelyyn huomasin nopeasti, että valitsemani menetelmä sopi aineiston sekä alustavien tutkimuskysymyksieni kanssa hyvin yhteen. Aineistossa oli runsaasti tekstimassaa, josta tahdoin löytää sisällöt tiiviissä muodossa. Juuri tähän tarpeeseen tarjosi avun laadullinen sisällönanalyysi. Pitäydyin siis alun perin valitsemassani tutkimusmenetelmässä koko tutkielmanprosessin ajan.

1.3. Uskonnollisuutta internetissä, uskonnonpsykologiaa ja uskonnon mediatisaatiota

Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen muodostavat ne tieteelliset teoriat ja löydökset, joiden kartoittamaan maastoon tutkielmani aineiston analyysi sijoittuu. Tutkielmani teoreettinen viitekehys rakentui aineiston analyysin tulosten perusteella. Aloin rakentaa tutkielmaani vahvan aineistolähtöisesti. Kun olin saanut tutkielmani aineiston analyysin suurin piirtein valmiiksi, aloin pohtia, minkä tutkimussuuntien kanssa alan tuloksiani voisi keskusteluttaa. Tutustuin siis ensin aineistoon, valitsin tutkimusmenetelmän ja lähdin toteuttamaan laadullista sisällönanalyysia ilman suunnitelmaa tutkielman teologisesta viitekehyksestä. Olin vain suunnitellut ennalta, että tutkielma liittyisi jollakin tavalla eletyn uskonnollisuuden tutkimukseen, sillä tämä aihepiiri on kiinnostanut minua koko opintojeni ajan ja siltä alalta on teologisessa tiedekunnassa ollut hyvin tarjolla kursseja opiskeluaikanani.

Teologisen viitekehyksen valinta osoittautui hieman vaikeaksi. Teologinen sivistykseni on rajallista, eikä minulle tullut aineistoa analysoidessani mieleen opintojeni varrelta mitään niin sanottua suurta teoriaa, jota vasten voisin peilata aineiston analyysini tuloksia. Ehkäpä yksinkertaisuuden kaipuu sai minut kaipaamaan tällaista suurta kattavaa teoriaa, johon tulokseni voisivat sopia. Onneksi tajusin aika nopeasti luopua tällaisen teorian jahtaamisesta. Päätin, että alan etsiä monipuolisesti teologista tutkimusta, jonka kanssa voisin keskustella aineiston analyysini tuloksista. Tällaisia tutkielmani aiheeseen liittyviä tutkimuksia sekä tutkimukseen perustuvia oppikirjoja löytyikin käytännöllisen teologian sekä uskonnonfilosofian ja -psykologian aloilta runsaasti. Nyt vaikeutena oli valita, mitä tästä runsaasta valikoimasta käyttäisi. Päädyin valitsemaan tutkielman teoreettiseksi viitekehykseksi kolmenlaista

tutkimuskeskustelua. Sijoitan ja vertaan tuloksiani siis kolmeen eriaiheiseen, mutta toisiinsa liittyvään tieteelliseen keskusteluun.

Tutkielman teoreettinen viitekehys muotoutuu kolmesta osasta. Aluksi kuvailen, miten uskonnollisuuden ja hengellisyyden toteutumista verkkoympäristössä on tutkittu ja tulkittu. Tämän jälkeen etenen esittelemällä aineistoni, tutkimusmenetelmäni sekä aineiston analyysin tulokset. Kuvailtuani aineiston analyysin tuloksia, eli ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin laatua ja määrää aineistossa, esittelen muutaman uskonnonpsykologian alaan kuuluvan tavan jäsentää ihmisen ja Jumalan suhdetta. Tämän jälkeen siirryn kuvaamaan tieteellisiä keskusteluja ihmisen kokemuksen merkityksestä hengellisyyden ja uskonnollisuuden kentällä. Aineistossa ihmisen oma kokemus uskonasioiden perustana on tärkeässä asemassa ja kokemuksellisuutta korostetaan monessa yhteydessä hengellisyydestä keskusteltaessa. Jatkan esittelemällä muutaman erilaisen tavan ymmärtää ja jäsentää nykyajassa suositun vapaan hengellisyyden ja perinteisemmän uskonnollisuuden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Tutkielman lopussa esittelen uskonnon ja hengellisyyden medioitumista koskevia keskusteluja. Medioituminen tarkoittaa median logiikan ulottumista yli median oman toimintakentän. Uskontojen ja hengellisyyden medioituminen tarkoittaa siis sitä, että uskonnot ja hengellisyyden alalla toimivat henkilöt ja instituutiot alkavat noudattaa omassa toiminnassaan medioiden toimintalogiikkaa.

2. Elettyä uskonnollisuutta ja hengellisyyttä verkossa

2.1. Uskonnon ilmenemistapoja internetissä

Internetistä on tullut areena, jossa niin sanotut tavalliset ihmiset, erotuksena tunnustetuista uskonnollisista auktoriteeteista, voivat aiempaa näkyvämmiin esittää ajatuksia ja näkemyksiä uskonnosta julkisesti¹. Verkko on dynaaminen ja monimuotoinen toimintakenttä. Internetistä on tullut myös yksi yksilöiden ja ryhmien uskonnollisen tai hengellisen identiteetin ja vakaumusten

¹ Miczek 2013, 215

rakentumispaikka². Samaan aikaan institutionalisoituneet uskonnot ovat läsnä verkossa ja ovat verkon käyttäjien ulottuvilla siellä, missä ihmiset internetiä käyttävät.

Verkossa oleminen tuntuu ja näyttää usein sosiaaliselta. Verkon sosiaalisuus on kuitenkin erilaista kuin kasvokkain tai vaikkapa puhelimitse tapahtuva sosiaalisuus. Tämä näkyy myös silloin, kun keskustelun sisältönä on uskontoon tai hengellisyyteen liittyvät asiat. Internetissä, esimerkiksi julkisilla verkkokeskustelupalstoilla, voi esittää näkemyksiään hengellisyyteen ja uskontoihin liittyen siten, että oman anonymiteetin astetta voi itse säädellä. Julkisesti internetiin kirjoitetut näkemykset uskonnosta ja hengellisyydestä tuovat tutkijoiden ja esimerkiksi journalistien näkyville runsaan joukon ihmisten näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä uskonnosta.³

Uudessa mediassa lukijat ovat yleisön lisäksi myös sisällön tuottajia ja voivat siis luoda uskonnollisiakin sisältöjä itse. Jos ennen internetiä media oli tärkeä tekijä uskontojen sanoman levittämisessä, nykyisin internet on oleellinen kenttä, jolla uskontoa tehdään ja uudelleenmuokataan. Verkko tekee uskontojen ja hengellisten perinteiden julkisuudesta aiempaa villimpää. On mahdollista esimerkiksi kirjoittaa sosiaaliseen mediaan sisältöjä vaikkapa useammasta uskonnosta yhtä aikaa antaen itsestään kuvan olevan kaikkien näiden kannattaja tai kirjoittajat voivat yhtä hyvin luoda omia uskontoja ja saada niille yleisöä helpommin kuin ennen.⁴

Internetistä on puhuttu ”kolmantena paikkana”⁵, jossa keskustelu voi olla vapautuneempaa kuin esimerkiksi kotona tai työpaikalla. Kolmansia paikkoja ovat tämän käsitteen mukaan myös esimerkiksi kahvilat tai baarit. Kolmansia paikkoja yhdistää se, että ne ovat julkisia, kaikille tai lähes kaikille avoimia tiloja tai paikkoja, joissa vuorovaikutuksen normit eivät sido osallistujia niin vahvasti kuin muissa paikoissa. Internetissä voi toki tehdä töitä tai hoitaa kotitalousasioita, mutta on olemassa erityisesti sosiaalisen median puolella paikkoja, joissa vuorovaikutuksessa on vähemmän normeja kuin esimerkiksi työpaikoilla⁶. Tällaisessa kolmannessa paikassa moni voi kokea voivansa ilmaista näkemyksiään vapaasti ja esimerkiksi kokeilla, millaisen reaktion jokin normeista poikkeava oma näkemys saa keskustelupalstalla aikaan.

² Miczek 2013, 221

³ Miczek 2013

⁴ Baab 2012

⁵ Baab 2012, 278

⁶ Baab 2012, 278

Verkkokeskusteluissa lähes kuka tahansa voi ryhtyä esittämään näkemyksiä Jumalasta, hengellisyydestä tai uskonnoista ja muut ihmiset voivat lukea näitä näkemyksiä ja omaksua niistä vaikutteita omaan ajatteluunsa. Mahdollisten hengellisten auktoriteettien määrä on siis lisääntynyt huomattavasti viimeksi kuluneen 20 vuoden aikana⁷. Internet on helpottanut uskontoon liittyvien väitteiden ja mielipiteiden ilmaisua julkisesti. Internet ei kuitenkaan ole monien teologian alan tutkijoiden mukaan muuttanut uskonnoista ainakaan kristinuskoa oleellisesti, vaikka media on tullutkin seurakuntien ja kirkkojen työkaluksi ja toimintakentäksi⁸. Joskus, useinkin, uudenlaisten medioiden vaikutusta yhteiskuntaan ja sen instituutioihin liioitellaan⁹. Internet, sen enempää kuin papyrys tai radio, eivät kuitenkaan mullista kaikkia maailman asioita, vaikka ne mullistavatkin kommunikaation tapoja. Uskonnon kentällä internet ja sosiaaliset mediat ovat kuitenkin vaikuttaneet siihen, kenellä on mahdollisuus luoda mediaan sisältöjä. Media oli ennen internetiä ja on internetinkin aikana tärkeä tekijä uskontojen sanoman levittämisessä. Sen lisäksi internet on nykyisin oleellinen kenttä, jolla uskontoa ja hengellisyyttä toteutetaan, uusinnetaan ja muokataan¹⁰.

2.2. Korvaako verkko kirkon?

Uskonnon tai hengellisyyden harjoittaminen verkossa ei välttämättä eikä edes todennäköisesti korvaa kirkkojen toimintaan osallistumista vaan verkossa toteutuva uskonnollisuus tai hengellisyys toteutuu usein muun uskonnollisuuden lomassa¹¹. Alan tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että ainakin kristinuskon osalta ihmiset, jotka muutenkin osallistuvat uskonnollisiin aktiviteetteihin, tekevät niin myös internetissä. Toki on olemassa ihmisiä, jotka osallistuvat vain seurakuntien toimintaan tai vain verkossa tapahtuvaan kristilliseen toimintaan, mutta yleisesti ottaen suuri osa jommallakummalla areenalla aktiivisista ihmisistä ovat aktiivisia toisellakin areenalla¹².

Uskonnon esiintymistä internetissä tutkivien henkilöiden joukossa on myös niitä, joiden näkemysten mukaan digitaalinen uskonto poikkeaa verkon ulkopuolisesta uskonnon harjoittamisesta ja on sillä tavalla luonut uudenlaisen

⁷ Musa & Ahmadu 2012, 64-68

⁸ Musa & Ahmadu 2012, 64-68

⁹ Musa & Ahmadu 2012, 64-68

¹⁰ Musa & Ahmadu 2012, 76

¹¹ Hutchings 2012, 221

¹² Hutchings 2012, 221

uskonnon toteutumistavan. Esimerkiksi digitaalisen uskonnon tutkija Gregory Price Grieven mukaan digitaalinen uskonto on uniikki sekoitus ei-tieteellisiä metanarratiiveja, kuten myyttejä, sekä teknologiauskoisia ideologioita¹³. Hän jatkaa toteamalla, että verkossa toteutuva digitaalinen uskonto ei ole totutunsisältöistä uskontoa uudella alustalla vaan uusi, perinteisestä uskonnosta poikkeava omalakinen ilmiö, jonka säännönmukaisuuksia aletaan vasta aavistella¹⁴.

3. Tutkimusaineistona ET-lehden verkkokeskustelu ”Jumalan etsintä”

3.1. ”Jumalan etsintä”-aineisto on valmiina verkossa

Lähdeaineistona tässä tutkimuksessa on ET-lehden verkkosivuilla vuosina 2011-2019 käynnissä ollut ja edelleen tutkielman kirjoittamisen aikaan kesällä 2019 käynnissä oleva verkkokeskustelu, jonka otsikko on ”Jumalan etsintä”. Suhtaudun aineistoon akateemisella kiinnostuksella enkä itse osallistu verkkokeskusteluun.

Tässä tutkimuksessa käyttämäni verkkoaineisto on vapaasti verkossa käytössä olevalta verkkokeskustelualustalta. Keskusteluun osallistuvien tulee todistaa teknisellä työkalulla olevansa ihmisiä eikä esimerkiksi robotteja. Keskustelualueelle ei tarvitse kirjautua osallistuakseen keskusteluun. Keskustelussa ei tarvitse esiintyä nimellä eikä edes nimimerkillä. Jotkut keskustelijat käyttävät keskusteluun osallistuessaan nimimerkkiä. Keskusteluun voi myös kirjautua omalla sähköpostiosoitteella, jolloin saa tiedon uusista viesteistä keskustelussa omaan sähköpostiin. Nimimerkkien perusteella ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöksiä keskustelijasta, sillä on mahdollista, että usea keskustelija käyttää samaa nimimerkkiä. Periaatteessa on mahdollista, että yksi henkilö olisi luonut koko verkkokeskustelun. Pidän tätä kuitenkin epätodennäköisenä. Luultavasti ET-lehti olisi sulkenut keskustelun, jos se olisi yhden ihmisen hengenluomus. Toisaalta, vaikka näin olisikin, tutkin silti tässä tutkielmassa tämän verkkokeskustelun sisältöjä sellaisina, kun ne verkossa näkyvät. Tässä tutkielmassa kiinnostuksen ja analyysin kohteena ovat keskustelijoiden puheenvuorot, eivät keskustelijat.

¹³ Price Grieve 2013, 113

¹⁴ Price Grieve 2013, 113

Tutkimusaineisto on valmis keskustelijoiden tuottama verkkoaineisto. Minun ei tarvitse tehdä toimia aineiston hankkimiseksi. Olen tallentanut aineiston itselleni tekstitiedostoon tutkimuksen teon ajaksi, jotta mahdollinen keskustelun sulkeminen esimerkiksi ET-lehden toimesta ei häiritä tutkimuksen toteuttamista.

Olen saanut kaikki aineistoa koskevat tiedoni ja käsitykseni aineistoa tarkastelemalla. Pyysin ET-lehden toimituksesta lupaa saada haastatella ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelun moderoijaa tai moderoijia saadakseni lisää tietoa ja ymmärrystä verkkokeskustelun olosuhteista, periaatteista ja käytännöistä. Lehdestä vastattiin minulle yksiselitteisesti, että en saa mitään lisätietoja aineistosta. En saanut myöskään mahdollisuutta tiedustella mitään asioita aineiston syntyyn liittyen. Tilanne on siis se, että en esimerkiksi tiedä, onko joku lukija aloittanut ”Jumalan etsintä”-keskustelun vai onko se ET-lehden käynnistämä tai mahdollisesti jonkun tutkimusta tekevän henkilön käynnistämä keskustelu.

Olipa aloittaja ja keskustelun nimeäjä kuka tahansa, otsikoinnilla on vaikutusta keskustelun sisältöön. Kun otsikkona on Jumalan etsintä, voinee olettaa sen kutsuvan keskustelijoiksi ihmisiä, joissa Jumalan etsintä herättää halua ottaa kantaa. Tähän joukkoon saattavat kuulua esimerkiksi aktiivisesti Jumalaa sillä hetkellä etsivät henkilöt, sellaiset henkilöt jotka kokevat löytäneensä Jumalan ja tahtovat kertoa siitä muille tai Jumalan etsintään kriittisesti suhtautuvat henkilöt. Tässä opinnäytetyössä en tutki sitä, millaiset ihmiset osallistuvat tällaiseen keskusteluun. On kuitenkin syytä todeta, että tähän verkkokeskusteluun osallistuvat henkilöt eivät edusta mitään tiettyä joukkoa esimerkiksi suomea osaavista henkilöistä. He saattavat kuulua eri uskontokuntiin tai olla kuulumatta mihinkään uskontokuntaan. En aio tehdä analyysia enkä johtopäätöksiä keskustelijoista vaan keskityn heidän viestiensä sisällön tutkimiseen.

3.2. Aineiston rajaaminen ajallisesti Joulusta Loppiaiseen

Rajaan tutkimusta varten aineistoa siten, että otan tutkimukseen mukaan vain vuoden 2011 aikana kirjoitetut viestit sekä vuoden 2012 Loppiaiseen saakka kirjoitetut viestit. Tällä tavalla rajattuna keskustelu osuu kristillisen Joulun aikaan. Keskustelu alkoi 25.12. 2011. Minun valitsemassani otoksessa on mukana kolmenatoista päivänä kirjoitettuja viestejä. Viestin yhteismäärä tällä ajalla on noin 300 viestiä. Tästä määrästä viestejä olen huomannut löytäväni sellaisia

tutkielmani aiheeseen liittyviä sisältöjä, jotka toistuvat myöhemmässäkin verkkokeskustelussa. Havaintojen pohjalta noin 300 viestiä siis riittää näyttämään koko verkkokeskustelussa näkyvillä olevia, tutkielmani aiheeseen liittyviä sisältöjä.

Aineiston rajaaminen 25.12-2011-6.1.2012 välisenä aikana julkaistuihin viesteihin myös rajaa aineiston kristillisen Joulun ajan jaksoon. Tein tämän rajauksen juuri näihin päiviin myös sen takia, että kyseessä on erityinen jakso vuoden kierrossa. Tämä erityinen jakso on uskonnollisesti merkityksellinen useimmille kristityille ja saattaa vaikuttaa keskusteluun jollakin tavalla. Kun rajaan aineiston tällä tavalla, valitsemani aineisto on keskenään riittävän samankaltaista, jotta voin vertailla tällä aikavälillä kirjoitettuja viestejä keskenään. Jos ottaisin mukaan Loppiaisen jälkeistä, arkijaksolla tapahtuvaa keskustelua, sitä pitäisi ottaa vertailumahdollisuuden vuoksi taas riittävä määrä ja tällöin aineisto paisuisi niin suureksi, että opinnäytetyö paisuisi ulos raameistaan.

3.3. Aineiston rajaaminen sisällöllisesti

Rajasin aineistoon ajallisesti rajatusta osasta vielä sisällöllisesti mukaan varsinaiseen tutkimusaineistoon vain ne viestit, joissa käsitellään jollakin tavalla kirjoittajan käsityksiä, kokemuksia tai mielipiteitä ihmisen ja Jumalan suhteesta tai ihmisen ja Jumalan välisestä kontaktista.

Etsin erityisesti viestejä, joissa käsiteltäisiin ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia, yhteydenpitoa tai suhdetta, mutta otin aineistoon mukaan myös kaikki sellaiset viestit, joissa Jumala mainittiin.

Jumalasta puhutaan aineistossa muutamalla erilaisella kutsumanimellä. Aineistosta rajaamassani tekstimassassa Jumalaan viittaaminen tehdään onneksi sen verran ilmeisellä tavalla, että olen luottavainen, että tunnistan kohdat, joissa Jumalasta puhutaan. Rajaan löydökset niin, että Jumalasta puhuminen näkyy tekstin kirjoitusasussa jollakin ilmeisellä tavalla.

3.4. Verkkoaineiston erityispiirteitä

Digitaalisten lähteiden käyttö on lisääntynyt tiedemaailmassa räjähdysmäisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana¹⁵. Digitaaliset lähteet ovat uusi tapa kerätä tutkimusaineistoa tutkijoita kiinnostavista aiheista. Uudenlaiset lähteet eivät

¹⁵ Housley & Henwood 2017, 607-609

kuitenkaan ole oleellisesti muuttaneet sitä tapaa, jolla laadullista tutkimusta tehdään, sillä tutkimuksenteon periaatteet ja tavoitteet ovat pysyneet samoina¹⁶.

Uudenlainen aineisto on luonut tarvetta soveltaa laadullisen tutkimuksen työtapoja edelleen, mutta toisaalta näin on jokaisen erilaisen aineiston kohdalla. Kaikenlaisen aineiston kohdalla on pohdittava ja kerrottava, miten aineisto on syntynyt ja mistä voidaan saada tietoa kunkin aineiston avulla. Digitaalisen aineiston kohdalla on erityisesti muistettava pohtia ja arvioida, kertooko digitaalisessa maailmassa nähtävissä oleva ilmiö jotakin reaalimaailmasta, vai onko kyseessä digitaalisen maailman omalakinen ilmiö. On siis oltava tarkkana, mistä aiheesta johtopäätöksiä ja yleistyksiä tehdään. Tämä on kuitenkin tilanne kaikenlaisen aineiston kohdalla, ei vain digitaalisen aineiston kohdalla.¹⁷

Kuten usein jonkin uuden tilanteen edessä, myös verkkoaineiston tultua tutkijoiden kiinnostuksen kohteeksi, on pelätty vaikuttaako se tutkimukseen sen laatua laskien. On löydettävissä kolme keskustelulinjaa kvalitatiivisen tutkimuksen akateemisesta keskusteluista, joilla voi luonnehtia asenteita verkkoaineistojen käytön lisääntymiseen¹⁸. Ensimmäinen keskustelulinja rakentuu sen oletuksen varaan, että verkkoaineistojen runsas käyttö tyrehtyttää muiden aineistojen käytön. Toinen keskustelulinja lähtee siitä, että verkkoaineistojen käyttö suuntaa uudelleen kvalitatiivisen tutkimuksen perinnettä. Kolmas keskustelulinja rakentuu maltillisen ymmärrystävän varaan, jonka mukaan verkkoaineistojen käyttö lisää kvalitatiivisen tutkimuksen kykyä saada tietoa ihmisen sosiaalisesta elämästä, olettaen että perinteisiä aineistoja ja sen analysointimenetelmiä käytetään verkkoaineistojen ja niiden analysointiin sopivien menetelmien rinnalla.¹⁹

Tämän tutkielman aineistoksi valitsin verkkoaineiston sillä perusteella, että se oli helposti saatavilla ja se oli tekstimuotoista, mikä teki siitä itselleni helposti käsiteltävää. En erityisesti ollut etsimässä juuri verkkoaineistoa vaan tartuin siihen, kun sitä tarjottiin minulle. Olisin tarttunut muunkinlaiseen tutkielmaan sopivaan tekstimuotoiseen aineistoon. Tämän tutkielman kannalta verkossa oleva aineisto ei ollut mikään erityinen kriteeri, mutta verkkoaineiston tultua valituksi aineistoksi, tulee siihen suhtautua juuri verkkoaineistona, joilla on omat erityispiirteensä muihin tekstiaineistoihin verrattuna.

¹⁶ Housley & Henwood 2017, 607-609

¹⁷ Housley & Henwood 2017, 607-609

¹⁸ Edwards, Housley, Williams, Sloan & Williams 2013, 245-260

¹⁹ Edwards, Housley, Williams, Sloan & Williams 2013, 245-260

Tässä opinnäytetyössä käyttämäni aineisto on osa verkkokeskustelua, joka on luonteeltaan vuorovaikutteista. Toisinaan internetin käyttämisen ja luomisen käännettä kohti vuorovaikutteista internetin käyttöä kutsutaan internetin 2.0-ajaksi. Tällöin informatiivinen, 2.0:a edeltävä internet olisi informatiivinen internet.²⁰

Vuorovaikutteinen internet tuottaa runsaasti uudenlaista aineistoa tutkijoiden käyttöön. Aineistoa saadaan esimerkiksi verkkokeskusteluista, blogeista tai twitteristä. Verkkoaineisto on tyypillisestä kirjallista aineistoa. Erityisen vuorovaikutteisesta verkkoaineistosta muihin kirjallisiin aineistoihin verrattuna on se, että verkossa kirjallinen aineisto voidaan saada analysoitavaksi lähes reaaliaikaisesti. Sosiaalisia ilmiöitä voidaan siis verkkoaineiston pohjalta tutkia lähes samanaikaisesti kuin ne tapahtuvat verkossa. Toinen verkkoaineistojen erityispiirre on se, että ne useimmiten syntyvät ilman tutkijan omaa panosta. Kyseessä ei siis ole tutkimusasetelma, vaan verkkokeskusteluaineiston tapauksessa todellinen verkkokeskusteluasetelma.²¹

Verkkokeskustelua analysoitaessa on huomattava, että verkossa anonyymisti esitetyt ajatukset ja näkemykset eivät välttämättä kuvasta suoraan kenenkään todellisen henkilön oikeita ajatuksia ja näkemyksiä. Verkossa anonyymisti esitetyt näkemykset ja ajatukset saattavat olla tekaistuja, ne saattavat olla sarkasmia tai vitsiä. Verkkoaineistoa analysoiva tutkija ei voi useinkaan kirjoitetusta viestistä päätellä, onko se kirjoitettu tosissaan ja kuvastaako se jonkin ihmisen todellisia ajatuksia vai onko kyseessä pila. Aineistoa analysoivan tutkijan ja tuloksia lukevan henkilön on muistettava, että verkkokeskustelua analysoitaessa saadaan ensisijassa tietoa verkkokeskustelusta ja liittymäkohtia todelliseen elämään voi arvioida ja arvailla, mutta suoraa yhteyttä verkkokeskustelun ja todellisen elämän välille ei kannata luoda kyseenalaistamatta tätä yhteyttä.²²

Verkkokeskusteluista analysoimalla on saatu ennakoitua onnistuneesti esimerkiksi tosielämän yhteiskunnallista levottomuutta tai flunssa-aaltojen liikkumista jollakin alueella, mutta verkkokeskustelun yhteys verkon ulkopuoliseen elämään on kuitenkin aina kriittisesti arvioitava²³.

²⁰ Edwards, Hoysley, Williams, Sloan & Williams 2013, 245-247

²¹ Edwards, Hoysley, Williams, Sloan & Williams 2013, 245-247

²² Edwards, Hoysley, Williams, Sloan & Williams 2013, 245-260

²³ Edwards, Hoysley, Williams, Sloan and Williams 2013, 245-260

3.5. Verkkokeskustelijat eivät ehkä tienneet luovansa tutkimusaineistoa

Tässä opinnäytetyössä käyttämäni aineisto on anonyymien verkkokeskustelijoiden tuottamaa. Keskustelijat ovat tuottaneet aineiston ilman tutkijan panosta asiaan.

Voinee olettaa, etteivät keskustelijat ole ehkä tulleet ajatelleeksi, että heidän keskusteluaan tultaisiin käyttämään tutkimusaineistona. Kun luen aineistoa, minun on tutkijana muistettava, että tämän aineiston avulla saan kyllä tietoa siitä, miten keskustelun osallistuvat henkilöt kertovat Jumalasta sekä ihmisen ja Jumalan kontaktista anonyymissa verkkokeskustelussa. En kuitenkaan välttämättä saa tietoa siitä, miten keskustelijat todella suhtautuvat näihin asioihin, sillä en voi tietää, kertovatko he keskustelussa tästä avoimen rehellisesti. Tämän aineiston perusteella voin saada tietoa siitä, miten Jumalasta sekä ihmisen ja Jumalan suhteesta kerrotaan juuri tässä anonyymissa verkkokeskustelussa juuri sinä aikana, minkä valitsin tutkimukseni aineistoksi.

Saamieni tietoja voin keskusteluttaa teologian alalla toteutettujen tutkimusten tulosten kanssa ja saada mahdollisesti lisää ymmärrystä ihmisten käsityksistä Jumalan ja ihmisen suhteesta.

En ole voinut kysyä kirjoittajilta lupaa, saanko käyttää heidän viestejään tutkimusaineistona, sillä en tiedä, keitä kirjoittajat ovat. Toisaalta kun en tiedä, keitä kirjoittajat ovat, en myöskään voi paljastaa heistä mitään tietoa tutkielmaraporttini lukijalle, kun en itsekään tiedä kirjoittajista mitään henkilökohtaista. Osan viesteistä voin sijoittaa kirjoittajan käyttämän nimimerkin avulla yhden nimimerkin kirjoittajan viesteiksi, mutta toisaalta en tiedä, käyttäköö moni ihminen samaa nimimerkkiä vai onko nimimerkin takana yksi henkilö. Suhtaudun kirjoittajien yksityisyyteen suurella kunnioituksella, enkä pyri millään tavoin saamaan selville, keitä kirjoittajat ovat. En tee viesteistä analyysiä sen suhteen, kuka nimimerkki tai anonyymi kirjoittaja ovat kirjoittaneet mitäkin, vaan tarkastelen viestien sisältöjä riippumatta kirjoittajasta. Pyrin kirjoittamaan tutkielmaraporttini siten, että jos joku ”Jumalan etsintä”-keskusteluun osallistunut henkilö sattuu lukemaan tämän tutkimusraportin, hän voisi kokea tulleeensa kohdelluksi kunnioittavasti. Tahdon siis suhtautua ”Jumalan etsintä”-keskusteluun osallistuneiden ihmisten viesteihin erityisen kunnioittavasti myös sen takia, että en ole voinut kysyä heiltä, antavatko he suostumuksensa siihen, että heidän viestejään käytetään tutkimusaineistona. Tästä johtuen valitsin, että en käytä tutkimusraportissani kokonaisia kirjoittajien viestejä suorina lainauksina. Kun

havainnollistan aineiston analyysiäni aineistoesimerkein, liitän tutkimusraporttiin vain osia kirjoittajien viesteistä. Valitsen tehdä näin, sillä jos joku verkkokeskusteluun osallistunut henkilö näkee tämän tutkimusraportin, hän mahdollisesti pitää epäsovivana sitä, että hänen viestinsä on sellaisenaan esillä tekstissä ja siitä kenties luetaan sellaisia asioita, mitä kirjoittaja itse ei pidä viestin tärkeimpänä sisältönä. En voi luvata, että ymmärtäisin viestit juuri siten, miten kirjoittaja on ne tarkoittanut. Käsittelen niitä teksteinä, joista erittelen sisältöjä valitsemani menetelmän avulla ja erittelen sisältöä tutkimusintressini kautta.

Tässä tapauksessa, kuin aineisto on ainakin vielä tutkielman palauttamisen aikaan tammikuussa 2020 kaikkien nähtävillä internetissä, aiheesta kiinnostuva lukija voi itse käydä tutustumassa aineistonäytteisiin internetissä. Aineisto löytyy kirjoittamalla selaimen hakutoimintaan ”Jumalan etsintä” tai menemällä suoraan osoitteeseen https://www.etehti.fi/keskustelu/18073/jumalan_etsinta.

4. Aineiston kautta tutkimuskysymyksiin

4.1. Aineisto edellä tutkielman tekoon

Tutkielmantekoni lähti liikkeelle käytännöllisen teologian tutkimusalaan sopivan aineiston löytymisestä. Kuulin ”Jumalan etsintä”-aineistosta tutkielmaseminaarin ohjaajalta ja kiinnostuin siitä heti. Päätin käyttää ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelua tutkielmani aineistona siltä istumalta. Tutkielmani on vahvan aineistolähtöinen. Aloitin tutkielmantekotyön perehtymällä tutkimusaineistooni. Samalla kun luin aineistoa läpi, aloin suunnitella aineiston tarjoaman sisällön virittämänä mahdollisia tutkimusaiheita.

Tutustuttuani aineistoon ja alettuani saada siitä kokonaiskuvan, aloin rajata aineistoa sopivan suuruiseksi. Aineistoon tutustuessani pohdin samalla, millaisiin kysymyksiin valitsemastani aineistosta voisi löytyä vastauksia. Aloin siis muodostaa tutkimuskysymyksiä vasta tutustuessani aineistoon. Tutkimuskysymys myös muutti muotoaan tutkielman teon aikana useaan kertaan. Lopullinen tutkimuskysymys muotoutui tutkimusraporttia kirjoittaessa. Tutkimustehtäväksi muotoutui sen erittely, millä tavoilla ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskusteluun osallistuvat ihmiset kuvailevat ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia.

4.2. Vähän puhetta vakaumuksesta tai orientaatioista

Kun alustavasti suunnittelin tutkielmaani, ajattelin että etsisin verkkokeskusteluista lausumia, missä kuvaillaan kirjoittajien uskonnollista vakaumusta. Tutustuttuani aineistoon huomasin, että sellaisia lausumia on vähän. Tulin myös siihen tulokseen, että pelkästä vakaumuksesta kertovien lausumien etsiminen rajoittaisi tutkimusta kapeaksi ja monta tärkeää asiaa jäisi ulos näin rajatun seulan takia.

Luovuttuani aikeista tutkia verkkokeskustelussa esiin tulevia uskonnollisia vakaumuksia, ajattelin että etsisin aineistosta lausumia, joissa tulee jollakin tavalla esiin kirjoittajan orientaatio Jumalana tai yleisemmällä tasolla transsendenttia kohtaan. Etsin siis aineistosta kohtia, joissa kirjoittaja kuvailee jollakin tavalla, miten suhtautuu Jumalaan tai yleisemmällä tasolla transsendenttiin. Kun kävin läpi aineistoa tästä näkökulmasta tarkasti, yllätyin siitä, kuinka vähän tästäkään aiheesta löytyi sisältöä.

Kirjoittajien orientaatiosta Jumalaan tai transsendenttiin voisi päätellä jotakin tekstien yleisvireestä. Monessa tekstissä esimerkiksi tulee rivien välissä esille se, suhtautuuko kirjoittaja lähtökohtaisen myönteisesti vai kielteisesti Jumalaan tai transsendenttiin yleensä. Halusin kuitenkin muotoilla sellaisen tutkimuskysymyksen, johon aineistolla olisi antaa vastauksia muutenkin kuin rivien välistä. Jatkoin tutkimuskysymyksen muotoilua tästä eteenpäin yhä enemmän aineistosta käsin.

4.3. Kontakti ihmisen ja Jumalan välillä tässä verkkokeskustelussa

Tarkastelin aineistoa seuraavaksi etsien sieltä aiheita, joita verkkokeskustelussa käsiteltiin. En siis enää selaillut aineistoa etsien sieltä vastauksia alustavasti muotoilemiini kysymyksiin vaan pyrin lähestymään aineistoa katsomalla, mistä siellä puhutaan ja millaisiin kysymyksiin sieltä voisi löytyä vastausmateriaalia. Huomasin, että monessa keskusteluun lähetetyssä viestissä kuvailtiin jollakin tavalla ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia. Viesteissä esimerkiksi esitettiin näkemyksiä siitä, onko Jumala kaukana ihmistä vai lähellä tätä. Aineistossa myös esitettiin väitteitä siitä, saako ihminen Jumalaan kontaktin suoraan vai täytyykö Jumalaa lähestyä esimerkiksi kirjoitusten kautta. Joissain viesteissä oli myös näkyvissä oletus, että ihmisellä ei ole kontaktia Jumalaan tai että Jumalaa ei edes ole olemassa, ainakaan ihmisestä erillisenä entiteettinä. Aineistossa keskustelun

sisältöä ei ole missään kohtaa otsikoitu tai muuten määritelty koskevan ihmisen ja Jumalan kontaktia. Ihmisen ja Jumalan kontaktista ei myöskään keskustella aineistossa eksplisiittisesti juuri noita sanoja käyttäen. Kuitenkin aineistossa on monia kohtia, joissa kuvaillaan jollakin tavalla ihmisen ja Jumalan keskinäistä kontaktia. Tarkoitan ihmisen ja Jumalan kontaktilla tämän tutkielman yhteydessä ihmisen ja Jumalan suhdetta ja yhteydenpitoa sekä näiden luonnetta. En määrittele kontaktia tässä tämän tarkemmin, sillä kontakti toimii tässä tutkielmassa laajana kattokäsitteenä, jonka alle kokoan aineistossa esiin tulevia kuvauksia ihmisen ja Jumalan välisten suhteiden laadusta ja luonteesta.

4.4. Jumala ja jumalat tässä verkkokeskustelussa

Valitsemassani aineistossa puhutaan runsaasti Jumalasta. Kirjoittajat kirjoittavat Jumalaa isolla sekä pienellä alkukirjaimella. Harvassa kirjoituksessa ilmaistaan selkeästi, että Jumalalla tarkoitetaan juutalais-kristillisen perinteen Jumalaa. Keskustelua lukemalla kuitenkin saa sen vaikutelman, että ainakin suurin osa keskustelijoista osallistuu keskusteluun sillä oletuksella, että keskustelussa puhutaan juuri juutalais-kristillisen perinteen Jumalasta. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että keskustelussa on runsaasti esillä raamattu sekä raamatusta lainattuja tekstiotteita. Näyttää siltä, että kun keskustelijat puhuvat kristinuskon Jumalasta, he eivät erityisesti kerro mitä Jumalaa he tarkoittavat, vaan olettavat keskusteluun osallistuvien ja sitä lukevien ymmärtävän, että kyseessä on kristinuskon Jumala. Jos taas keskustelija tarkoittaa jonkin muun perinteen jumalaa tai jumaluutta, hän vaikuttaa mainitsevan siitä erikseen. Lähden aineistoa käsitellessäni siitä olettamuksesta, että ”Jumalan etsintä”-verkkokeskusteluun osallistuvat henkilöt tarkoittavat juuri juutalais-kristillisen uskontoperinteen Jumalaa, jolleivät he erikseen mainitse tarkoittavansa jotakin muuta jumalaa. Tässä tutkimusraportissa käytän isoa alkukirjainta, kun tarkoitan juutalais-kristillisen perinteen Jumalaa. Teen tämän selkeyttäkseni tutkimusraporttia ja toistaakseni aineistossa näkyvää tapaa kirjoittaa Jumalan nimi.

5. Laadullinen sisällönanalyysi ”Jumalan etsintä”-aineiston haravana ja kampana

5.1. Laadullisen tutkimusmenetelmän valinta

Toteuttaessani aineiston laadullista sisällönanalyysia seurasin Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven ”Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi”-oppikirjan ohjeita ja periaatteita²⁴. Käytän tässä tutkielmassa menetelmänä ainoastaan laadullista sisällönanalyysia. Käytän menetelmää kuitenkin työkaluna, joten sovellan sitä hivenen omaan aineistooni sopivaksi. En kuitenkaan ota vapauksia menetelmän periaatteiden suhteen.

Valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen menetelmän, sillä verkkokeskusteluaineiston sisällön erittelyyn ja sisällölliseen analysoimiseen laadullinen menetelmä sopii hyvin. Toki olisin voinut valita myös kvantitatiivisen menetelmän, mutta tällöin minun olisi täytynyt muotoilla tutkimuskysymykset uudelleen ja laatia aineistosta ensisijaisesti määrällisiä kuvauksia.

John Swinton ja Harriet Mowat kuvaavat teoksessaan ”Practical theology and qualitative research” laadullisen tutkimuksen käytötapoja käytännöllisen teologian alalla²⁵. Swintonin ja Mowatin mukaan laadullisen tutkimuksen kentän yksi ominaisuus on monimuotoisuus ja jonkinlainen määrittelyjen epämääräisyys²⁶. Tämä tilanne tekee laadullisen tutkimuksen kentän vaikeaksi hahmottaa. Laadullisen tutkimuksen kenttää määrittää heidän mukaansa monipuoliset menetelmät, monipuoliset näkökulmat sekä pyrkimys kuvailla ja ymmärtää sosiaalista todellisuutta²⁷. Laadullinen tutkimus on heidän mukaansa merkitysten etsimistä²⁸. Laadullisen tutkimuksen avulla voi käytännöllisen teologian alalla tutkia esimerkiksi, millaisia merkityksiä ihmiset antavat Jumalalle tai miten ihmiset mieltävät ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin.

Swinton ja Mowat korostavat, että laadullisen tutkimuksen avulla ei pyritä ensisijaisesti ratkaisemaan tai selittämään maailman ilmiöitä, vaan pyrkimys on merkitysten etsimisessä ja ilmiöiden kuvailemisessa²⁹. Laadullisella tutkimuksella voidaan tuottaa ideografista, ymmärtävää tietoa olosuhteissa, jotka ovat muuttuvia ja jokaisessa tutkimusasetelmassa uniikkeja³⁰. Laadullisilla menetelmilläkin

²⁴ Tuomi & Sarajärvi 2002, 121-132

²⁵ Swinton & Mowat 2006

²⁶ Swinton & Mowat 2006, 29

²⁷ Swinton & Mowat 2006, 29

²⁸ Swinton & Mowat 2006, 29

²⁹ Swinton & Mowat 2006, 30

³⁰ Swinton & Mowat 2006, 43

saatua tietoa voi yleistää, mutta yleistyksissä on aina arvioitava tarkkaan, mihin saakka ja miten yleistyksen voi ulottaa³¹. Laadullisella tutkimuksella ei voida tuottaa kovinkaan hyvin nomoteettista tietoa, jossa tieto on pysyvää ja tutkimukset ja tutkimusasetelmat toistettavia, tieto yleistettävää ja tieto periaatteellisesti kumottavissa olevaa³². Usein erilaiset tutkimuksen tyypit sopivat erilaisiin tarpeisiin. Jos vaikka halutaan tietää, mikä antibiootti tehoaa parhaiten tiettyyn bakteerikantaan, on hyödyllistä saada asiasta nomoteettista tietoa. Jos taas tarvitaan tietoa vaikkapa Jumalan ymmärtämistavoista jossakin ihmisryhmässä, ideografinen tieto on usein hyödyllisempää.

5.2. Aineiston käsittelyn lyhyt kokonaiskuvaus

Aloitin aineiston käsittelyn erittelemällä aineiston sisältöä määrällisesti. Tuomen ja Sarajärven mukaan laadullisen sisällönanalyysin kehityksessä aineiston erittelyksi kutsutaan juuri tällaista tekstiaineiston sisällön määrällistä kuvausta³³. Tuomen ja Sarajärven kuvailema laadullinen sisällönanalyysi, jota tässä tutkielmassa käytän menetelmänä, noudattaa yhdysvaltalaisen laadullisen tutkimuksen perinteitä³⁴. Tässä perinteessä painotetaan aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jossa aineistoa pelkistetään ja ryhmitellään, jonka jälkeen luodaan sisällöistä ala- ja yläkategorioita³⁵.

Aineiston sisällön erittelyn jälkeen aloin prosessoida aineistoa laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Aluksi pelkistän aineiston viestejä pelkistetyiksi lausumiksi. Tätä vaihetta kutsutaan myös redusoinniksi³⁶. Sitten tein listan pelkistetyistä ilmauksista ja aloin etsiä niistä erilaisuuksia ja samankaltaisuuksia³⁷. Tämän jälkeen ryhmittelin pelkistettyjä ilmauksia alaluokiksi ja edelleen keskenään sisällöllisesti läheisiä alaluokkia yläluokiksi yläluokiksi. Tätä vaihetta voi kutsua myös klusteroinniksi³⁸. Lopuksi loin yläluokista yhdistäviä luokkia ja loin yhdistäville luokille kokoavia käsitteitä³⁹. Tätä vaihetta voidaan kutsua myös

³¹ Swinton & Mowat 2006, 46-49

³² Swinton & Mowat 2006, 40-42

³³ Tuomi & Sarajärvi 2002, 119

³⁴ Tuomi & Sarajärvi 2002, 121

³⁵ Tuomi & Sarajärvi 2002, 114

³⁶ Tuomi & Sarajärvi 2002, 122

³⁷ Tuomi & Sarajärvi 2002, 123

³⁸ Tuomi & Sarajärvi 2002, 122

³⁹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 123

aineiston abstrahoinniksi⁴⁰. Yhdistävillä luokilla on vahva yhteys tutkimustehtävään ja sitä edeltävät luokat taas ovat puhtaan aineistolähtöisiä⁴¹.

Yläluokkiin saakka pelkistin aineiston sisältöä laajempiin kokonaisuuksiin, joissa on samankaltaista sisältöä. Sen sijaan yhdistävien luokkien luomisessa ja nimeämisessä olen käyttänyt näkökulmana ihmisen ja Jumalan kontaktin ajatusta, kuten valitsemassani menetelmässä suositellaan. Saman asian voi ilmasta kuvaamalla, että alaluokkiin saakka toimin aineiston ehdoilla sitä luokitelleen, mutta yhdistävien luokkien kohdalla mukaan tulee teoreettisempaa ajattelua, jossa etsin aineistosta tiettyä tutkimustehtäväni kannalta oleellista sisältöä.

Yhdistävien luokkien muodostamisen ja niiden keskinäisen vertailun jälkeen aloin tehdä analyysia aineistoni sisällöistä käyttäen apuna valitsemiani teoreettisia viitekehyksiä.

Tuomen ja Sarajärven oppikirjan esimerkeissä on yläluokkien ja yhdistävien luokkien väliin luotu vielä pääluokkia⁴². Itse jätin tämän pääluokkavaiheen väliin, sillä mielestäni se olisi ollut omassa aineiston analyysissa ylimääräinen vaihe. Tämä on esimerkki siitä, millä tavoin sovellan Tuomen ja Sarajärven esittelemää menetelmää omaan käyttöön. En muuta menetelmän ohjaavia periaatteita, mutta jos jokin vaihe vaikuttaa ylimääräiseltä ja näyttää siltä, että sen ohittaminen ei tuota ongelmia aineiston analyysissa tai uskollisuudessa menetelmän periaatteille, jätän vaiheen välistä. En kuitenkaan lisää mitään omaa elementtiä menetelmään.

5.3. Aineiston sisällön erittely

Aloitin aineistoon tutustumisen lukemalla aineistoa läpi useaan kertaan. Luin ensin aineistosta sen alkamisajankohdasta joulukuun 25:stä päivästä vuonna 2011 alkaen julkaistut viestit ja lopetin lukemisen vuoden 31.12.2011 loppuun mennessä julkaistuihin viesteihin. Alkaessani käsitellä aineistoa kopioin verkkokeskustelusta aineistoksi valitsemani ajallisesti rajatun osuuden tekstitiedostoon. Sitten numeroin verkossa näkyneet, valitsemallani aikajaksolla verkossa julkaistut ja siellä näkyvissä olevat viestit. Verkkokeskustelussa itsessään on juokseva numerointi, mutta koska osa viesteistä on ilmeisesti keskustelun moderoijan tai moderoijien toimesta poistettu, numeroiden

⁴⁰ Tuomi & Sarajärvi 2002, 122

⁴¹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 125

⁴² Tuomi & Sarajärvi 2002, 126

juoksevuus ei enää pidä paikkaansa verkon näkymässä. Numeroin itse tekstitiedostoon verkosta tallentamani viestit juoksevalla numeroinnilla, jotta minun on helpompi käsitellä niitä tutkimusaineistona. Tässä osuudessa aineistoa on yhteensä lähes 200 viestiä.

Osa viesteistä sisältää tutkimusaiheeni kannalta minun nähdäkseni oleellista sisältöä, osa ei. Näistä aluksi mukaan rajaamistani noin 200 verkossa näkyvistä viestistä noin 100:ssa viestissä oli tutkimusaiheeni kannalta merkittävää sisältöä. Toisin sanoen noin puolet ajallisesti rajatusta aineistosta jäi tästä otoksesta varsinaisen tutkimusaineiston ulkopuolelle sisällöllisessä rajauksessa. Tämän havaittuani päätin hieman laajentaa otostani ajallisesti ja rajasin aineiston uudelleen siten, että otin mukaan Loppiaiseen eli 6.1.2012 vuorokauden loppuun mennessä julkaistut viestit. Kopioin myös nämä uudet viestit tekstitiedostoon ja numeroin ne. Yhteensä valitsemallani ajanjaksolla verkossa näkyi ”Jumalan etsintä”-keskustelussa noin 300 viestiä. Tämän jälkeen etsin sisällöllisellä haravalla viesteistä ne, jotka mielestäni kuuluivat viestin aiheen puolesta osaksi varsinaista tutkimusaineistoani. Näin jäljelle jäi noin 150 viestiä, joista aineistoni koostuu.

Rajasin varsinaisesta analysoitavasta otoksesta ulos sellaiset viestit, joissa kirjoittaja ei mainitse Jumalaa tai ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta tai kontaktia. Ulos rajatuissa viesteissä ei mainita Jumalaa ollenkaan, vaan kirjoitetaan jostakin muusta asiasta. Näissä analyysistä ulos rajatuissa viestissä kirjoittajat saattavat esimerkiksi siteerata raamattua kertomatta mitään omasta suhtautumisestaan Jumalaan tai kuvailematta mitenkään ihmisen ja Jumalan kontaktia, kritisoida muiden kirjoittajien viesteissä olleita sisältöjä ilmoittamatta omia kantojaan tai kommentoida keskustelun luonnetta tai keskustelijoita kertomatta omista näkemyksistään. Suuressa osassa näissä analyysistä ulos rajaamissani viesteissä riidellään tai yritetään riidellä jonkin toisen keskusteluun osallistujan kanssa. Useassa sisällönanalyysistä ulos rajaamissani viesteissä puhutaan uskonnosta tai raamatusta käsittelemättä millään tavalla Jumalaa tai Jumalan ja ihmisen suhdetta. Useassa viestissä esimerkiksi kritisoidaan kristinuskon tai kristillisten kirkkojen historiaa, mutta ei puhuta Jumalan ja ihmisen kontaktista mitään. Opinnäytetyön tekijänä rajaan sisällönanalyysistä ulkopuolelle ne viestit, joissa ei selvästi kirjoiteta Jumalasta tai ihmisen ja Jumalan kontaktista. Yhteistä ulos rajatuille viesteille on siis se, ettei niissä

mainita Jumalaa tai ihmisen ja Jumalan kontaktia, vaan kirjoittaja keskittyy johonkin muuhun asiaan.

Sisällöllisen rajauksen jälkeen 300 ajallisesta rajatusta viestistä jäi siis jäljelle noin 150 viestiä, joissa oli tutkimusaiheeni näkökulmasta oleellista sisältöä. Aineistoni koostuu siis noin 150 viestistä, jotka on julkaistu ET-lehden verkkosivuilla olevassa ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa aikavälillä 25.12.2011-6.1.2012. Koko ”Jumalan etsintä”-keskustelu alkoi 25.11.2011 ja keskustelu jatkui edelleen ainakin tutkielman kirjoitusajankohtaan saakka.

5.4. Relevanttien ilmaisujen käsittelyä ja järjestelyä laadullisen sisällönanalyysin periaatteiden mukaan

Esikäsittelin aineistoni merkitsemällä värikoodilla ne viestit, joissa näkyy tutkimustehtäväni näkökulmasta kiinnostavaa sisältöä. Tämän jälkeen alleviivasin näistä sisällöllisesti kiinnostavista viesteistä ne kohdat, joissa kirjoittaja kirjoittaa Jumalasta tai ihmisen suhteesta Jumalaan. Otin mukaan sellaisetkin kohdat, joissa ei nimetä Jumalaa juuri tällä nimellä, vaan viitataan Jumalaan jollakin muulla tunnetulla tavalla. Useimmiten Jumalasta kirjoitettaessa verkkokeskustelijat käyttävät Jumala-termiä, mutta joitakin muitakin tunnettuja ilmaisutapoja aineistossa esiintyy. Jumalan viitataan aineistossa Jumala-nimen lisäksi esimerkiksi kutsumanimillä ”Hän”, ”korkeampi voima”, ”kaikkivoipa”, ”herra” ja ”Jeesus”. Tämän tutkielman aineiston analyysissä en erittele, kirjoittako verkkokeskusteluun osallistuja Jumalasta vai Jeesuksesta puhuessaan kristinuskon Jumalasta vaan rinnastan Jumalan ja Jeesuksen Jumalaksi.

Luin ensin esikäsitlemääni aineistoa läpi tarkasti useita kertoja ja etsin sieltä sellaisia sisältöjä, joissa kuvataan laajasti ymmärrettynä ihmisen ja Jumalan kontaktia toisiinsa. Seuraavassa vaiheessa loin tekstimassasta pelkistettyjä ilmauksia, joissa tulee jollakin tavalla esiin Jumalan ja ihmisen välinen kontakti tai sen mahdollisuudet. Osa viesteistä oli pitkiä ja niitä ei ollut mielekästä käsitellä analyysiyksikköinä sellaisenaan valitsemallani tutkimusmenetelmällä. Irrotin viesteistä lausumia, joissa tulee esiin yksi ajatuskokonaisuus. Joistakin pitkistä viesteistä irrotin 2-3 lausumaa, lyhyistä viesteistä loin yleensä yhden lausuman. Näitä lausumia minulla on aineistossani noin 200. Kukin lausuma on siis yksi analyysiyksikkö ja yhdessä lausumassa tulee esiin yksi kirjoittajan ajatus, jonka olen tiivistänyt lausumaksi. Alkuperäinen kirjoittaja ei ehkä tunnistaisi siis lausumaa itsensä kirjoittamaksi, mutta tarkoitus on, että olisi onnistunut

tiivistämään kirjoittajan tarkoittaman ajatuksen viesteistä muodostamiini lausumiin. Tämän jälkeen loin näistä noin 200 lausumasta pelkistettyjä ilmauksia, joita tuli noin 260. Pelkistämisvaiheessa muodostin yhdestä lausumasta yhdestä kolmeen pelkistettyä ilmausta. Tuomen ja Sarajärven oppikirjan mukaan tällainen on sallittua ja suositeltavaakin, jos lausumassa on eriaiheisia sisältöjä⁴³. Muuttaessani lausumia pelkistetyiksi ilmauksiksi en jättänyt mitään tutkimukseni kannalta oleellista pois sisällöstä, mutta lyhensin tekstimäärää mahdollisimman paljon ja tiivistin sisällön mahdollisimman pieneen merkkimäärään.

Tämän jälkeen kirjasin muodostamani pelkistetyt ilmaisut erilliseen Excel-tiedostoon. Liitän tämän tiedoston sisällöistä luomani taulukon tämän tutkielman liitteeksi, jotta lukija voi halutessaan tarkastella aineistoa ja tekemiäni valintoja sen luokittelussa. Tutkielman liitteenä olevassa taulukossa näkyy kaikki pelkistetyt ilmaisut, joita käytän aineiston analyysini pohjana. Siellä näkyy myös tutkielman tekstissä mukana olevat lainaukset. Kun käytän lainauksia, en merkitse niiden viestinumeroa lainauksen oheen, sillä numerointi ei auta lukijaa löytämään yksittäistä ilmaisua taulukosta, sillä taulukossa pelkistetyt ilmaisut on ryhmitelty yhdistävien luokkien mukaan. Numerointi, joka taulukossa näkyy, on verkkokeskustelusta tallentamieni viestien juokseva numerointi omassa tekstitiedostossani, johon ensimmäiseksi tallensin koko verkkokeskustelun sisällön valitsemallani aikavälillä.

Listattuani pelkistetyt ilmaisut, niitä mahdollisuuksien mukaan edelleen helpottaakseni seuraavaa ryhmittelyä. Sitten vertailin pelkistettyjä ilmaisuja keskenään etsien niistä erilaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Tämän jälkeen käsitteellistin pelkistettyjä ilmaisuja yhdistäen keskenään läheisiä käsitteitä alaluokiksi.

5.5. Pelkistetyistä ilmauksista ala- ja yläluokiksi

Kuvailen seuraavaksi pelkistettyjen ilmausten järjestämistä alaluokiksi ja siitä eteenpäin yläluokiksi. Järjestin pelkistetyt ilmaukset luetteloksi ja aloin edellä kuvaamallani tavalla muodostaa niitä alaluokkia. Alaluokat koostavat pelkistettyjä ilmauksia 1-26 ilmaisun luokiksi. Alaluokkien koko vaihtelee suuresti, sillä aineisto on sisällöltään hyvin monimuotoista ja keskustelijat hyppivät aiheesta toiseen hyvin vapaasti. Järjestin pelkistettyjä ilmauksia joukkoihin ainoastaan ilmauksissa minulle näkyvän sisällön perusteella. Toimin aineistolähtöisen

⁴³ Tuomi & Sarajärvi 2002, 124

sisällönanalyysin periaatteiden ja käytäntöjen mukaan, eli minulla ei ollut minkäänlaisia etukäteen mietittyjä ”koreja”, joihin olisin pelkistettyjä ilmauksia ryhmitellyt. Koska loin ilmausten joukot niiden sisällön perusteella aineistosta käsin, tutustuin samalla viestien sisältöön hyvin ja aineiston jatkokäsittely muuttui helpommaksi, kun sain aineiston sisällöistä mieleeni kattavan kokonaiskuvan.

Seuraavalla tasolla ryhmittelin näitä alaluokkia yläluokiksi, joissa kokoan samankaltaisia sisältöjä suurempiin joukkoihin. Tässä vaiheessa tarkkuuden taso laske ja yleistyksen taso nousee, mutta onneksi käytössäni oli koko prosessin ajan näkyvillä luomassani taulukossa alkuperäiset lausumat sekä pelkistetyt ilmaukset, josta pystyin tarkastamaan, mistä sisällöistä yläluokka koostuu. Sain yläluokkien määrän supistettua kovalla työllä 18:n, mikä on edelleen erittäin suuri määrä yläluokkia. Aineiston sisältö on niin vaihtelevaa, että en kokenut mielekkääksi runnoa sitä pienempään yläluokkamäärään, sillä aineiston rikas sisältö olisi mielestäni laimentunut liikaa siinä prosessissa.

5.6. Yläluokkien runsaslukuinen joukko

Esittelen seuraavaksi sisällönanalyysiprosessissa muodostamani yläluokat. Niiden perusteella loin yhdistävät luokat, joita kuvaan myöhemmin yksityiskohtaisemmin. Tutkielmaani muodostui yläluokkia enemmän kuin tarpeeksi. Tässä vaiheessa etenin siis aineiston järjestämisessä edelleen ensisijaisesti aineiston sisällön ryhmittelystä käsin. Tällä tavoin työskentelemällä yläluokkia syntyi kahdeksantoista.

Taulukko 1

Yläluokkien numerointi	Yläluokat
1	Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä
2	Jumalalla ja ihmisellä on henkilökohtainen kontakti, jonka kautta Jumala tukee ihmisessä hyvää
3	Jumala tulee ihmisen luo ja antaa merkityksen elämälle
4	Jumala lähestyy ihmistä antamalla ihmiselle uskon ja hengellisiä kokemuksia
5	Jumala on ihmisen saatavilla, kun ihminen haluaa olla kontaktissa

6	Jumala suhtautuu ihmiseen rakastavasti ja huolehtivasti
7	Jumala ihmisen rakkauden ja kiitollisuuden kohteena
8	Ihminen kurottautuu Jumalaa kohti ja uskoo häneen
9	Ihminen etsii Jumalaa
10	Ihminen luo kontaktin Jumalolentoon itse omista tarpeistaan ja intresseistään käsin
11	Jumala on ihminen itse tai ihmisen luoma entiteetti
12	Jumala, joka on läsnä maailmankaikkeudessa ja sen osissa
13	Jumala joka vaatii ihmiseltä kunnollisuutta
14	Raamatusta ja kirkon opeista löytyvä Jumala
15	Jumala on luonut maailman mutta ei välttämättä ole maailmassa läsnä
16	Jumala on suuri, viisas, kaikkivoipa
17	Jumala on käsittämätön, selittämätön, muuttumaton
18	Jumalaa ei ole

Järjestin yläluokat listaksi, jossa listan alkupäässä Jumala näyttää verkkokeskustelijoiden viestien sisällönanalyysin perusteella olevan runsaasti kontaktissa ihmisen kanssa ja listan loppupäässä kontaktia ei näytä olevan tai sitä on hyvin vähän. Skaalamainen järjestys ei ole täysin ilmeinen tässä yläluokkien listassa, mutta yläluokkien sisällön perusteella lista etenee sen verran skaalamaisesti, kuin on käytännössä mahdollista.

Yläluokkia on monia, sillä koin että niiden karsiminen olisi tehnyt analyysin seuraavasta vaiheesta vähemmän mielekäästä, kun minun olisi aina täytynyt palata yläluokista taaksepäin tarkastaakseni, mitä mahdollisessa jättilaariyläluokassa oikeastaan olikaan sisältönä. Esimerkiksi listan ensimmäisenä oleva yläluokka ”Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä” sisältää alaluokat ”Jumala, joka asuu ihmisessä ja toimii ihmisen kautta”. ”ihminen voi kasvaa Jumalan kanssa tasavertaiseksi elämän aikana” ja ”Jumala, joka puhuu ihmiselle”. Esimerkiksi tästä yläluokasta näkyy, että näin runsaallakin yläluokkien määrällä yläluokissa on monipuolista sisältöä. Toki on niin, että alaluokat eivät tyhjene sisällöstään, kun ne yhdistetään yläluokkiin. Olen siis pyrkinyt luomaan kaikki yläluokat niihin kuuluvien alaluokkien sisällön perusteella, jotta yläluokat kuvastaisivat ensisijaisesti aineistoa ja vasta toissijaisesti minun ajatteluni. Sen sijaan kokoavat luokat saavat kuvastaa yhtä paljon aineistoa kun minun ajatteluanikin, sillä kokoavat luokat eivät enää ole aineiston luokittelua aineiston ehdoilla vaan tutkimusintressin värittämää aineiston sisältöjen järjestämistä.

Mielestäni tästä aineistosta on hankalaa luoda kovin pientä yläluokkien joukkoa. Monessa laadullisen sisällönanalyysin esimerkissä, joita tutkielmaprosessini varrella näin, yläluokkien määrä on saatu noin viidestä

kahdeksaan luokkaa. Tämä määrä olisi omasta mielestäni sopiva määrä yläluokkia, mutta mielestäni se ei ole tällä aineistolla mahdollista mielekkäällä tavalla.

Aloin katsella tästä eteenpäin yläluokkia valitsemani tutkimusteoreettisen ajatuksen läpi ja muodostin yläluokista yhdistäviä luokkia. Aloin katsella ja järjestellä yläluokkia ryhmiin sen mukaan, kuinka paljon ja minkä laatuista kontaktia yläluokkien sisällöissä näkyy ihmisen ja Jumalan välillä kirjoittajien teksteissä. Tällä ryhmittelytavalla otin aineistoni käyttöön juuri tässä tutkielmassa käsittelemäni kysymyksen kautta. Aloin siis tässä vaiheessa tavallaan kysyä aineistolta, mitä se sanoo ihmisen ja Jumalan välisestä kontaktista. Tästä eteenpäin suhtauduin siis aineistoon tutkimustehtävä edellä.

5.7. Kontaktin laadun ja määrän mukaan ryhmittelyä

Valitsin Jumalan ja ihmisen välisen kontaktin laadun ja määrän viimeisen, yhdistävän luokan, ryhmittelyn lähtökohdaksi. Ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin määrä tai laatu eivät suoraan olleet ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelun aiheena, eikä monikaan keskusteluun osallistuja kirjoittanut suoraan tästä aiheesta siinä otoksessa verkkokeskustelua, josta aineistoni koostuu. Arvioni mukaan tästä aiheesta voi kuitenkin saada aineistostani tietoa tai ymmärrystä lukemalla aineistoa tarkkaan ja katselemalla aineiston sisältöä tämän valitun sihdin läpi. Valitsin kontaktin määrän ja laadun ihmisen ja Jumalan välillä tarkasteltavaksi aiheeksi alun perin siksi, että ne näyttivät olevan yhdet harvoista aineistoa yhdistävistä aihepiireistä ja toisaalta siksi, että koin aiheen kiinnostavaksi. Uskoin myös löytäväni tästä aiheesta runsaasti tutkimusta käytännöllisen teologian ja uskonnonfilosofian sekä uskonnon psykologian aloilta.

Aloin etsiä aineistostani yläluokista tällä tutkimusteoreettisella otteella sisältöjä, joissa näkyisi vihjeitä siitä, millaisena kirjoittajat näkevät viestiensä perusteella tarkasteltuna Jumalan ja ihmisen välisen kontaktin ja onko ihmisellä kirjoittajien viestien mukaan henkilökohtainen suhde.

Tämän tutkielman kehyksessä tarkoitan ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin määrällä sitä, minkä verran aineiston viestien sisällön perusteella Jumalalla ja ihmisellä näyttää olevan yhteyttä tai yhteydenpitoa. Viestin sisällön analyysin tuloksena havaitsin, että viestien sisällöissä oli näkyvillä sisältöjä sekä runsaasta että vähäisestä tai olemattomasta kontaktista ihmisen ja Jumalan välillä.

Valitsin kontaktin määrän toiseksi tarkastelukulmaksi osittain siksi, että siitä näytti löytyvän aineistosta sisältöä. Muutakin tarkastelukulmat olisivat toki olleet mahdollisia. Kontaktin määrän mukaan aineiston jaottelussa ei näy esimerkiksi sitä, onko kontaktin luomisen aloitteellisempi tekijä ihminen vai Jumala, vaikka aineistossa on tästäkin aiheesta jonkin verran sisältöä. Kuvailen kontaktin määrää ja laatu-kriteerien ulkopuolelle jääviä sisältöjä sanallisesti, kun näen sen tarpeelliseksi, joten vaikka ne jäävät jaottelun ulkopuolelle, muut aineiston sisällöt eivät jää kokonaan huomiotta aineiston analyysissä.

Kontaktin persoonallisuudella tai ei-persoonallisuudella tarkoitan sitä, näyttääkö yhteydenpito tapahtuvan persoonallisesti suoraan ihmisen Jumalan välillä vai ei-persoonallisesti jonkin välittävän tekijän kautta. Ei-persoonallisessa kontaktissa välittävänä tekijänä näkyi viestien sisällöissä esimerkiksi raamattu, kirkon oppi tai luonto. Persoonallinen kontakti ihmisen ja Jumalan välillä näytti viestien sisällön perusteella tarkasteltuna tapahtuvan suoraan ihmisen ja Jumalan välillä ihmisen tunteiden, hengellisten kokemusten, ajattelun tai toiminnan välityksellä.

5.8. Kulku pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan

Esittelen tässä työtapani havainnollistamisen vuoksi yhden joukon pelkistettyjä ilmauksia, joukon sisälle luomani väliotsikot sekä joukosta luomani alaluokan. Tämän jälkeen taulukossa näkyy yläluokka, johon alaluokka kuuluu sekä viimeisenä ihmisen ja Jumalan kontaktin laadun ja määrän mukaan luomani yhdistävä luokka, johon yläluokka puolestaan kuuluu. Samaan yhdistävään luokkaan kuuluu muitakin yläluokkia.

Tässä esimerkissä näkyvä pelkistettyjen ilmausten joukko sisältää koko ”Jumalan etsintä” verkkokeskustelun ensimmäisestä viestistä luomani pelkistetyn ilmauksen: ”missä Jumalan piilopaikat”. Tässä pelkistettyjen lausumien joukossa näkyy hyvin Jumalan etsimisen teema, josta verkkokeskustelu on lähtenyt liikkeelle ja johon se usein palaa takaisin.

Taulukko 2

Viesti-numerointi	Pelkistetty ilmaus	alaluokka	yläluokka	Yhdistävä luokka
1	Missä Jumalan piilopaikat	Jumala etsimisen	Ihminen etsii ja	Vähän kontaktia,

		kohteena, Jumala on piilossa	kaipaa Jumalaa	ei- persoonallinen
4	En löydä Jumalaa, vaikka etsin			
285	En ole tätä ketjua seuraamalla löytänyt Jumalaa			
72	Myös ateisti saa etsiä Jumalaa missä muodossa tahansa			
4	Haluaisin löytää Jumalan helpottaakseni elämän taakkaa			
183	Sydämessäsi tunnet vetoa hengellisiin asioihin ja haluat ottaa selvää, kuka Jumala ylipäänsä on	Halu ottaa selvää, kuka Jumala on		
8	Elämän tarkoitus on Jumalan etsintä	Jumalan etsintä on todella tärkeää		
183	Jumalan etsiminen ei ole harrastus – se on pakottava tehtävä			
183	Sinulla on tunne, että hinnalla millä hyvänsä sinun täytyy löytää Hänet!			
181	Tämä (Jumalan etsintä) on todellista elämää eikä harrastelua			

5.9. Yhteensä viisi yhdistävää luokkaa

Alla näkyvä taulukko on kokoava yleisesitys tutkielmani aineistosta. Siinä näkyy aineiston sisällön suurimmat linjat valitsemastani tutkimusintressistä katsottuna. Taulukossa on näkyvillä kaikki yläluokat sekä kaikki yhdistävät luokat.

Ensimmäisessä sarakkeessa vasemmalla kulkee jatkumo, jossa ylimpänä ovat yläluokat, joissa Jumalalla ja ihmisellä on paljon kontaktia.

Vasemmanpuolisen sarakkeen alaosa lähestyttäessä ihmisen ja Jumalan välinen

kontakti vähenee. Ylimpänä olevissa luokissa näyttää myös olevan karkeasti luokkien sisältöä kartoittaessa niin, että Jumala on ihmisen ja Jumalan suhteessa aktiivinen osapuoli tai yhtä aktiivinen osapuoli kuin ihminen. Vasemmanpuolisen sarakkeen alaosa lähestyttäessä ihmisestä tulee Jumalan ja ihmisen välisen suhteen aktiivisempi osapuoli karkean yleisesityksen mukaan.

Keskimmäisessä sarakkeessa listaan yhdistävien luokkien sarakkeessa, missä yläluokissa on paljon kontaktia ja missä vähän kontaktia ja missä kontakti on persoonallista ja missä ei-persoonallista. Keskimmäisessä sarakkeessa on myös kaksi yhdistävää luokkaa, jossa kontaktia Jumalan ja ihmisen välillä ei ole tai sitä on hyvin vähän. Oikeanpuoleisin sarake on kontaktin laadun ja määrän luokituksesta muodostetut numeroidut ryhmät. Numeroinnilla ei ole muuta merkitystä, kuin että sen avulla näkee helpommin kuin keskisarakkeesta, kuinka monta ryhmää mitäkin yhdistävää luokkaa on ja missä kohtaa taulukkoa samanlaisia yhdistäviä luokkia on. Kontaktin laadun ja määrän suhteen jaoteltuna muodostin yhteensä viisi yhdistävää luokkaa.

Taulukko 3

Yläluokat	Yhdistävät luokat	Yhdistävien luokkien numerointi
Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä	Paljon kontaktia, persoonallinen	1
Jumalalla ja ihmisellä on henkilökohtainen kontakti, jonka kautta Jumala tukee ihmisessä hyvyyttä	Paljon kontaktia, persoonallinen	1
Jumala tulee ihmisen luo ja antaa merkityksen elämälle	Paljon kontaktia, persoonallinen	1
Jumala lähestyy ihmistä antamalla ihmiselle uskon ja hengellisiä kokemuksia	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen	2
Jumala suhtautuu ihmiseen rakastavasti ja huolehtivasti	Paljon kontaktia, persoonallinen	1
Jumala on ihmisen saatavilla, kun ihminen haluaa olla kontaktissa	Vähän kontaktia, persoonallinen	3
Jumala ihmisen rakkauden ja kiitollisuuden kohteena	Paljon kontaktia, persoonallinen	1
Ihminen kurottautuu Jumalaa kohti ja uskoo häneen	Vähän kontaktia, persoonallinen	3
Ihminen etsii Jumalaa	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4
Ihminen luo kontaktin Jumalolentoon itse omista	Vähän kontaktia, persoonallinen	3

tarpeistaan ja intresseistään käsin		
Jumala on ihminen itse tai ihmisen luoma entiteetti	Kontakti itseen – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä	5
Jumala, joka on läsnä maailmankaikkeudessa ja sen osissa	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen	2
Jumala joka vaatii ihmiseltä kunnollisuutta	Paljon kontaktia, persoonallinen tai ei-persoonallinen	1, 2
Raamatusta ja kirkon opeista löytyvä Jumala	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4
Jumala on luonut maailman mutta ei välttämättä ole maailmassa läsnä	vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4
Jumala on suuri, viisas, kaikkivoipa	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4
Jumala on käsittämätön, selittämätön, muuttumaton	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4
Jumalaa ei ole	Jumalaa ei ole – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä	5

Taulukkoon ei koskaan mahdu koko aineiston kirjavuus. Minä kuitenkin tunnen aineiston hyvin ja tiedän, millaisia sisältöjä kunkin yläluokan alla on. Otin nämäkin alaluokkiin, otsikoihin ja pelkistettyihin ilmauksiin tiivistetyt sisällöt mukaan luodessani ”kontaktin laatu ja määrä”-ryhmittelyä. Joskus pelkän yläluokan perusteella näyttää siltä, että viimeinen ryhmittely ei välttämättä ole looginen, mutta kun tutustuisi yläluokan alla olevien pelkistettyjen ilmausten sisältöön, ryhmittely toivottavasti näyttäisi loogiselta myös muiden kuin minun silmissäni. Tutkielman tekijän oma ajattelutyö toki on mukana ryhmittelyssä. Aineisto ei hakeudu yläluokkiin tai ryhmiin itsestään, vaan minä tutkielmantekijänä teen arviot siitä, millainen ryhmittely auttaisi parhaiten näyttämään aineiston sisällön valitusta näkökulmasta.

Tarkastellessa tekemääni jaottelua on hyvä muistaa, että nämä luokat eivät ole ihmisten luokitteluja. Laatimani luokat eivät välttämättä edusta kenenkään yksittäisen henkilön näkemyksiä ja kokemuksia Jumalasta. Sen sijaan luokittelut näyttävät, millaiselta ihmisen ja Jumalan kontakti näyttää koko käyttämässäni aineistossa kokonaisuutena. On mahdollista, että kirjoittajilla on monipuolinen tai jopa ristiriitainen kuva ihmisen ja Jumalan kontaktista ja heidän viestiensä sisältöjä saattaa kuulua moniin eri yhdistäviin luokkiin.

6. Ihmisen ja Jumalan kontaktin määrä ja laatu verkkokeskustelun viestien sisällöissä

6.1. Ihmisen ja Jumalan välillä on paljon persoonallista kontaktia

Suurin osa aineistoni sisällöistä oli sijoitettavissa joukkoon, jossa Jumalan ja ihmisen välillä näyttää olevan paljon kontaktia ja kontakti on henkilökohtaista. Tämä on siis se yhdistävä luokka, johon suurin osa aineiston viesteistä sijoittuu. Tämän yhdistävän luokan numeroin luvulla yksi. Alla näkyvään taulukkoon olen irrottanut yllä esitetystä taulukosta ensimmäisen yhdistävän luokan yläluokat. Mukana on myös yksi yläluokka, jonka sijoitin sekä yläluokkaan yksi että kaksi, sillä sen sisältöön kuuluvissa viesteissä ihmisen ja Jumalan välinen kontakti näytti ajoittain persoonalliselta ja toisinaan ei-persoonalliselta.

Taulukko 4

Yläluokat	Kontaktin laatu ja määrä, ryhmä 1
Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä	Paljon kontaktia, persoonallinen
Jumalalla ja ihmisellä on henkilökohtainen kontakti, jonka kautta Jumala tukee ihmisessä hyvyttä	Paljon kontaktia, persoonallinen
Jumala tulee ihmisen luo ja antaa merkityksen elämälle	Paljon kontaktia, persoonallinen
Jumala suhtautuu ihmiseen rakastavasti ja huolehtivasti	Paljon kontaktia, persoonallinen
Jumala ihmisen rakkauden ja kiitollisuuden kohteena	Paljon kontaktia, persoonallinen
Jumala joka vaatii ihmiseltä kunnollisuutta	Paljon kontaktia, persoonallinen tai ei-persoonallinen (ryhmässä 1 ja 2)

Tähän yhdistävään luokkaan kuuluu viestejä, joissa ihmisellä ja Jumalalla näytti olevan paljon henkilökohtaista kontaktia. Ihmisen ja Jumalan kontaktin luonteella oli tämän ryhmän sisällä suuriakin eroja. Ääripää ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin suuressa määrässä ja henkilökohtaisuudessa näkyy tämän ryhmän sisällä olevassa yläluokassa, jossa Jumalan ja ihmisen nähtiin toimivan yhteistyössä. Tässä yläluokassa oli jopa sisältöjä, joiden pohjalta voidaan nähdä Jumalan ja ihmisen asettavan yhteisiä tavoitteita ja toimivan kumppaneina tavoitteen saavuttamiseksi. Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi seuraavia pelkistettyjä lausumia:

”Jeesus elää meissä, jotka olemme antautuneet hänen armonsa ja rakkautensa varaan”

”Jumala löytyy, kun kuuntelee sisintä ja mitä Jumala on sinne ohjelmoinut”

”Uskon, että Jumala on meissä kaikissa ja syntymästämme asti olemassa”

”Ihmiselämän tarkoitus on kasvaa vajavaisesta yksilöstä täydelliseksi eli Jumalan kanssa tasavertaiseksi”

Toisessa ääripäässä tämän yhdistävän luokan sisällä on yläluokka, jossa Jumala on runsaasti henkilökohtaisessa kontaktissa ihmiseen, mutta Jumala näyttää määrittävän yhteydenpidon tavoitteet ja sisällön. Tässä yläluokassa on sisältöjä, joissa Jumala odottaa ja vaatii ihmiseltä kunnollisuutta monella areenalla ja antaa ihmiselle jatkuvaa palautetta tämän suoriutumisesta. Tässäkin ryhmässä kontaktia on siis ihmisen ja Jumalan välillä paljon, mutta yhteydenpito on vähemmän yhteistoiminnallista ja enemmän ikään kuin henkilökohtaista ohjeistusta ja valvontaa. Tähän ryhmään kuuluu seuraavankaltaisia pelkistettyjä lausumia:

”Jumala pitää tarpeistani huolta, että saan sen minkä ansaitsen”

”Mitä Jumala sallii tai miten Häntä voisi totella”

”On helppoa silloin, kun tuntee Jumalan sanan, tarkoitan, että noudattaa oppejaan ja kehotuksiaan”

Suurimmassa osassa tähän yhdistävään luokkaan kuuluvissa viesteissä ihmisen ja Jumalan kontaktia kuvailtiin myönteisellä tavalla. Ihmisen ja Jumalan kontaktissa välittyi näiden viestien sisällöissä huolenpitoa, rakkautta, välittämistä, kiitollisuutta sekä merkityksellisyyden kokemuksia. Ainoastaan viimeisessä tähän yhdistävään luokkaan kuuluvassa yläluokassa, joka kuuluu myös yhdistävään luokkaan kaksi, kontaktin luonne näytti joissain viesteissä hyvin vaativalta. Tässäkin yläluokassa oli kuitenkin monia viestejä, jossa Jumalan ihmistä kohtaan osoittama kiinnostus näytti ihmisen näkökulmasta myönteiseltä, vaikka kiinnostus olikin luonteeltaan ohjeistavaa ja valvovaa. Useassa tähän kokoavaan luokkaan

sijoittamani yläluokan sisällöissä nähtiin, että Jumala suhtautuu ihmiseen huolehtivasti ja rakastavasti. Näissä sisällöissä kontaktin aktiivisempi osapuoli oli useissa tapauksissa Jumala, joka pitää yllä huolehtivaa ja rakastavaa kontaktia ihmiseen. Ihmisen osuudesta tällaisen kontaktin luomiseen tai ylläpitämiseen oli tässä luokassa selvästi vähemmän mainintoja. Tässä yhdistävässä luokassa olevia viestien sisältöjä yhdistää kuitenkin se, että Jumalan ja ihmisen nähtiin voivan olla toistensa kanssa henkilökohtaisessa kontaktissa ja kontakti toteutuu näiden viestien mukaan runsaana. Tähän ryhmään kuuluneet viestit olivat yleissävyltään koko aineiston myönteisimpiä. Kirjoittajat vaikuttivat pitävän myönteisenä asiana sitä, että ihmisen ja Jumalan välillä on runsaasti persoonallista kontaktia.

6.2. Ihminen ja Jumalan välillä on paljon kontaktia, mutta kontakti ei ole persoonallista

Toiseen kokoavaan luokkaan sijoitin yläluokat, joiden sisällöissä Jumalan ja ihmisen välillä näytti olevan runsaasti kontaktia, mutta kontaktin luonne on epäpersoonallista. Tähän ryhmään kuuluvien pelkistettyjen lausumien joukko oli kooltaan toiseksi pienin ryhmä. Numeroin tämän ryhmän luvulla kaksi.

Taulukko 5

Yläluokat	Kontaktin laatu ja määrä, ryhmä 2
Jumala lähestyy ihmistä antamalla ihmiselle uskon ja hengellisiä kokemuksia	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen
Jumala, joka on läsnä maailmankaikkeudessa ja sen osissa	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen
Jumala joka vaatii ihmiseltä kunnollisuutta	Paljon kontaktia, persoonallinen tai ei-persoonallinen (ryhmässä 1 ja 2)

Tähän ryhmään sijoittamissani pelkistetyissä lausumissa kuvattiin Jumalan olevan läsnä ihmisten elämässä, mutta kuitenkin Jumalalla ja ihmisellä ei näyttänyt olevan henkilökohtaista kontaktia. Jumala saattoi esimerkiksi olla kontaktissa ihmiseen luonnon kautta. Tämän ryhmän sisällöissä Jumala nähtiin myös sellaisena, joka antaa ihmiselle uskon Jumalaan sekä hengellisiä kokemuksia omasta aloitteestaan. Kontakti toteutuu näissä tapauksissa eräänlaisina viesteinä ja merkkeinä, joita Jumala lähettää ihmiselle, mutta varsinaista vastavuoroista keskustelu- tai kokemuskanavaa ei ihmisellä ja Jumalalla näiden sisältöjen perusteella näyttäisi olevan. Ihminen voi tämän

ryhmän sisältöjen mukaan olla tietoinen Jumalan läsnäolosta maailmassa ja kokea Jumalan jonkin muun asian kautta, mutta erotuksena edelliseen yhdistävään ryhmään on suoran vastavuoroisen kontaktin puute. Tähän yhdistävään luokkaan kuuluu esimerkiksi seuraavia pelkistettyjä lausumia:

"Jumala haluaa antaa sinullekin uskon Jeesukseen ja Jumalan kaikkivaltiuteen"

"Uskon todellisuudessa ihmiselle avautuu "jumalallisuuden" näköala"

"Löydät Jumalan jokaisessa ihmisessä, kasvilla, eläimessä!"

Tähän kokoavaan luokkaan kuuluu myös sekä ensimmäiseen että toiseen kokoavaan luokkaan sijoittamana yläluokka, jonka sisällöissä kuvailtiin Jumalan toivovan ja vaativan ihmiseltä rehtiä ja kunnollista käyttäytymistä. Näissä sisällöissä ei kuvattu tarkemmin, minkälaista Jumalan vaatima käyttäytyminen olisi, mutta kirjoittajat vaikuttivat itse tietävän vaadittavan käyttäytymisen ohjeet. Tähän joukkoon kuuluvissa viesteissä Jumala näytti ääriesimerkeissä ankaralta vahdilta, joka oli antanut ohjeet ihmisen käyttäytymiselle ja arvioi niiden toteutumista. Käyttäytymistä ohjaava ja valvova Jumala olisi viestien sisältöjen mukaan kontaktissa ihmisiin, ainakin kristittyihin, myös kaikkia uskovia koskevan ohjeistuksen ja toiminnan arvioinnin kautta. Kontaktia vaikutti kuitenkin olevan viestien mukaan sääntöjen ja arvioinnin muodossa jatkuvasti, eli kontaktia olisi paljon. Toisessa tämän ryhmän ääripäässä taas Jumala vaikutti ohjaavan ihmistä käyttäytymään Jumalan antamien ohjeiden mukaan lempeästi ja ihmisen ja tämän läheisten hyvinvointia suojellen. Joissain viesteissä näkyi viitteitä siitä, että Jumala myös antaisi palautetta ihmiselle tämän elämäntavoista. Tässä olisi siis hieman henkilökohtaista yhteyttä Jumalaan, mutta kontakti näyttäisi toteutuvan jälleen Jumalan antamina viesteinä, ei kaksisuuntaisena kontaktina.

Tähän ryhmään kuuluvista pelkistetyistä lausumista on muutama esimerkki edellisessä kappaleessa, sillä sijoitin tämän yläluokan kahteen yhdistävään luokkaan. Tässä kuitenkin kaksi lisäesimerkkiä siitä, millaisia pelkistettyjä lausumia tähän ryhmään kuuluu:

"Iloista antajaa Jumala rakastaa. Aina vaatimus"

"Rock loukkaa Jumalaa"

6.3. Ihminen ja Jumalan välillä on vähän kontaktia, mutta kontakti on persoonallista

Kolmanteen yhdistävään luokkaan sijoittamissani aineiston sisällöissä ihmisen ja Jumalan välinen kontakti näytti toteutuvan useimmiten ihmisen aloitteellisuudesta käsin. Joissain tähän yhdistävään luokkaan sijoittamissani viesteissä kontakti vaikutti tapahtuvan myös Jumalan aloitteesta. Tällöin viesteissä kerrottiin Jumalan esimerkiksi kutsuvan ihmistä tai herättävän ihmisessä kaipuun Jumalaa kohtaan. Ihmisen ja Jumalan välillä näytti olevan tämän yhdistävän luokan sisällöissä henkilökohtaista kontaktia tavallisimmin silloin, kun ihminen kaipasi kontaktiin Jumalan kanssa tai tarvitsi kontaktia Jumalaan esimerkiksi kriisin keskellä.

Kolmanteen yhdistävään luokkaan sijoittui toiseksi suurin joukko aineistosta luomiani pelkistettyjä ilmauksia eli tämä on toiseksi suurin yhdistävä luokka. Tämän ryhmän numeroin luvulla kolme.

Taulukko 6

Yläluokat	Kontaktin laatu ja määrä, ryhmä 3
Jumala on ihmisen saatavilla, kun ihminen haluaa olla kontaktissa	Vähän kontaktia, persoonallinen
Ihminen kurottautuu Jumalaa kohti ja uskoo häneen	Vähän kontaktia, persoonallinen
Ihminen luo kontaktin Jumalolentoon itse omista tarpeistaan ja intresseistään käsin	Vähän kontaktia, persoonallinen

Tämän ryhmän yläluokkiin sijoittamissani pelkistetyissä lausumissa Jumalan nähtiin olevan valmiina kontaktiin ihmisen kanssa, mutta useimmiten ihminen oli se, joka suuntautuu kohti kontaktia Jumalan kanssa ja käynnistää kontaktin toteutumisen. Kun kontaktia oli, se oli yleensä persoonallinen kontakti. Tämän ryhmän sisältöjen perusteella ihmisellä näyttää siis olevan jatkuva mahdollisuus henkilökohtaiseen kontaktiin Jumalan kanssa, mutta ihminen suuntautuu kontaktiin, silloin kun se sopii ihmiselle ja kun ihminen kokee tarvitsevansa tai haluavansa kontaktia Jumalan kanssa. Jumala näytti olevan ihmisen saatavilla ja käytettävissä vastavuoroiseen kontaktiin ihmisille sopivin tavoin. Toisaalta joissain viesteissä kuvailtiin Jumalan olevan aloitteellinen ihmisen ja Jumalan välisessä yhteydenpidossa, mutta kontaktia oli silti verraten vähän. Tässä joukossa on esimerkiksi seuraavanlaisia lausumia:

”Jumala ei ole koskaan piilossa. Hän on aina löydettävissä, kellon ympäri”

”Jumala kutsuu ihmisen luokseen, ehkä vastoinkäymisen ja surun kautta, ehkä Luojan luoman luonnon välityksellä”

Tähän yhdistävän luokan sisällöissä näkyi myös usko Jumalaan henkilökohtaisena valintana sekä ihmisen vastuu omista teoistaan. Tähän ryhmään kuului esimerkiksi seuraavanlaisia pelkistettyjä lausumia:

”Vaikka Jumala löytyisi, itse on eletävä oma elämä”

”Jotkut asiat ovat sydämen asioita ja usko on yksi niistä”

”En niele kaikkea mitä tarjotaan opetuksesi Jumalasta”

”Olen vain uskossa. Raamatun tulkinnat jätän mielihyvin muille”

Näissä lausumissa usko Jumalaan näyttäytyy henkilökohtaisena elämänvalintana, joka ei kuulu muille ihmisille. Kuitenkin ihminen vaikuttaa näiden lausumien perusteella elävän maailmassa ensisijaisesti itsekseen, eikä jatkuvaa vastavuoroista kontaktia Jumalan kanssa ole näissä lausumissa näkyvillä.

6.4. Ihminen ja Jumalan välillä on vähän kontaktia, eikä kontakti ole persoonallista

Neljännessä yhdistävässä luokassa olevien ilmausten mukaan tarkasteltuna Jumalalla ja ihmisellä näyttää olevan vain vähän kontaktia keskenään. Lisäksi vähäinen kontakti on luonteeltaan epäpersoonallista. Tämä oli aineiston kolmanneksi suurin ja samalla kolmanneksi pienin ryhmä. Kooltaan tämä ryhmä osuus siis ryhmäkokojen puoliväliin. Tämän ryhmän numeroin luvulla neljä.

Taulukko 7

Yläluokat	Kontaktin laatu ja määrä, ryhmä 4
Ihminen etsii Jumalaa	vähän kontaktia, ei-persoonallinen

Raamatusta ja kirkon opeista löytyvä Jumala	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
Jumala on luonut maailman mutta ei välttämättä ole maailmassa läsnä	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
Jumala on suuri, viisas, kaikkivoipa	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
Jumala on käsittämätön, selittämätön, muuttumaton	vähän kontaktia, ei-persoonallinen

Ihmisen saa tämän ryhmän ilmauksien mukaan kontaktin Jumalaan epäsuorasti esimerkiksi pyhien tekstien kautta tai kokemalla ja ajattelemalla Jumalan suuruutta tai kaikkivoipaisuutta. Tähän kokoavaan luokkaan kuuluvat myös ne ilmaisut, joissa kuvaillaan Jumalan luoneen maailman, mutta Jumala ei enää tämän jälkeen ole läsnä maailmassa ihmisten ulottuvilla. Näissä viimeksi manituissa ilmaisuissa ei juurikaan mainittu ihmisen ja Jumalan välistä vuorovaikutusta, mutta sijoitin nämä ilmaisut kuitenkin tähän kokoavaan luokkaan, sillä nähdäkseni ihmisillä on näiden ilmausten mukaan kontakti Jumalaan tämän luomistyön tuotosten kautta. Tämä luomistyön välityksellä toteutunut kontakti on kuitenkin ei-persoonallista, sillä luomistyö koskee näiden viestien sisällön mukaan koko luomakuntaa kokonaisuutena, ei ketään yksilöä henkilökohtaisesti.

Tähän yhdistävään luokkaan sijoitin seuraavanlaisia pelkistettyjä lausumia:

”Ymmärryksen ei tarvitse riittää Jumalan iankaikkisuuteen”

”Jumala on korkein voima ja muodostunut minulle lähes persoonaksi”

”Rakas hyvä aluton ja loputon joka olet kaikkialla ja jota en voi ymmärtää”

”Maailmassa ei ole mitään, mikä muistuttaisi Jumalaa yhtä paljon kuin hiljaisuus”

”En löydä Jumalaa, vaikka etsin”

”Uskon kyllä, että Jumala on tehnyt luomistyön, mutta että löytäisin Jumalan kasvista”

”Raamattu sisältää kaiken, mikä Jumalasta täytyy tietää päästäkseen oikeaan suhteeseen hänen kanssaan”

Tähän joukkoon kuuluvissa viesteissä Jumalaa etsittiin mutta ei aina löydetty, koettiin Jumala suurena ja ihmeellisenä sekä etsittiin ymmärrystä Jumalasta Raamatusta.

6.5. Ihmisen ja Jumalan välillä ei ole kontaktia

Viidennessä yhdistävässä luokassa ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia ei ole.

Tähän ryhmään kuului aineistossani kaikkein vähiten pelkistettyjä ilmauksia.

Tämän ryhmä on merkitty numerolla viisi.

Taulukko 8

Yläluokat	Kontaktin laatu ja määrä, ryhmä 5
Jumala on ihminen itse tai ihmisen luoma entiteetti	Kontakti itseen – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä
Jumalaa ei ole	Jumalaa ei ole – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä

Tähän yhdistävään luokkaan kuuluu kaksi yläluokkaa, joiden sisältöjen mukaan Jumalaa ei näytä olevan olemassa. Näissä yläluokissa on pelkistettyjä lausumia, joissa todetaan ihmisen itse olevan oma Jumalansa tai Jumalan oleva ihmisen luoma entiteetti, joka ei ole itsenäisesti olemassa ilman ihmisen luovaa panosta. Tähän ryhmään sijoitin esimerkiksi seuraavia pelkistettyjä lausumia:

”Olemme itsemme Jumalia, Jumala on siis löytynyt”

”Mihin tarpeeseen loit jumalasi ja mitä hänellä teet?”

”Jumala on ihmisen laatima selitys hankaliin kysymyksiin”

Lisäksi tähän joukkoon kuuluvat ne viestit ja pelkistetyt ilmaukset, joissa todetaan, ettei Jumalaa ole eikä Jumalaa tarvita. Jos Jumalaa ei ole olemassa ainakaan ihmisestä erillisenä entiteettinä, ei kontaktin määrän ja laadun arvioiminen ole kovinkaan mielekästä. Tässä ryhmässä on esimerkiksi seuraavia lausumia:

”Hieno tunne, kun ei tarvitse hakea turvaa mistään uskosta tai satuhahmoista”

”Ei ole mitään ulkoista voimaa tai henkeä joka meitä johdattaisi suuntaan tai toiseen”

”Jumalan etsimisessä menee aika hukkaan”

6.6. Etsinnässä henkilökohtainen jumalasuhde

Näyttää siltä, että aineistossani Jumalan etsintä on ensisijaisesti pyrkimystä henkilökohtaiseen kontaktiin Jumalan kanssa. Monessa viestissä on näkyvillä toive sellaisesta kontaktista Jumalan kanssa, jonka ihminen voi kokemuksellista tuntoa. Vaikuttaa siltä, että kontaktilta Jumalan kanssa odotetaan elämystä tai kokemusta. Pelkkä usko Jumalaan tai tieto Jumalan olostä ei kaikille riitä, vaan yhteys Jumalaan tulee saavuttaa henkilökohtaisesti ja sen tulee tuntua ihmisaistein havaittavana ilmiönä.

Lukemissani viesteissä mainitaan aika harvoin, että Jumalan etsintään voisi saada apuja jostakin seurakunnasta. Useimmin seurakunnista mainitaan helluntaiseurakunta. Evankelis-luterilaista seurakuntaa tai muun kirkollisen perinteen seurakuntaa mainitaan vain yksittäisissä tapauksissa. Näyttää siltä, että ”Jumalan etsintä”-verkkokeskusteluun osallistujista muutama on aktiivinen helluntaiseurakuntalainen. Nämä keskustelijat kirjoittavat pääasiassa, että ovat löytäneet Jumalan rukouksen kautta. Viestien perusteella näyttää siltä, että kirjoittajien mielestä seurakunnasta voi saada tukea Jumalan etsintään, mutta yksilö itse luo kontaktinsa Jumalaan rukouksen kautta. Seurakunnasta voi toki saada ohjeita ja malleja rukoiluun. Oma aktiivisuuden suuri merkitys Jumalan luokse löytämisessä seurakunnallisen yhteistoiminnan sijaan toistuu myös useissa lukemissani tutkimuksissa. Esimerkiksi Holmbergin, Bastubackan, Johanin ja Thelwallin tutkimuksessa, jossa tutkittiin, millä tavalla ja missä yhteyksissä Jumala esiintyy viestipalvelu twitterissä, tuli esiin, että Jumala ja kontakti Jumalaan liitetään viesteissä yllättävänkin harvoin seurakunnalliseen toimintaan⁴⁴. ”Jumalan etsintä”-aineiston valossa näyttää siltä, että sekä Jumala että ihminen voivat olla aktiivisia toistensa etsijöitä. Moni niistä viesteistä, joihin oli kirjoitettu eniten Jumalan etsimisestä, vaikutti siltä että niiden sisältöjen perusteella ihmisen tulee etsiä Jumalaa, joka ei ole helposti löydettävissä. Vaikuttaa siis siltä, että Jumalan etsinnästä kirjoitettiin eniten niissä viesteissä, joissa kirjoittajat eivät

⁴⁴ Holmberg, Bastubacka, Johan & Thelwall 2016, 339-355

olleet kokeneet löytäneensä Jumalaa. Sen sijaan niissä viesteissä, joissa kuvailtiin eniten ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia, kuvailtiin vähemmän etsimistä.

Niissä viesteistä, joissa kirjoitettiin eniten ihmisen ja Jumalan runsaasta henkilökohtaisesta kontaktista, ei juuri puhuttu Jumalan etsimisestä vaan pidettiin Jumalaa ”löytyneenä”. Monessa viestissä kuvailtiin Jumalan olevan löydettävissä, mutta löytämisen paikka vaihteli. Joissain viesteissä kerrottiin Jumalan löytyvän rukouksessa, toisissa kirjoitettiin Jumalan äänen löytyvän raamatusta. Niitä viestejä, joiden mukaan Jumala on ottanut kontaktinsa ihmiseen Raamatun kautta ja on sitä kautta ihmisten saatavilla, oli aineistossa kohtuullisen paljon. Näiden viestien mukaan Jumala ei Raamatun välityksellä tapahtuneen itseilmoituksensa jälkeen ole enää suorassa kontaktissa ihmisiin.

Suurimmassa osassa aineistoni viestejä, joissa luonnehdittiin ihmisen ja Jumalan kontaktia runsaaksi ja henkilökohtaiseksi, kuvailtiin kontaktia tyypillisesti myönteiseksi ja kohtuullisen vaivattomasti toteutuvaksi. Jumalan nähtiin näissä viesteissä olevan ihmisen tukena tavallisen elämän käännteissä, eräänlaisena matkakumppanina.

Niissä viesteissä, joissa kuvailtiin Jumalaa, ei kuvailuja pohjustettu yleensä mihinkään tunnettuun uskonnolliseen instituutioon, esimerkiksi kirkkoon. Viesteissä Jumalasta saadun tiedon pohjana oli useimmiten oma kokemus ja tuntuma jumalasuhteesta. Verkkokeskustelun sisällön perusteella siis näyttää siltä, että oma kokemus jumalasuhteesta on ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa tärkeämpi kuin jonkin uskonnollisen auktoriteetin näkemys ihmisen ja Jumalan välisestä suhteesta. Karkeasti kuvaillen näyttää myös siltä, että niillekin, joiden Jumalan etsintä ei ole tuottanut löytymistulosta, oma kokemus Jumalan löytymättömyydestä on tärkein tekijä, millä he kuvailevat tilannetta. Myös niille, jotka eivät ole edes kiinnostuneita etsimään Jumalaa, oma kokemus näyttää olevan tärkeä. Tämä ryhmä myös perustelee muita useammin näkemystään tiedollisilla tai ainakin tiedollisilta näyttäviltä elementeillä.

7. Ihmisen kokemus Jumalan ja ihmisen välisestä kontaktista

7.1. Kokemus Jumalan olemassaolosta

Useissa ”Jumalan etsintä”-keskusteluun kuuluvissa viesteissä näkyy usko siihen, että Jumala on olemassa, toisissa viesteissä taas kirjoitetaan, ettei Jumalaa ole olemassa. Vain niissä viesteissä, joissa oletetaan Jumalan olevan olemassa, kuvaillaan ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia. Tämä on osittain ilmiselvää, onhan vaikeaa olla kontaktissa asiaan, jota omasta mielestä ei ole olemassa. Niissä viesteissä, joissa pidettiin Jumalaa olemassa olevana, kuvaus Jumalasta vaihteli erittäin suuresti. Ääripäissä olivat ne viestit, joissa pidettiin Jumalaa maailman luoja, mutta joka sen jälkeen ei enää ole läsnä maailmassa ja toisessa päässä ne, joissa nähtiin Jumalan olevan läsnä jokaisen ihmisen elämässä jokaisena ajan hetkenä. Näiden ääripäiden välimaastoon sijoittui suuri joukko viestejä, joiden mukaan Jumala oli läsnä ajoittain joko Jumalan tai ihmisen kannalta tärkeissä tilanteissa.

”Jumalan etsintä”-verkkoaineiston viesteissä keskustellaan myös siitä, mistä tietää Jumalan olevan olemassa. Niissä viesteissä, joissa vastattiin tähän kysymykseen, kuvailtiin kirjoittajan usein vain tietävän ja tuntevan, että Jumala on olemassa. Muutamassa viestissä kirjoitettiin myös Jumalan itse vahvistaneen viestin kirjoittajalle näyssä tai ilmestyksessä olevansa olemassa ja ihmisen ulottuvilla. Erittäin harvassa viestissä perusteltiin rationaalisin järkeen vetoavin perustein tai teologiseen kirjallisuuteen vedoten, miksi kirjoittaja uskoo Jumalan olevan olemassa. Kohtuullisen usein Jumalan olemassaoloa perusteltiin Jumalan itseilmoituksella Raamatussa. Lisäksi hyvin harvassa viestissä, jossa kirjoittaja kertoi uskovansa tai kokevansa tai tietävänsä, ettei Jumalaa ole, perusteltiin väitettä jollakin tarkistettavalla tiedolla. Keskustelussa perusteltiin näkemyksiä lähinnä omiin elämäkokemuksiin tai toisaalta toisinaan Raamattuun vedoten. Omat kokemukset olivat väitteiden perusteena useammin kuin Raamattu. Näyttää siltä, että keskusteluun osallistuneille henkilöille kokemus Jumalasta ja ihmisen ja Jumalan välisestä kontaktista oli omien uskomusten luomisen suhteen tärkeämpi kuin jonkin ulkopuolisen auktoriteetin määrittämät perustelut. Toisaalta tämän aineiston perusteella tulkittuna en oikeastaan voi väittää juuri mitään siitä, mitä keskusteluun osallistuneet ihmiset ajattelevat vaan voin vain esitellä, millaisia asioita viesteissä tulee ilmi. Onhan mahdollista, kuten tutkielman alkupuolella jo totesin, että koko verkkokeskustelu on esimerkiksi yhden ihmisen tuottama tai että

samat kirjoittajat osallistuvat keskusteluun usealla nimimerkillä tai että moni ihminen käyttää samaa nimimerkkiä. Kuitenkin keskustelua tarkastelemalla näyttää siltä, että monessa viestissä perustetaan näkemyksiä huomattavasti useammin omaan kokemukseen kuin teologisiin, uskonnollisiin tai hengellisiin auktoriteetteihin. Esittelen seuraavaksi muutaman uskonnonpsykologian alan tutkijan näkemyksiä siitä, miten ihmisen kokemusta Jumalasta voi ymmärtää ihmisen tai toisaalta Jumalankin kannalta.

7.2. Jumalan ja ihmisen kontakti uskonnonpsykologisissa kehyksissä

7.2.1 Hyrckin Jumalakuvat

Freudin tutkimuksista lähtien useimmat psykoanalyttisesti orientoituneet uskonnollista materiaalia tutkineet henkilöt ovat nähneet yhteyksiä uskonnon ja ihmisen piilotajunnan välillä⁴⁵. Minun tutkielmani ei ole psykoanalyttisesti orientoitunut. Kuvailen silti lyhyesti psykoanalyttisesti orientoituneen uskonnotutkimusperinteen suomalaista versiota eli Matti Hyrckin ihmisen Jumalakuvien tutkimusta. Valitsen kuvailla tätä tutkimusta lyhyesti, sillä se on ihmisen Jumalasuhdekäsitysten tutkimuksen suomalainen klassikko. Olen huomannut, että monen mielestä tutkimus on osittain oman aikakautensa tuote, eikä se sellaisenaan ole enää kovinkaan ajankohtainen. Mielestäni Hyrckin hänen tutkimuksensa tulosten pohjalta esittämät keskustelunavaukset liittyvät kuitenkin tutkielmani aiheeseen⁴⁶. Hyrck kysyy tutkimuksensa tuloksia yhteen vetäessään, onko ihmisen puhe Jumalasta vain ihmisen sisäisen maailman heijastumaa⁴⁷. Hän jatkaa ihmettelemällä, miten ihminen voi tavoittaa tunnetason yhteyden Jumalaan, jos hän tietää, ettei inhimillinen puhe Jumalasta kerrokaan Jumalasta mitään⁴⁸. Jos ihmisen jumalakokemukset ovat vain hänen sisäisten objektiensa tuottamia mielikuvia, suhde Jumalaan muodostaa lähinnä teoreettisia itsetutkiskelun välineitä⁴⁹.

Tällaiselle vain ihmisen sisäistä elämää heijastavalle Jumalakuvalle Hyrck tarjoaa vaihtoehdon. Hän ehdottaa, että Jumalan voi nähdä myös niin sanottuna

⁴⁵ Hyrck 1995, 20

⁴⁶ Hyrck 1995, 256-265

⁴⁷ Hyrck 1995, 263

⁴⁸ Hyrck 1995, 263

⁴⁹ Hyrck 1995, 263

transitionaaliobjektina⁵⁰. Tämän teorian mukaan ihmisen elämyksellinen kokemus Jumalasta riippuisi ihmisen kulloisistakin psyykkisistä tarpeista⁵¹. Tällöin Jumala olisi vahvasti olemassa ihmisen mielikuvamaailmassa silloin, kun ihminen tarvitsee Jumalaa tai mielikuvaa Jumalasta ja vähemmän läsnä, jos ihminen ei jonain aikana erityisesti kaipaa kokemusta Jumalan läsnäolosta. Hyrck jatkaa, että jos Jumala määritellään transitionaaliobjektiksi, Jumala näyttäytyy ihmisen erilaisissa psyykkisissä kehitysvaiheissa erilaisina symbolisina representaatioina⁵². Tässä teoriassa keskitytään erittelemään, millaisia muotoja Jumala ja Jumalan ja ihmisen suhde saavat ihmisen mielessä ihmisen tarpeista lähtien.

Hyrck esittää, että hänen tutkimuksessaan kuvaamat ihmisen sisäisiä objekteja kuvaavat myyttiset persoonat menisivät tässä vielä askelta pidemmälle⁵³. Hän esittää, että hänen kuvaamansa Jumalaa esittävät ja jumalakuvia edustavat myyttiset persoonat kertoisivat jotakin sekä Jumalasta että ihmisen tarpeista Jumalaa kohtaan. Myyttiset persoonat voidaan Hyrckin mukaan ymmärtää Jumalan ihmismielen sisälle luomiksi reseptoreiksi, joiden kautta hän on kontaktissa ihmisen kanssa⁵⁴. Myyttiset persoonat voidaan Hyrckin mukaan nähdä kanavina, joiden kautta Jumala erilaisissa muuttuvissa muodoissaan ilmoittaisi itseään eri ihmisille eri aikoina ja solmisi yhteyden heihin sillä tavalla, kun se ihmiselle sopii⁵⁵.

Hyrckin tutkimuksessaan luomat mallit ihmisen jumalakuvista ovat hyvin lyhyesti lueteltuna houkuttaja, hallitsija, vetäytyjä, vaatija ja parantaja⁵⁶. Nämä mallit kuvastavat Hyrckin tutkimuksen aineistossa näkyvissä olleita ihmisten tapoja mieltää Jumala. Kussakin mallissa korostetaan sitä, millaisena Jumala näyttäytyy ihmisen piilotajunnassa⁵⁷. Näistä houkuttaja on tiivistetysti kuvattuna ihmisen piilotajunnassa äidillinen elämän antaja ja ottaja-Jumala⁵⁸. Hallitsija on ihmiset vanhurskaksiin ja syntisiin jakava Jumala tai oikeastaan hallitsijan näköinen ihmisen piilotajuinen sisäinen representaatio Jumalasta⁵⁹. Vetäytyjä voi olla riippuvaisuuteen taipuvaisen kaipauksen kohde tai itseriittoiselle ihmiselle

⁵⁰ Hyrck 1995, 263

⁵¹ Hyrck 1995, 263

⁵² Hyrck 1995, 263

⁵³ Hyrck 1995, 264

⁵⁴ Hyrck 1995, 264

⁵⁵ Hyrck 1995, 264-265

⁵⁶ Hyrck 1995, 264-265

⁵⁷ Hyrck 1995, 264-265

⁵⁸ Hyrck 1995, 256

⁵⁹ Hyrck 1995, 257

miellyttävän kaukaiselta vaikuttava Jumala⁶⁰. Vaatija on vanhurskas tuomari, joka painottaa etiikkaa ihmisen elämässä ja vaatii ihmistä tekemään parannuksen⁶¹.

Vaatija voi Hyrckin aineiston mukaan ihmisten mielikuvissa antaa synnit kuitenkin anteeksi, jos ihminen tunnustaa ne ja luopuu syntisestä elämästä⁶².

Parantaja on Hyrckin luonnehdinnan mukaan sijaiskantaja, jota kristillisessä traditiossa ilmentää erityisesti ihmisen rinnalla kulkeva, maailman synnit ristillä sovittanut Kristus⁶³. Sijaiskantaja on Hyrckin analyysin mukaan luja hahmo, joka kestää romahtamatta ihmisen tuskat⁶⁴.

Kaikki nämä Hyrckin luomat mallit ovat hänen mukaansa ihmisten tiedostamattomia perusmielikuvia Jumalasta. Ne löytyvät hänen mukaansa analysoimalla ihmisen puhetta Jumalasta esimerkiksi psykoanalyysissa. Matti Hyrck on luonut nämä Jumalan kuvat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuoden 1948 Kristinopin materiaalia analysoimalla. Hän on siis tutkinut, millaisia mielen kuvia Jumalasta tuossa aineistossa on eroteltavissa. Mielikuvat Jumalasta vaikuttavat ihmisten uskonnolliseen kokemukseen, puheeseen, ajatteluun ja toimintaan eli siinä suhteessa niillä on käytännöllistäkin merkitystä.

Jumalakuvat ovat Hyrckin kuvauksen mukaan ihmisen piilotajunnan tavoin dynaamisesti muuttuvia ihmisen ja ihmiskunnan kehittyessä. Ihminen voi kokea Jumalan Jumalasuhteessaan omaa psyykkistä kehitystasoaan ja mielikuvamaailmaansa vastaavan kanavan kautta ja solmia sitä kautta sellaisen kontaktin Jumalan kanssa, joka on ihmisille elämyksellisesti mahdollinen ja ajankohtainen. Silloin ihminen voi hänen mukaansa myös hylätä omalle psyykelleen huonosti sopivat Jumalakuvat siitä huolimatta, että ne tarjoavatkin jollekulle toiselle tien Jumalan luokse.⁶⁵

Verratessani aineistoni ryhmittelyn tuloksia Hyrckin Jumalakuviin, huomaan että jokainen Hyrckin muotoilemasta Jumalakuvasta on löydettävissä minunkin aineistossani, ainakin suurin piirtein hahmoteltuna. Toisaalta aineistossani on myös sellaisia sisältöjä, jotka eivät ainakaan ilman väkinäistä tunkemista sovi Hyrckin jaotteluun. Osittain se, ettei minun aineistoni täysin sovi Hyrckin jaotteluun, saattaa johtua aineistojen erilaisuudesta. Hyrckin tutkimuksessa aineisto oli läpikristillistä, minun aineistoni sen sijaan oli hyvin

⁶⁰ Hyrck 1995, 258

⁶¹ Hyrck 1995, 259

⁶² Hyrck 1995, 259

⁶³ Hyrck 1995, 260

⁶⁴ Hyrck 1995, 260

⁶⁵ Hyrck 1995, 265

moniäänistä. Hyrckin aineisto oli evankelis-luterilaisen kirkon dokumentti, minun aineistoni sen sijaan oli uskonnollisesti sitoutumattoman aikakauslehden verkkopalvelu.

Kuvaan alla olevassa taulukossa, millä tavoin Hyrckin Jumalakuvat ovat sijoitettavissa omaan luokitteluuni. En analysoi omien luokkieni ja Hyrckin jumalakuvien yhteyttä tämän tutkielman kehyksessä tämän tarkemmin, sillä se olisi toisen tutkielman aihe. Näytän kuitenkin lukijalle, millä tavalla Hyrckin jumalakuvat ja omat yläluokkani sekä yhdistävät luokkani suhtautuvat toisiinsa.

Taulukko 9

Yläluokat	Yhdistävät luokat	Yhdistävien luokkien numerointi	Hyrckin jumalakuvat
Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä	Paljon kontaktia, persoonallinen	1	Ei sopivaa jumalakuvaa
Jumalalla ja ihmisellä on henkilökohtainen kontakti, jonka kautta Jumala tukee ihmisessä hyvyyttä	Paljon kontaktia, persoonallinen	1	parantaja
Jumala tulee ihmisen luo ja antaa merkityksen elämälle	Paljon kontaktia, persoonallinen	1	parantaja
Jumala lähestyy ihmistä antamalla ihmiselle uskon ja hengellisiä kokemuksia	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen	2	Ei sopivaa jumalakuvaa
Jumala suhtautuu ihmiseen rakastavasti ja huolehtivasti	Paljon kontaktia, persoonallinen	1	Parantaja ja/tai houkuttaja
Jumala on ihmisen saatavilla, kun ihminen haluaa olla kontaktissa	Vähän kontaktia, persoonallinen	3	vetäytyjä
Jumala ihmisen rakkauden ja kiitollisuuden kohteena	Paljon kontaktia, persoonallinen	1	vetäytyjä
Ihminen kurottautuu Jumalaa kohti ja uskoo häneen	Vähän kontaktia, persoonallinen	3	houkuttaja
Ihminen etsii Jumalaa	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4	Ei sopivaa jumalakuvaa
Ihminen luo kontaktin Jumalolentoon itse omista tarpeistaan ja intresseistään käsin	Vähän kontaktia, persoonallinen	3	vetäytyjä
Jumala on ihminen itse tai ihmisen luoma entiteetti	Kontakti itseän – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä	5	Ei sopivaa jumalakuvaa
Jumala, joka on läsnä maailmankaikkeudessa ja sen osissa	Paljon kontaktia, ei-persoonallinen	2	Ei sopivaa jumalakuvaa ja/tai

			houkuttaja
Jumala joka vaatii ihmiseltä kunnollisuutta	Paljon kontaktia, persoonallinen tai ei-persoonallinen	1, 2	hallitsija ja/tai vaatija
Raamatusta ja kirkon opeista löytyvä Jumala	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4	Kaikki Hyrckin jumalakuvat
Jumala on luonut maailman mutta ei välttämättä ole maailmassa läsnä	vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4	Ei sopivaa jumalakuvaa
Jumala on suuri, viisas, kaikkivoipa	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4	Houkuttava, parantaja, sijaistaja
Jumala on käsittämätön, selittämätön, muuttumaton	Vähän kontaktia, ei-persoonallinen	4	Houkuttaja, vetäytyjä
Jumalaa ei ole	Jumalaa ei ole – ei kontaktia ihmisen ja Jumalan välillä	5	Ei sopivaa jumalakuvaa

7.2.2. Jumalakokemuksen ydin löytyy ihmiselämästä

Ihmisen ja Jumalan suhdetta ihmisen kokemuksesta käsin on tutkinut myös 2010-luvulla aktiivinen tutkija, norjalainen uskonnonpsykologi Jan-Olav Henriksen. Hän on tutkinut teologisessa tuotannossaan ihmisen kokemusta Jumalasta sekä ihmisen ja Jumalan välisen suhteen ymmärrystapoja. Henriksen toteaa, että kristinuskossa, kuten juutalaisuudessa ja islamissakin, keskiössä on usko Jumalaan⁶⁶. Tämän takia hän kertoo etsivänsä vastausta siihen, millainen ovat tällä hetkellä olemassa olevia, mahdollisia ja valideja Jumalan ymmärtämistapoja⁶⁷. Henriksen keskittyy tutkimuksessaan ihmisen ja Jumalan väliseen suhteeseen ihmisen kokemuksen kautta. Henriksen toteaa Hyrckin tavoin, että kun keskustellaan ihmisten puheesta Jumalasta, on erityishuomio oltava ihmiselämässä ja sen luonteessa ja vasta toissijaisesti Jumalan kuvailemisessa⁶⁸.

Henriksen katsoo, että Jumala on olemassa ennen mitään inhimillistä kokemusta eikä täten voi olla riippuvainen inhimillisestä kokemuksesta⁶⁹. Jumalaa on hänen mukaansa mahdotonta kokea suoraan eikä Jumala tule olevaiseksi vain ihmisen kokemuksen kautta⁷⁰. Toisaalta hän kuvailee, että vaikka Jumalan olemassaolo ei riipu ihmisen kokemuksesta, ihmiselle Jumalaan uskomisen tulee

⁶⁶ Henriksen 2014, 16

⁶⁷ Henriksen 2014, 16

⁶⁸ Henriksen 2014, 13

⁶⁹ Henriksen 2014, 15

⁷⁰ Henriksen 2014, 15

mielekkääksi juuri tietynlaisten kokemusten kautta⁷¹. Lisäksi hän kuvaa, että ihminen voi puhua Jumalasta vain oman kokemuksensa kautta⁷². Henriksen näkemyksissä ihmisen kokemus ja Jumala ovat siis monella tavalla sidoksissa toisiinsa, mutta eivät selitä toinen toisiaan.

Uskonnolliset kokemukset ovat Henriksenin mukaan kokemuksia maailmassa, mutta sellaisessa kokemusmaailmassa, jota tulkitaan uskonnollisten symbolien kautta⁷³. Tärkein uskonnollinen symboli kristinuskon kehyksessä on Henriksenin mukaan Jumala⁷⁴. Symbolien avulla ihminen tulkitsee ja selittää maailmaa ja ne vaikuttavat siihen, millaisena ihminen kokee maailman. Kun Henriksen puhuu ihmisen kokemuksesta maailmasta ja Jumalasta, hän ei tarkoita ensisijaisesti jokapäiväisiä elämän kokemuksia vaan sellaisia merkittäviä kokemuksia, jotka muokkaavat ihmisen käsitystä itsestään ja maailmasta⁷⁵.

Henriksenin mukaan ihmisten kokemus Jumalasta pitää sisällään ihmisen tärkeimpien ihmissuhteiden logiikan⁷⁶. Jumala koetaan Henriksenin mukaan tyypillisesti voimakkaana sekä hoitavana ja huolehtivana. Henriksenin mukaan tässä näkyy lapsen suhde vanhempiinsa, jotka ainakin terveessä lapsi-vanhempisuhteessa näyttäytyvät lapselle yhtä aikaa voimakkaina sekä huolta pitävinä. Lapsen täytyy asettua liittolaiseksi vanhempiensa kanssa, jotta hän saa varmasti heiltä hoivaa. Lapsen kasvaessa ja itsenäistyessä vanhempien luonne voimakkaina vähenee, mutta huolenpitosuhde on edelleen tärkeä. Henriksenin mukaan lapsen kokema suhde Jumalaan noudattaa tyypillisesti samaa kehityskaarta.⁷⁷

Ihmisen Jumalapuheen luonne muuttuu tämän näkemyksen mukaan siis ihmisen kehittyessä ja jumalasuhteen muuttuessa. Samaan aikaan ihmisen kokemus maailmasta värittyy tämän kielen kautta omaksutun uskonnollisen symbolin, Jumalan kautta.

Henriksenin näkemysten mukaan Jumalan olemuksen ytimessä on suhteessa olo⁷⁸. Tämä liittyy yhtä aikaa Jumalan kolminaiseen luonteeseen kristinuskossa sekä ihmisen ja Jumalan suhteeseen. Jumalan persoonat ovat suhteessa toisiinsa sekä ihmiseen. Henriksenin mukaan ihminen voi elää täydesti

⁷¹ Henriksen 2014, 15

⁷² Henriksen 2014, 15

⁷³ Henriksen 2014, 26

⁷⁴ Henriksen 2014, 26

⁷⁵ Henriksen 2014, 27

⁷⁶ Henriksen 2014, 134

⁷⁷ Henriksen 2014, 134

⁷⁸ Henriksen 2014, 342

vain jos hän on kokemuksellisessa suhteessa Jumalaan⁷⁹. Henriksenin näkemyksen mukaan tässä ihmisen ja Jumalan suhteessa aloitteellisempi osapuoli on Jumala ja koko suhde toteutuu Jumalan armosta ja tahdosta⁸⁰. Näin ollen Henriksenin ajattelussa Jumalan olemassaolo ei ole riippuvaista ihmisen kokemusmaailmasta. Sen sijaan ihmisen täyteen potentiaaliinsa kasvanut kokemus maailmasta olisi näiden näkemysten mukaan riippuvaista Jumalan hyvästä tahdosta ihmisen suhteen.

7.2.3. Ihminen kokee Jumalan oman henkisen tilanteensa kautta

Henriksenin ja Hyrckin käsitykset ihmisen ja Jumalan suhteesta poikkeavat jonkin verran toisistaan, mutta molemmissa painotetaan ihmisen psyykkisen kehitystason ja henkisen tilanteen vaikutusta ihmisen kokemuksessa Jumalan ja ihmisen suhteesta. Ihmisen ja Jumalan suhde näyttää näissä teoreettisissa viitekehyksissä dynaamiselta, muuttuvalta ja yksilölliseltä. Näiden kahden viitekehyksen valossa ihmisen ja Jumalan suhde näyttää myös yksityiseltä. Kummankin teoreettisen viitekehyksen mukaan ihminen on itse suhteessa Jumalaan, eikä väliin tarvita välttämättä jotakin välittävää elementtiä, kuten raamattua, kirkkoa tai pappia. Henriksenin viitekehys korostaa tosin hengellisyyteen liittyvien käsitteiden ja symbolien omaksumista edellytyksenä Jumalasuhteelle. Kumpikaan teoreettinen kehys ei problematisoi Jumalan läsnäoloa, eli kummankin teorian pohjalta näyttää siltä, että ihminen saa Jumalaan kontaktin, mutta kontaktin luonne vaihtelee ihmisen edellytysten ja tarpeiden mukaan.

7.2.4. Jumalan etsintä matkana

Ruotsalainen uskontopsykologi Owe Wikström on kuvannut Jumalan yhteyteen löytämistä matkametaforalla. Wikströmin kuvauksen mukaan Jumala johdattaa ihmistä matkalle luokseen. Reitti kulkee Wikströmin mukaan tavallisesti tiettyjen yksilöstä toiseen tunnistettavasti samankaltaisten vaiheiden kautta.⁸¹

Tässä tutkielmassa käyttämäni aineistoa on mahdollista jaotella Wikströmin luonnostelemien vaiheiden mukaisesti joukkoihin. Wikströmin kuvaus

⁷⁹ Henriksen 2014, 42

⁸⁰ Henriksen 2014, 342

⁸¹ Wikström 1994, 161-218

matkasta olisi voinut olla yksi tapa luokitella aineistoani, jos olisin valinnut toteuttaa teoriaohjaavamman tavan tehdä sisällönanalyysia. Wikströmin kuvailemat ihmisen ja Jumalan välisen kontaktin vaiheet ovat näkyvillä myös minun aineistossani. Wikströmin matkametaforaa kuvaillessani annan muutaman esimerkin aineistossani olevista pelkistetyistä lausumista, jotka olisivat sovitettavissa Wikströmin jaotteluun.

Wikström on luonnostellut uskonnollisesta heräämisestä ja Jumalan löytämisen tiestä kuvauksen, jonka tuntemisesta voi hänen mukaan olla hyötyä sekä uskovalle ihmiselle että sielunhoitajille. Wikströmin luonnostelevan reitin mukaan Jumala synnyttää ensin ihmisessä kaipauksen itseään kohtaan. Kaipaus on eräänlaista koti-ikävää Jumalan luokse tai jonkinlaista tyhjyyden tai merkityksettömyyden tunnetta, jonka keskelle ihminen kaipaa jotakin itseään suurempaa.⁸²

Minun aineistossani kaipausta Jumalan luokse kuvaavat esimerkiksi seuraavat pelkistetyt ilmaisut:

”Elämässämme on aikoja, jolloin Jumalan kutsuva ääni kuuluu erikoisen selvänä”

”Jumala kutsuu ihmisen luokseen, vastoinikäymisen ja surun kautta, Luojan luoman luonnon välityksellä”

”En ole kokenut mitään uskoontuloa – Hiljalleen kasvoi halu olla ja mietiskellä, lukea, koin sen kaipuuksi”

”Hän toimii jokaisen yksilön kanssa, jokaisen luonteen ominaisuuksien kanssa”

”Ajattelen kaipuiksi todelliseen, olennaiseen olemiseen ja elämiseen. Juoni olemiselle ihmisenä”

Kaipauksen jälkeen Jumala synnyttää Wikströmin luonnoksen mukaan ihmisessä halun saada tietoa uskosta, rukouksesta, Jumalasta ja kirkosta. Ihminen saa tässä vaiheessa tavallisesti myönteisen kuvan uskosta, Jumalasta, rukouksesta ja kirkosta ja hän tahtoo aktiivisesti tutustua näihin asioihin.⁸³

⁸² Wikström 1994, 161-184

⁸³ Wikström 1994, 184-190

”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelusta tähän ryhmään voisi sijoittaa esimerkiksi seuraavia lausumia:

”Henki oppaana (sanaa luettaessa). Kenenkään ei tarvi lähteä tyhjänä pois”

”En koskaan voi unohtaa sitä, miten Raamatun Sana alkoi elää”

”Erilaiset opetukset pitääkin kyseenalaistaa, mutta kaikkiin kysymyksiin löytyy vastaus Raamatusta”

Myönteisen esimaun jälkeen uskova alkaa Wikströmin jaottelun mukaan tavallisesti aistimaan Jumalan ihmiselle asettamia odotuksia ja vaatimuksia⁸⁴. Tässä vaiheessa Jumalan vaikutus ihmisen elämässä alkaa ikään kuin vaikuttaa ihmisen toimintaan maailmassa muiden ihmisten kanssa, muuallakin kuin omassa mielessä, seurakunnassa ja muiden uskovien keskuudessa.

”Jumalan hyvyys vetää parannukseen”

”On helppoa silloin, kun tuntee Jumalan sanan, tarkoitan, että noudattaa hänen oppejaan ja kehotuksiaan”

”Mitä Jumala sallii tai miten Häntä voisi totella”

”Jumalan rakkaus minussa vaikuttaa siten, että haluan muuttaa elämäni suuntaa ja seurata Jeesuksen jalanjäljissä”

”Jumalan ääni on omatunto”

”Vain minä vastaan Jumalan edessä valinnoistani”

Kokiessaan Jumalaa ja uskoa aina uudessa valossa, edelliset vaiheet uskon kokemisen matkalla pysyvät uskovan muistissa, vaikka kokemus Jumalasta saakin uusia piirteitä. Sen jälkeen, kun Jumala on osoittanut ihmiselle odottavansa tämän toimivan oikein ja Jumalan tahdon mukaisesti parhaan kykynsä mukaan, antaa

⁸⁴ Wikström 1994, 190-196

hän Wikströmin matkametaforan mukaan ihmisen alkaa kokea Jumalan ihmisille antamaa armoa uudella ja entistä syvemmällä tavalla⁸⁵.

”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa tällainen vaihe ihmisen ja Jumalan kontaktissa voidaan nähdä esimerkiksi seuraavissa lausumissa:

”Minunkin on pitänyt vetää oma rekeni, mutta Jeesus ei ole kantanut vain taakkojani vaan minut niiden mukana”

”Hänen rakkautensa määrä loppumaton, hyväksyvä, anteeksiantava”

”Jumalalle meidän ei tarvitse suorittaa – vain uskoa, että Jumala rakastaa”

”Kaiken saamme ottaa hänen kädestään, tuli mitä tuli”

”Armon alttari on auki juuri nyt – 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemänä päivänä viikossa”

Tämän monen mielestä miellyttävältä tuntuvan vaiheen jälkeen uskova saa tavallisesti kokea Wikströmin kuvauksen mukaan uskon pimeän yön, jossa Jumala loistaa poissaolollaan⁸⁶. Tässä kohdassa matkaansa uskova tietää Jumalan olevan olemassa, mutta uskova ei koe Jumalaa aisteillaan, tunteillaan tai uskonnollisten kokemusten kautta⁸⁷. Tämä vaihe on usean uskovan ihmisen mielestä hyvin epämiellyttävä, mutta Wikströmin mukaan vaihe on tärkeä osa matkaa kohti Jumalan syvempää ymmärtämistä.

”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa uskon pimeä yö ei ole näkyvillä kovinkaan selvästi, mutta viitteitä sellaisesta voi olla nähtävillä esimerkiksi seuraavissa lausumissa:

”En löydä Jumalaa, vaikka etsin”

”Missä Jumalan piilopaikat”

Pimeyden ja tyhjyyden kokemuksen jälkeen uskova saa Wikströmin luonnosteleman reitin mukaan kokea aiempaa suuremman ja järjestyttävämmän

⁸⁵ Wikström 1994, 196-204

⁸⁶ Wikström 1994, 204-210

⁸⁷ Wikström 1994, 204-210

valon ja merkityksellisyyden kokemuksen, jossa Jumala tekee itsensä tiettäväksi ihmisen tietoisuudessa aiempaa syvällisemmällä tavalla⁸⁸. Wikströmin luonnostelevan matkan viimeinen ja tavallisesti pysyväksi jäävä vaihe on vaelluksena kuvailtu, tavallinen mutta luottamuksessa Jumalan hyvyyteen ja läsnäoloon kietoutuva eläminen maan päällä pysyvässä ja vahvassa kontaktissa Jumalaan⁸⁹.

Tällaisen kokemuksen kuvauksesta löytyy esimerkiksi seuraavia esimerkkejä ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelusta:

”Uskon todellisuudessa ihmiselle avautuu ”jumalallisuuden” näköala”

”Löydät Jumalan jokaisessa ihmisessä, kasvissa, eläimessä!”

”Jumalan voima on suurempi kuin ihmisen viisaus”

”Jumalan lapseksi pääseminen on elämän kallein asia”

”Jeesuksen armosta silmäni ovat avautuneet näkemään se valtavan rakkauden kaikkialla”

Owe Wikströmin ajattelussa Jumala näyttäytyy ihmiselle erilaisena riippuen siitä, missä vaiheessa omaa uskovan matkaansa ihminen on. Jumala olisi siis tämän ymmärrystavan mukaan kaikille ja kaikkialla sama, mutta hän lähestyisi ihmistä siten, että ihminen saisi hänestä ja hänen kauttaan kaikki tarpeelliset kokemukset uskossa olost. Näin Jumalaa etsivän ihmisen kokemus Jumalasta vaihtelisi ajassa sen mukaan, missä kohtaa tietään uskova tai Jumalaa kohti kurottautuva ihminen on. Tässä ajatusrakennelmassa Jumalaa pidetään olemassa olevana totena asiana, joka koetaan vaihtelevin tavoin.

7.3. ”Jumalan etsintä” ja uskontopsykologiset viitekehykset

Yllä kuvatuilla uskonnonpsykologisilla viitekehysillä voi tulkita ihmisen ja yllä esitettyjen viitekehysten mukaan jopa Jumalan näkökulmasta ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta. Näiden uskonnonpsykologisten viitekehysten mukaan ajateltuna

⁸⁸ Wikström 1994, 210-214

⁸⁹ Wikström 1994, 214-218

ihmisen ja Jumalan kontakti toteutuu ihmisen edellytysten sekä Jumalan hyvän tahdon luomissa olosuhteissa. Kullakin yksilöllä suhde Jumalaan on omanlaisensa, juuri tuon yksilön tilanteen, kykyjen ja tarpeiden mukainen. Näissä viitekehyksissä keskustellaan ihmisen ja Jumalan suhteesta ensisijaisesti silloin, kun jonkinlainen suhde on jo olemassa. Viitekehyksissä Hyrekin ja Henriksenin kuvauksissa ihmisen ja Jumalan suhde tapahtuu pitkälti ihmisen edellytysten ja psyykkisten tilanteiden ehdoilla. Wikströmin kuvauksessa ihmisen ja Jumalan suhde kyllä toteutuu pitkällä tähtäimellä ihmisen eduksi, mutta ei ihmisen ehdoilla vaan enemmänkin Jumalan viitoittamaa tietä pitkin. Näissä viitekehyksissä mainitaan myös sellaisia aineistossanikin näkyvissä olevia tilanteita, joissa ihminen olisi halukas luomaan kontaktin Jumalaan, mutta Jumala vaikuttaa olevan. Jos tällaista tilannetta tulkitsee edellä kuvattujen uskonnonpsykologisten kehysten kautta, niin ihminen ei silloin löydä Jumalaa, hänen henkiset kykynsä eivät ehkä riitä suhteessa olemiseen tai Jumala katsoisi ihmisen parhaaksi olla olematta kontaktissa etsivään ihmiseen. Yhteistä näissä kehyksissä sekä aineistossani on ainakin se, että niissä kuvataan ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia sellaisena, joka on jollakin tavalla ihmisen kannalta mielekäs, joskaan ei aina mielekkään tuntuinen prosessin kaikissa vaiheissa. Ihmisen oma kokemus ja tulkinta Jumalasta ja kontaktista Jumalan kanssa näyttää olevan tärkeänä pidetty sekä monimuotoisena ilmenevä asia sekä näissä viitekehyksissä että omassa aineistossani.

8. Keskusteluja uskonnollisuudesta ja hengellisyydestä nykyajassa

8.1. Lisääntynyt kaipuu henkisyteen

Monessa länsimaassa perinteinen uskonnollisuus on vähentynyt ja samalla monimuotoinen hengellisyyden tai spiritualiteetin etsintä on lisääntynyt⁹⁰. Mikään uskontokunta tai liike ei voi omistaa hengellisyyttä tai spiritualiteettia ja sitä etsitäänkin sekä kirkkoista, uusista uskonnollisista liikkeistä sekä esimerkiksi itsenäisesti internetistä. ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussakin on näkyvillä monimuotoista hengellisyyttä, jota mikään yksittäinen hengellinen perinne ei näytä määrittävän. Toisaalta aineisto sijoittuu pitkälti suomalaisen kristillisen uskontoperinteen eri haarojen sisälle, mutta kirjoittajat eivät tekstissään juurikaan

⁹⁰ McCarthy 2000, 194

painota kirkkojen tai seurakuntien osuutta omassa hengellisyydessä (poikkeuksena muutama helluntailaisuudesta myönteisesti keskusteleva kirjoittaja), vaan korostavat omaa kokemusta hengellisyyden tärkeimpänä määrittäjänä.

Hengellisyttä ja spiritualiteettia voidaan määritellä monella tavalla, mutta usein ne vaikuttavat olevan rinnakkaistermejä. Tässä tutkielmassa käytän niitä rinnakkaistermeinä ja kun kirjoitan teologian alan tutkimuksesta, suosin kussakin tekstiosiossa sitä termiä, mitä kulloinkin käsittelyssä oleva tutkija käyttää omassa työssään.

Katolinen pastoraaliterapeutti ja teologian tutkija Marie McCarthy kuvailee spiritualiteetin ihmissydämen syvimmäksi tarkoituksen, merkityksen ja yhteyden kaipuksi⁹¹. Spiritualiteetti kuuluu moniin uskontoihin, mutta määritelmällisesti se on laajempi ilmiö kuin mitä uskonnot ovat. McCarthyn mukaan voi sanoa, että spiritualiteetti on osa uskontoa, mutta spiritualitettia voi kokea ja harjoittaa myös uskonnosta irrallisena⁹². Kuitenkaan aito ja terve spiritualiteetti ei McCarthyn mukaan ilmene hengellisestä traditiosta irrallisena. Hän vaikuttaa olevan huolissaan siitä, millaista spiritualiteetti on silloin, kun sitä harjoitetaan ilman kytköstä mihinkään hengelliseen traditioon. Joku kriittinen tarkastelija voisi kysyä, tuleeko hengellisyydestä ilman kytköstä hengelliseen traditioon vain tuloksetonta Jumalan etsintää, joka synnyttää korkeintaan riitelyä anonyymissä verkkokeskustelussa. Näinkin voisi ”Jumalan etsintä”-aineiston nähdä.

McCarthy mielestä monissa New Age:n kuuluvissa uusissa liikkeissä on tavallista, että niiden kytkös hengellisiin traditioihin on hyvin ohut⁹³. Tämä voi hänen mukaansa johtaa siihen, että spiritualiteetti muuttuu liikaa nykyaikaisen markkinalogiikan mukaan toimivaksi hengelliseksi tuotteeksi, jota voi pilkkoa osiin ja myydä markkinalogiikan mukaan spiritualiteetinnälkäisille kuluttajille. Tradition tuoma tasapainoisuus kuitenkin puuttuu hänen mukaansa tästä kysynnän ja tarjonnan lakien mukaan toimivasta spiritualiteetin tarjoilusta⁹⁴. Tällainen näkökulma uusiin hengellisiin liikkeisiin näyttää olevan mediassa ja teologisessa keskustelussakin aika tavallinen.

⁹¹ McCarthy 2000, 196

⁹² McCarthy 2000, 196

⁹³ McCarthy 2000, 198

⁹⁴ McCarthy 2000, 198-200

Marie McCarthyn mukaan erityisesti länsimaisten yhteiskuntien viime vuosikymmenten tapahtumat ovat aiheuttaneet väestössä kaipuun spiritualiteetille. Hän listaa merkittäviksi spiritualiteetin kaipuuta aiheuttaneiksi ilmiöiksi esimerkiksi postmodernin itsetietoisuuden kehittymisen, teknologisen vallankumoukseen ja ihmiskunnan itseymmärrystä järkyttäneen holokaustin. Lisäksi hän arvioi, että materialismi, kulttuurin kaupallistuminen ja yksilön anonyymiteetti massayhteiskunnassa saavat yksilöt kaipaamaan spiritualiteettia sekä hengellisiä kokemuksia.⁹⁵

McCarthyn mukaan aikakauttamme läntisessä maailmassa luonnehtii levottomuus, joka saa yksilöt kaipaamaan rauhoittumista ja hengellisyyttä vastapainokseen. Levottomuus ei ilmiönä ole uusi. Postmoderniin tietoisuuteen kuuluva käsitystapojen, tulkintatapojen ja totuuksina pidettyjen käsitysten pluralismi saavat kuitenkin McCarthyn mukaan länsimaisten yhteiskuntien jäsenet aiempaa levottomammiksi. McCarthyn mukaan nykyaikaan liittyy myös ymmärrys maapallon resurssien rajallisuudesta ja sitä kautta suojelunhalu maapalloa kohtaan.⁹⁶

Holokaustin vaikutus spiritualiteetin suosion kasvuun taas on hänen mukaansa syntynyt sen kautta, kun ihmiskunta on joutunut tunnustamaan, minkälaiseen systemaattiseen pahuuteen ihminen on kykenevä. Nämä ilmiöt ovat syöneet ihmisten tulevaisuususkkoa sekä edistysuskkoa ja jättäneet jäljelle hämmentyneisyyttä ja levottomuutta. Levottomuus saa esimerkiksi merkittävissäkin asemissa olevat ihmiset luopumaan työpaikoistaan ja etsimään elämäntapoja, joissa spiritualiteetin kokemiseen ja harjoittamiseen on enemmän mahdollisuuksia.⁹⁷

Lisääntynyt kaipuu hengellisyyden kokemista kohtaan näkyy jonkin verran myös kristillisissä kirkkoissa. Retriittien ja hiljentymistilaisuuksien suosio on lisääntynyt 2000-luvun aikana länsimaisten kristillisten kirkkojen piirissä⁹⁸. Tämän lisäksi hengellisyyden suosio näkyy vapaa-ajanviettotavoissa, esimerkiksi joogaharrastuksen ja monenlaisten enkeliharrastusten suosion lisääntymisenä. Hengellisyys ja siitä keskustelemisen lisääntyminen on näkyvillä myös internetissä. Verkossa ihmiset voivat hakeutua heitä kiinnostavien asioiden ja ilmiöiden pariin ja hengellisyydestä kiinnostuneet henkilöt voivat elää

⁹⁵ McCarthy 2000, 192-195

⁹⁶ McCarthy 2000, 194-196

⁹⁷ McCarthy 2000, 194

⁹⁸ <https://yle.fi/uutiset/3-9567749> <https://yle.fi/uutiset/3-9567749> luettu 26.6.2019

hengellisyyttään todeksi myös internetin välityksellä. Internetistä on eräällä tavalla tullut yksi mahdollinen hengellisyyden harjoittamisen paikka, vaikka se ei varsinaisesti olekaan paikka vaan enemmänkin alusta.

8.2. Hengellinen sekä uskonnollinen yhtä aikaa

Arkikeskusteluissa ja joskus teologisessakin keskustelussa hengellisyyden suosion nousu liitetään usein individualismiin, valinnanvapauteen ja uskonnollisen perinteen rapautumiseen. Yhdysvaltalainen uskonnon sosiologi Nancy Ammerman on tutkinut yhdysvaltalaisen uskonnollisuuden ja hengellisyyden muutosta 2000-luvulla. Ammermanin tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että hengellisyys kärsii jonkin verran ennakkoluuloista. Hengellisyys kärsii joskus sentyyppisistä ennakkoluuloista, missä kuvitellaan henkisyyden harjoittajien olevan irrallisia leijailijoita, jotka valitsevat hengellisyyden kentältä itselleen sopivia henkisyyden kappaleita kuten ruokalajeja buffet-pöydästä. Ammermanin tutkimuksen tulokset hälventävät tällaisia ennakkoluuloja ja kuva hengellisyyden ja uskonnollisuuden ilmenemistavoista ainakin yhdysvaltalaisessa väestössä muuttuu monimuotoisemmaksi⁹⁹.

Ammermanin tutkimuksen mukaan ainakin Yhdysvalloissa esimerkiksi moni perinteisellä tavalla uskonnollisesti aktiivinen ihminen sanoo olevansa myös hengellinen. Ammermanin tutkimuksen mukaan niiden yhdysvaltalaisien määrä, jotka ilmoittavat olevansa sekä uskonnollisia että hengellisiä, on kasvanut selvästi 2000-luvulla verrattuna aiempaan¹⁰⁰. Teologisessa kirjallisuudessa sekä lehdistössä on perinteisen uskonnollisuuden väheneminen ja samanaikainen hengellisyyden lisääntyminen nähty nollasummapelin kaltaisena, jolloin ajatellaan, että nämä kategoriat olisivat toisensa poissulkevia¹⁰¹. Ammermanin tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että kyseessä ei olisikaan nollasummapeli, vaan että perinteinen uskonnollisuus ja hengellisyys saattavat ainakin yhdysvaltalaisien keskuudessa usein esiintyä yhtä aikaa, vaikka näillä perinteillä onkin toisistaan poikkeavia piirteitä¹⁰². Eletyn uskonnollisuuden kentällä yksilöt saattavat kokea nämä kategoriat toisiaan täydentäviksi, eivätkö koe niiden välillä häiritsevää ristiriitaa. Vaikuttaa siis siltä, että samaan aikaan kun uskonnolliseksi

⁹⁹ Ammerman 2013, 258-259

¹⁰⁰ Ammerman 2013, 258-260

¹⁰¹ Ammerman 2013, 258-260

¹⁰² Ammerman 2013, 258-260

itseään kutsuvien ihmisten määrä vähenee, jotkut jäljelle jäävistä uskonnollisiksi itseään kutsuvista moni alkaa pitää itseään uskovan lisäksi hengellisenä ihmisenä.

Ammerman pyrkii tutkimuksessaan myös selventämään, mitä hengellisyys tarkoittaa tutkimuksessa mukana olleille amerikkalaisille henkilöille.

Tutkimukseen valittiin mukaan erilaisista taustoista tulevia henkilöitä siten, että tutkittavien joukkoon valikoitui eri alueilla eläviä ihmisiä siten, että tutkittavien joukkoon tuli mahdollisimman monipuolinen joukko eri tavoin uskovia ja eri tavoin itsensä uskonnollisiksi tai hengellisiksi määrittäneitä ihmisiä.¹⁰³

Tiivistetysti Ammermanin tutkimuksen tuloksia voi kuvata toteamalla, että Ammerman jakaa tutkimuksensa tulokset hengellisyyden sisällöistä neljään eri ryhmään. Nämä ryhmät kuvaavat, millaisia sisältöjä hengellisyys sai tutkimuksessa mukana olevien puheessa. Näistä ensimmäinen ryhmä on teistinen ryhmä, jonka edustajat liittävät spiritualiteetin persoonallisiin jumaliin tai jumaluksiin. Tähän ryhmään kuuluvat ovat tavallisesti aktiivisia seurakunnissa ja heidän spiritualiteettinsa muistuttaa yksijumalaisten uskontojen oppeja.¹⁰⁴

Toinen ryhmä on Ammermanin oman luokittelusysteemin mukaan extra-teistinen ryhmä, johon kuuluvat sijoittavat spiritualiteetin ihmisen itsen ytimeen sekä yhteyteen luonnon kauneuden ja oman elinyhteisön kanssa. Tässä ryhmässä hengelliset ”omaa itseä suuremmat” kokemukset ja transsendenssin aistiminen ovat tärkeässä asemassa. Tähän ryhmään kuului paljon ihmisiä, jotka eivät olleet aktiivisia seurakuntien toimintaan osallistujia tai jotka kuuluivat erityisen vapaamieliseen seurakuntien toimintaan osallistuvien joukkoon.¹⁰⁵

Kolmas Ammermanin muodostama ryhmä on eettinen spiritualiteetti, jonka edustajat keskittyvät spiritualiteetissaan jokapäiväiseen myötätuntoiseen ja eettisesti kestäväan elämäntapaan. Tähän ryhmään kuului kirjava joukko sekä uskonnollisten yhteisöjen toimintaan osallistuvia sekä uskonnollisista yhdyskunnista hyvinkin kaukana pysyviä ihmisiä.¹⁰⁶

Neljäs Ammermanin luoma ryhmä on spiritualiteetin määrittelyssä uskomista ja uskonnolliseen ryhmittymään tai seurakuntaan kuulumista korostavien ryhmä. Tämä ryhmä on monimuotoisempi kuin kolme edellistä, sillä vaikka ryhmään kuuluvat pitivät Jumalaan uskomista ja seurakuntaan kuulumista tärkeänä osana spirituaaliteettia, heidän keskuudessaan oli vaihtelevia kokemuksia

¹⁰³ Ammerman 2013, 260-262

¹⁰⁴ Ammerman 2013, 265-276

¹⁰⁵ Ammerman 2013, 265-276

¹⁰⁶ Ammerman 2013, 265-276

ja näkemyksiä siitä, ovatko Jumalaan uskomisen tai seurakuntaan kuulumisen ihmiselle myönteisiä asioita. Kuitenkin tässä ryhmässä spiritualiteettia määritteli uskomisen sekä kuulumisen, nähtiin nämä myönteisinä tai kielteisinä ilmiöinä.¹⁰⁷

Ammerman toteaa, että hänen tutkimuksensa mukaan spirituaalisuus ei näytä olevan diffuusi individualistinen ilmiö eikä spirituaalisuus tai hengellisyys poissulje uskonnollisuutta. Ammermanin mukaan spirituaalisuuden tai hengellisyyden erottaminen uskonnosta on usein yhteiskunnallista retoriikkaa, jonka tarkoitus on erotella erilaisia uskonnolliseen toimintaan osallistuvia ryhmiä toisistaan tekemällä liioiteltuja moraalisia rajoja. Tällaiset moraaliseen erotteluun tähtäävät rajat eivät kuitenkaan saa tukea empiirisestä tutkimuksesta eikä tällainen erotteleva puhe siis pidä sisällään kovinkaan paljon todellisuuspohjaa.¹⁰⁸

Toisaalta on helposti löydettävissä sellaisiakin tutkimustuloksia, joissa hengellisyys yhdistyy juuri moraalisen erottelun korostamaan ja monien mielikuvien mukaiseen individualismiin ja eklektisyyteen ja joissa hengellisyys näyttää poikkeavan selvästi uskonnollisuudesta. Näin näyttää olevan ainakin niin sanotulla uushenkisyyden kentällä. Uushenkisyyteen liittyy irrallisuus vahvoista ja perinteisistä hengellisistä tai uskonnollisista traditioista¹⁰⁹. Ehkäpä juuri tähän hengellisyyden muotoon sopivat individualismi, valinnanvapaus ja taustavireenä eräänlainen yksilön lupa kerätä tarjolla olevista vaihtoehdoista juuri itselle sopiva kokonaisuus. Mira Karjalainen on tutkimuksessaan uushenkisyydestä keskittynyt kuvaamaan uushenkisyyden mielenmaisemaa Suomessa. Karjalaisen tutkimuksen mukaan suomalaista uushenkisyyttä kuvaavat individualistisuus, eklektisyys ja henkinen kasvu¹¹⁰.

8.3. Nykyaikaista hengellisyyttä sekä perinteisempää kristillisyyttä on näkyvissä ”Jumalan etsintä”-keskustelussa

Yllä kuvailtuja uushenkisyyden piirteitä näkyy ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelun sisällöissä jonkun verran. Ne eivät kuitenkaan leimaa näkyvästi koko aineistoa, vaikka monessa viestissä painotetaankin yksilön omaa kokemusta hengellisen tiedon lähteenä. Karjalaisen kuvailemista uushenkisyyden

¹⁰⁷ Ammerman 2013, 265-276

¹⁰⁸ Ammerman 2013, 275-276

¹⁰⁹ McCarthy 2000, 198

¹¹⁰ Karjalainen 2018, 265-277

piirteistä aineistossa näkyy kuitenkin eniten se, että keskustelussa painotetaan yksilön kokemusta. Vain noin neljännes keskustelijoista perustaa tekstissään kuvauksensa Jumalasta johonkin uskonnolliseen auktoriteettiin. Suurimmassa osassa ihmisen ja Jumalan suhdetta käsittelevissä viesteistä kuvaillaan yksilöiden omia kokemuksia Jumalasta ja tämän kontaktista ihmisen kanssa. Osassa viesteistä ei kirjoiteta hengellisyydestä eikä Jumalasta kokemuksen kautta sen takia, että viesteissä kirjoittajat kertovat pitävänsä Jumalaa tarpeettomana eivätkä pidä Jumalaa olemassa olevana entitetinä.

Karjalaisen kuvailemaa eklektisyyttä näkyy ”Jumalan etsintä”-aineistossa siinä, millä tavalla monessa viestissä kirjoittaja vaikuttaa valitsevan kristinuskon perinteestä ja tunnetuista Jumalan kuvista ne elementit, jotka vaikuttavat kirjoittajalle kokemuksen perusteella oikeilta. Toisaalta tämän saman ilmiön voisi selittää eklektisyyden ohella uskonnonpsykologisten kuvausten selitysmekanismeilla, jolla Jumala näyttää kullekin ihmiselle juuri kyseisen ihmisen henkiseen tilanteeseen sopivana.

Karjalaisen kuvaileman, nykyajalle ominaisen henkisen kasvun korostaminen taas näkyy ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa siinä, millä tavalla osassa viesteissä kirjoittajat kuvailevat, miten he saavat voimaa ja tukea elämäänsä Jumalalta. Nämä viestit ovat pääasiassa niitä, joissa kuvaillaan ihmisen ja Jumalan suhdetta runsaaksi ja henkilökohtaiseksi. Osa muihin yhdistäviin luokkiin kuuluvissa viesteissä myös kuvaillaan, miten kirjoittajat ovat löytäneet merkityksiä elämästä ja lisää onnellisuutta alkaessaan etsiä Jumalaa tai joissain tapauksissa luovuttuaan Jumalaan uskomisesta.

Toisaalta aineistossa näkyy myös perinteinen kristillinen uskonnollisuus kohtuullisen runsaana, vaikkei yhteyttä seurakuntiin korostetakaan kovin paljon. Jumalan kuvaillaan löytyvän raamatusta ja Jumala näyttää monessa viestissä evankelis-luterilaisen kirkon tai helluntaiseurakunnan opetusten mukaisilta. Aineistoa luonnehtii parhaiten juuri sen moniäänisyys. Usein teologisessa keskustelussa on tapana erotella toisistaan perinteinen uskonnollisuus sekä uusimuotoinen hengellisyys. Valitsemani tutkimusaineiston viestejä analysoidessani en voi tietää, ovatko uushenkisyyteen sopivin sanakääntein keskusteluun viestejä kirjoittavat ihmiset myös perinteisessä mielessä uskonnollisia tai kirjoittivatko perinteisen uskonnollisia raamattupohjaisia viestejä kirjoittavat myös uushenkisyyteen sopivia viestejä. Sen sijaan voin todeta, että

aineistossa näkyi sekä uskonnollisia että laajemmin tulkiten hengellisiä kirjoituksia.

9. Verkko uskonnollisuuden tapahtumakenttänä

9.1. Mediatisaatioissa median logiikka jäsentää instituutioiden toimintaa

Aloitin tutkielmaraporttini esittelemällä, millaisena uskonnollisuus voi toteutua verkossa ja millaisin ajatuksin verkossa tapahtuvaa uskonnollisuutta on tulkittu. Päättän tutkielmaraporttini kuvauksiin ja väitteisiin siitä, että uskonto ei voi enää toimia verkon eikä muidenkaan medioiden ulkopuolisena instituutiona, sillä median logiikka jäsentää nykyisin kaikkien yhteiskunnan toimijoiden ja instituutioiden toimintaa.

Stig Hjarvard kuvaa tutkimuksessaan uskontojen mediatisoitumisesta, miten uskontojen julkinen näkyvillä olo muuttuu sekularisoituneissa yhteiskunnissa mediatisaation seurauksena¹¹¹. Hjarvardin mukaan uskonto ei suinkaan ole ainoa inhimillisen elämän osa-alue, joka on muutoksessa mediatisaation takia. Mediatisaatio vaikuttaa yhtä lailla muihinkin yhteiskunnan osa-alueisiin. Mediatisaatioprosessissa moni yhteiskunnallisen elämän osa-alue ottaa huomioon median ja tulee jollakin tavalla riippuvaiseksi median toiminnasta. Median ja muiden tahojen toiminta on vastavuoroista, siten että media ja muut organisaatiot toteuttavat medioiden välityksellä sekä omia että yhteisiä tehtäviään ja toimintojaan.¹¹²

Hjarvard kuvailee, että mediatisaatio muuttaa niitä rakenteellisia olosuhteita, missä uskonto ja siihen liittyvät ilmiöt tapahtuvat nyky-yhteiskunnissa. Mediatisaatio kuuluu samaan joukkoon kuin muutkin kaikkia maailman yhteiskuntia muuttavat yhteiskunnalliset prosessit, kuten globalisaatio ja yksilöllistyminen. Nämä yhteiskuntien rakennetta ja toimintaa muuttavat prosessit liittyvät teknologian muutoksiin, työn ja vapaa-ajan suhteen muuttumiseen sekä perhesuhteiden ja muun sosiaalisen organisaation muutokseen lähes kaikissa maailman yhteiskunnissa. Nämä muutokset ovat ihmisten toteuttamia eli sinänsä ne eivät ole vääjäämättömiä, mutta niiden kanssa

¹¹¹ Hjarvard 2012, 21-24

¹¹² Hjarvard 2012, 21-24

vastavirtaan kulkeminen on hankalaa. Uskonnotkin muokkautuvat ihmisten toimesta näiden yhteiskunnallisten muutosten seurauksena.¹¹³

Stig Hjarvard erittelee kolme erilaista mediatisoituneen uskonnon muotoa. Ensinnä Hjarvard esittelee mediatisoitunutta uskontoa uskonnollisen median kautta. Uskonnolliset mediat ovat mediatisaatiokehityksen tuloksena päässeet aiempaa laajemmin esille. Uskonnolliset mediat pääsevät median kautta esittelemään omia tulkintojaan uskonnollisista teksteistä ja uskonnollisesta elämästä. Verkko saattaa olla monen nuoren ihmisen ensisijainen tiedon hankkimisen kenttä ja uskonnollinen media pääsee puhuttelemaan tällaisia yksilöitä aiempaa kätevämmän. Uskonnolliset mediat voivat haastaa protestanttisen kirkon uskonnollista viestiä esittämällä erilaisille yksilöille ja identiteeteille räätälöityä uskonnollisia näkemyksiä ja kuvamateriaalia aiempaa tehokkaammin.¹¹⁴

Toinen mediatisoituneen uskonnon ilmiö Hjarvardin mukaan on uskontoa koskevan journalismin lisääntyminen. Hjarvardin mukaan uskontoa koskevat journalistiset sisällöt ovat lisääntyneet 1990-luvulta lähtien. Erityisesti islamia koskeva journalismi on lisääntynyt paljon. Uskontoja käsittelevä journalismi käsittelee usein uskontojen sisäpuolilla toimivien ihmisten tekemisiä ja sanomisia sekulaarista näkökulmasta. Journalismi saattaa olla näkökulmaltaan kriittistä uskontoja kohtaan etenkin silloin, jos uskonnolliset instituutiot toimivat eri linjassa sekulaarien toimijoiden kanssa. Uskontoa koskevassa journalismissa uskonnot ja niiden edustajat siis pääsevät esiin, mutta pitkälti journalistien ja mediatalojen sekä muun sekulaarin yhteiskunnan ja sen normien asettamilla ehdoilla.¹¹⁵

Kolmas mediatoistuneen uskonnon ilmiö on Hjarvardin erittelyn mukaan banaali uskonnollisuus. Tämä mediatisoituneen uskonnon muoto ilmenee fiktiokirjallisuudessa, viihteessä ja esimerkiksi yksityisissä valmennus- ja hyvinvointipalveluissa. Banaali uskonnollisuus on kooste uskonnollista kuvastoa ja uudelleenkehystettyjä tekstejä tai vaikkapa rukouksia ja rituaaleja. Banaalin uskonnon toimintakenttänä on laajasti nähtynä mediaympäristö. Monet ihmiset saavat nykyisin käsityksiä uskonnoista ja henkisistä perinteistä median kautta.

¹¹³ Hjarvard 2012, 24-25

¹¹⁴ Hjarvard 2012, 28-31

¹¹⁵ Hjarvard 2012, 28-32

Näissä mediaympäristöissä uskonnolliset viestit saattavat olla niin pitkälti uudelleenmuotoiltuja, ettei ne välttämättä ole enää tunnistettavia uskontoja. Tämä ei tässä yhteydessä välttämättä haittaa median käyttäjää ollenkaan, sillä banaalin uskonnollisuuden kentällä uskontokuvastolla saattaa olla enemmänkin viihtymiseen ja hyvän tunnelman luomiseen liittyviä arvoja esimerkiksi opillisen tarkkuuden sijaan. Banaali uskonnollisuus voi haastaa protestanttista kirkkoa siinä mielessä, että jos yksilöt luovat mielikuvansa kirkosta banaalin uskonnollisuuden kentällä, voivat he saada protestanttisen kirkon opin näkökulmasta väärän kuvan uskonnosta. Lisäksi banaali uskonnollisuus voi joskus korvata jonkun yksiön tai ryhmän elämismaailmassa sen paikan, mikä on perinteisesti kuulunut kirkolle hengellisten asioiden asiantuntijana. Tämä taas saattaa vähentää kirkon merkittävyyttä hengellisten asioiden ja uskontojen toimintakentällä.¹¹⁶

Esittelen tässä laajemman näkökulman saavuttamisen vuoksi myös teologian tutkijan Marcus Mobergin näkemyksiä mediatisaatiosta. Kuvailen ensin, miten Moberg näkee mediatisaation yleisellä tasolla ja tämän jälkeen, miten hän erittelee mediatisaation toteutumista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Mediatisaatiolla tarkoitetaan Moberginkin tekstissä sitä, miten erilaiset yhteiskunnan toimijat kuten kirkko, muuttavat toimintaansa ottaessaan huomioon erilaisten medioiden toimintalogiikan ja kuinka ne muuttavat toimintaansa ollakseen paremmassa asemassa medioiden kentällä.¹¹⁷

Mobergin analyysin mukaan jonkin toimijan, esimerkiksi jonkin kirkon, toiminta ja organisaatio voi olla heikosti tai vahvasti mediatisoitunutta. Jos mediatisaatio on heikkoa, median toiminta ja mediassa esilläolo ja sisällöntuotanto medioihin otetaan toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa huomioon. Vahvassa mediatisaatiossa median toimintatavat ja medioissa näkyminen ja sisällöntuotanto median vaikuttavat organisaation toimintaan ja suunnitteluun niin vahvasti, että päätöksiä tehdään jopa median ehdoilla. Vahvasti mediatisoitunut organisaatio saattaa huomioida median toiminnan ja medioissa mukana olon läpileikkaavasti siten, että koko organisaatio ajattelee ja toteuttaa toiminnassa mediaviestintää. Vahvan mediatisaation toteutuessa organisaatioon luodaan uusia toimintatapoja median toiminnan sisällyttämiseksi organisaation perustoimintaan. Samalla mediayksikköjen vaikutusvalta organisaation sisällä

¹¹⁶ Hjarvard 2012, 28-33

¹¹⁷ Moberg 2017, 56-60

kasvaa. Vahvimmillaan mediatisaatioprosessi korvaa organisaation alkuperäisen toimintalogiikan median toimintalogiikalla.¹¹⁸

9.2. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on kohtuullisen vahvasti mediatisoitunut

Mobergin tutkimuksen mukaan evankelis-luterilaisen kirkon mediatisaatio näyttää olevan luonteeltaan kohtuullisen vahvaa. Mobergin mukaan evankelis-luterilaisessa kirkossa media otetaan monessa toiminnossa huomioon läpileikkaavasti toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa ja joitakin organisaatioita on muutettu siten, että kirkko pystyy olemaan proaktiivinen median sisällöntuottaja sen sijaan, että se passiivisemmin kommentoisi mediailmiöitä tarpeen mukaan.¹¹⁹

Suomen kirkossa mediatisaatioprosessi on ollut Mobergin mukaan intensiivinen ja nopea, sillä kirkko joutui 2000-luvun alkupuolella kriisiin oltuaan hyvin monen suomalaisen mielestä liian passiivinen mediailmiöihin osallistuja. Muutos lähes olemattomasta mediatisaatiosta vahvaan mediatisaatioon on muuttanut Mobergin mukaan selvästi kirkon toimintatapoja, luonut uusia työtehtäviä ja erikoisaloja kirkon sisälle ja muokannut kirkon työntekijöiden työpäivien sisältöä seurakuntapastorista aina arkkipiispaan saakka. Arkkipiispalta ja muiltakin piispoilta edellytetään nykyään mielipidevaikuttajina olemista ja aktiivista mediapresenssiä todella paljon enemmän kuin esimerkiksi vuosikymmen sitten. Tavallisen paikallisseurakunnankin tulee olla aktiivinen sisällöntuottaja paikallisessa mediassa ja osallistua itseään koskevaan keskusteluun mediassa proaktiivisesti. Suomen evankelis-luterilainen kirkko onkin Mobergin mukaan kätevä esimerkki, kun tahtoo nähdä miten mediatisaatio vaikuttaa jonkin organisaation toimintaan ja rakenteeseen, sillä muutos kirkossa on ollut niin selkeä ja nopea.¹²⁰

9.3. Mediat muokkautuvat median käyttäjien toiminnan mukaisiksi

Sen lisäksi, että mediatisoituminen ja mediat vaikuttavat uskontoon ja kirkkoihin, kirkot ja muut uskonnolliset toimijat vaikuttavat myös mediaan. Uskonnolliset

¹¹⁸ Moberg 2017, 148-152

¹¹⁹ Moberg 2017, 148-152

¹²⁰ Moberg 2017, 148-152

toimijat vaikuttavat kuitenkin myös itse teknologioihin joskus yllättävälläkin tavalla. Heidi Campbell on tutkinut runsaasti uskontojen ja medioiden suhdetta. Campbell tutkii niitä prosesseja, joissa uskonnollinen toiminta tai uskonnollisten yhteisöjen toiminta muovaa teknologiaa. Tämä teknologioiden muovautuminen ei välttämättä ole suunnitelmallista vaan tapahtuu teknologiaa käytettäessä sekä sovitettaessa teknologiaa käytännön tarpeisiin. Tämä teoreettinen viitekehys näyttää näköalan, jossa uskonnollinen ja hengellinen toiminta tapahtuu ensisijassa oman logiikkansa mukaisesti, mutta käyttää mediaa omien tarpeittensa toteuttamiseen ja tulee samalla muokanneeksi teknologioita.¹²¹

Campbellin tutkimuksessa, jossa hän esittelee neljän eri kirkkokunnan teknologian käyttöönottoa sekä läsnäoloa verkkomedioissa, esitellään esimerkiksi tapaus, jossa uskonnollinen ryhmä on vaikuttanut suoraan teknologian käytön lisäksi teknologian kehittämiseen¹²². Campbellin tutkimuksen mukaan Israelissa on kehitetty ortodoksijuutalaisten tarpeisiin niin sanottu kosher-puhelin, jonka toiminnot on ohjelmoitu ja rakennettu olemaan sellaisia, että ne sopivat ortodoksijuutalaisten elämäntapoihin ja arvoihin¹²³. On tärkeä huomata, etteivät kirkot tai muut uskonnolliset toimivat toimi medioituneissakaan yhteisöissä vain median armoilla vaan voivat myös vaikuttaa medioiden ja teknologioiden muotoutumiseen.

10. Jumalan ja ihmisen välisen kontaktin etsinnän yhteenvetoa

Tässä tutkielmassa tutkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä, millaiselta ihmisen ja Jumalan välinen kontakti näyttää ihmisen näkökulmasta ET-lehden ”Jumalan etsintä”-verkkokeskustelussa. Tulokseksi sain aikaan luokittelun, jossa ihmisen ja Jumalan välistä kontaktia eritellään kontaktin laadun ja määrän suhteen. Lisäksi tutkielman tuloksena aineistona olevasta verkkokeskustelusta muotoutui kuva, jonka mukaan viesteissä perustetaan Jumalaan, ihmisen ja Jumalan suhteeseen sekä henkilökohtaiset uskonvalinnat useammin omalla kokemuksella hengellisistä asioista kuin millään yksilön ulkopuolisilla auktoriteeteilla.

¹²¹ Lundby 2013, 231-232

¹²² Campbell 2010, 162-164

¹²³ Campbell 2010, 162-164

Jumalan etsintä-verkkokeskustelu jatkuu edelleen ET-lehden verkkosivuilla tutkielman kirjoittamisen aikaan, mutta tämän tutkielman osalta ihmisen ja Jumalan kontaktin luonteen etsintä päättyy tähän. Oma etsintäni tämän tutkielman puitteissa toteutui reilun vuoden aikana kohtuullisen täysipainoisen arkielämän ohessa. Kun keskityin tutkielmaan, keskityin kunnolla, mutta tilaisuuksia keskittymiselle tuli aika harvoin. Pyrin kuvailemaan tutkielmaraportissani tarkkaan sen prosessin, millä toteutin aineiston analyysin. Tavoitteena on, että tämä auttaa lukijaa näkemään, mistä aineiston analyysin tulokset muotoutuivat. Laadullisessa tutkimuksessa tutkielman toteuttajan omat valinnat vaikuttavat paljon tutkimuksen kulkuun. Pyrin kaikissa tutkielmaraporttini osissa näyttämään lukijalle sen polun, jota olen kulkenut ja valinnat, jotka ovat viitoittaneet polkuani. Pyrin tällä selkeydellä parantamaan tutkielmani luotettavuutta.

Tutkielmantekijänä tein valintoja siitä, millaisten teologisten keskustelujen avulla taustoitin aineiston analyysiani ja millaiseen teologiseen kenttään tutkielmani sijoittuu. Valitsin sijoittaa tutkielmani verkossa toteutuvan uskonnollisuuden sekä ihmisen kokemusta korostavan eletyn uskonnollisuuden sekä osittain uskonnonpsykologiselle kentälle. Tutkielman teoreettinen viitekehys muotoutui kolmesta osasta. Mukana on analyysia uskonnollisuuden ja hengellisyyden toteutumisesta verkkoympäristössä, kolme uskonnonpsykologian alaan kuuluvaa tapaa jäsentää ihmisen ja Jumalan suhdetta, tieteellistä keskustelua hengellisyyden ja perinteisemmän uskonnollisuuden välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä sekä pohdintaa mediatisaatiosta.

Aloitin tutkielmani teoreettisten viitekehysten esittelyn kuvailemalla verkossa, verkon välityksellä tai verkkologiikan ehdoilla toteutuvaa uskonnollisuutta. Toisena teoreettisena apuneuvoja käytän aineiston analyysin yhteydessä uskonnonpsykologian alaan kuuluvia kuvauksia ihmisen ja Jumalan suhteesta ihmisen kokemuksesta käsin tarkasteltuna. Tähän aihepiiriin liittyviä teoreettisia viitekehyksiä esittelen ja vertaan analyysini tuloksiin tutkielman keskivaiheilla raportoidessani aineiston analyysin tuloksia.

Päätän tutkielmani teoreettisten viitekehysten esittelyn kuvaamalla uskonnollisuuden ja hengellisyyden muutosta käsitteleviä teologisia keskusteluita. Olen näihin valintoihin kohtuullisen tyytyväinen, mutta tiedostan, että tutkielmaa olisi voinut viedä myös muihin suuntiin. Aineiston analyysia olisi esimerkiksi voinut keskusteluttaa jostakin toisesta, esimerkiksi jostakin evankelis-luterilaisesta dokumentista tai kristillisestä mediasta tehty vastaavankaltaisen

analyysin kanssa tai verrata analyysin tuloksia esimerkiksi evankelis-luterilaisen kirkon piirissä toimiviin herätysliikkeisiin kuuluvien ihmisten käsityksiin ihmisen ja Jumalan kontaktista. Vaihtoehtoja ja lisätutkimuksen aiheita on lähes loputtomasti, enkä lähde tässä niitä enempää luettelemaan.

Tutkielmani on vahvan aineistolähtöinen ja kiinnostukseni aineistoani kohtaan säilyi vireänä koko tutkielmaprosessin keston ajan. Valitsin käyttää tutkielmassani paljon tilaa aineiston kuvailemiseen ja aineiston lajitteluun ja ryhmittelyyn, sillä aineisto on mielestäni rikas ja moniulotteinen ja ansaitsi mielestäni tulla käsitellyksi huolellisesti.

11. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

11.1. Lähteet

https://www.etlehti.fi/keskustelu/18073/jumalan_etsinta.
Luettu useaan kertaan aikavälillä 1.6.2018-5.8.2019

Itse laatimani jaottelu aineistossani mukana olevista pelkistetyistä lausumista ja ryhmittely yhdistäviin luokkiin saakka (ks liite)

<https://yle.fi/uutiset/3-9567749> <https://yle.fi/uutiset/3-9567749> luettu 26.6.2019

11.2. Kirjallisuus

Ammerman, Nancy T.

2013 Spiritual But Not Religious? Beyond Binary Choices in the Study of Religion. *Journal for the scientific study of Religion* 52 (2), 258-278

Baab, Lynne, M

2012 Toward a Theology of the Internet: Place, Relationship, and Sin. Pauline Hope Cheong, Peter Fischer-Nielsen, Stefan Gelfgren & Charles Ess (toim.), *Digital Religion, Social Media and Culture. Perspectives, practices and futures.* New York: Peter Lang Publishing Inc, 277-291.

Campbell, Heidi A.

2010 *When Religion Meets New Media.* New York: Routledge

Edwards, Adam, Hoysley, William, Williams, Matthew, Sloan, Luke and Williams, Malcolm

2013 Digital social research, social media and the sociological imagination: surrogacy, augmentation and re-orientation. *International journal of social research methodology* 16(3), 245-260.

Henriksen, Jan-Olav

2014 *Life, Love & Hope. God and Human Experience.* Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Henriksen, Jan-Olav

2013 *Relating God and the Self.* Farnham: Ashgate.

Hjarvard, Stig

2012 *Three Forms of Mediatized Religion: Changing the Public Face of Religion.*

Holmberg, Kim, Bastubacka, Johan, Johan, Juha Mauri and Thelwall, Mike

2016 ”@God please open your fridge!” A content analysis of Twitter messages to @God; Hopes, humor, spirituality and profanities. *Journal of Religion, Media and Digital Culture* 5(2), 339-355

Housley, Dicks, Henwood, Smith

2017 Qualitative Research, Qualitative methods and data in digital societies, 17(6), 607-609.

Hutchings, Tim

2012 *Creating Church Online: Networks and collectives in contemporary christianity.* Pauline Hope Cheong, Peter Fischer-Nielsen, Stefan Gelfgren &

Charles Ess (toim.), Digital Religion, Social Media and Culture. Perspectives, practices and futures. New York: Peter Lang Publishing Inc, 207-223.

Hyrck, Matti

1995 Mielen kuvat Jumalasta. Psykoanalyttisen objektsuhdeteorian näkökulma jumalasuhteen mielikuvamaailmaan Suomen ev.lut. kirkon v.1948 Kristinopin tarjoaman aineiston valossa. Helsinki: Therapie-säätiö

Karjalainen, Mira

2018 Käännöksen henkisyys. Ketola, Kimmo, Tuomas Martikainen, Teemu Taira (toim.), Uskontososiologia. Turku: Eetos ry, 265-277.

Lundby, Knut

2013 Theoretical frameworks for approaching religion and new media. Heidi A. Campbell (toim.), Digital religion: Understanding religious practice in new media worlds. Oxon: Routledge, 225-237

McCarthy, Marie

2000 Spirituality in a Postmodern Era. James Woodward & Stephen Pattison (toim.), The Blackwell reader in pastoral and practical theology. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 192-206.

Miczek, Nadja

2013 "Go online!" said my guardian angel": The Internet as a platform for religious negotiation. Heidi A. Campbell (toim.), Digital religion: Understanding religious practice in new media worlds. Oxon: Routledge, 215-222.

Moberg, Marcus

2017 Church, Market and Media. London: Bloomsbury

Musa, Bala A & Ibrahim M Ahmadu

2012 New media, wikifaith and church brandversation: a media ecology perspective. Cheong, Pauline Hope, Peter Fischer-Nielsen, Stefan Gelfgren, Charles Ess (toim.) Digital religion, social media and culture. Perspectives, practices and futures. New York: Peter Lang publishing, 63-80.

Price Grieve, Gregory

2013 Religion. Heidi A. Campbell (toim.), Digital religion: Understanding religious practice in new media worlds. Oxon: Routledge, 104-118.

Swinton, John. & Mowat, Harriet

2006 Practical theology and qualitative research. London: SCM Press.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli

2002 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wikström, Owe

1994 Det bländrande mörkret. Om andlig vägledning och psykologi i vår tid. Örebro: Bokförlaget Libris.

12. Liite

Jaottelu aineistossani mukana olevista pelkistetyistä lausumista ja ryhmittely yhdistäviin luokkiin saakka

Pelkistetyt ilmaisut ja niiden viestien järjestysnumerot omassa viestilistauksessani, joihin ilmaisut	alaluokat	yläluokat	yhdistävät luokat
---	-----------	-----------	-------------------

kuuluvat			
1 missä Jumalan piilopaikat	Jumala etsimisen kohteena	ihminen etsii ja kaipaa Jumalaa	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
4 En löydä Jumalaa, vaikka etsin			
285 en ole tätä ketjua seuraamalla Jumalaa löytänyt			
4 haluaisin löytää Jumalan helpottaakseni elämän taakkaa			
183 Sydämessäsi tunnet vetoa hengellisiin asioihin ja haluat ottaa selvää, kuka Jumala ylipäänsä on.			
72 Myös ateisti saa etsiä Jumalaa missä muodossa tahansa			
8 elämän tarkoitus on Jumalan etsintä			
183 Jumalan etsiminen ei ole harrastus - se on pakottava tehtävä			
183 Sinulla on tunne, että hinnalla millä hyvänsä sinun täytyy löytää Hänet!			
181 Tämä (Jumalan etsintä) on todellista elämää eikä harrastelua			
126 Emme koskaan tule kasvamaan Jumalan mittasuhteisiin	rakas hyvä aluton ja loputon joka olet kaikkialla ja jota en voi ymmärtää	Jumala on käsittämätön, selittämätön, muuttumaton.	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
201 Kaikkivaltias voi tietysti kaiken		selite oman ajattelun tueksi: Ihmisellä ei näytä olevan suoraa kontaktia Jumalaan	
299 maailmassa ei ole mitään, mikä muistuttaisi Jumalaa yhtä paljon kuin hiljaisuus	Jumala muistuttaa hiljaisuutta		
205 olen elossa - uskon! Jumala on tutkimaton! Hän on Pyhä!			
224 Jumalani ON			
254 rakas hyvä aluton ja loputon joka olet kaikkialla ja jota en voi ymmärtää			
219 Minä en tunne tuomitsevaa tai suppeaa Jumalaa			
135 On yhdentekevää keskustella Jumalan olemassaolosta, koska Jumala ei alistu ihmisen käsitejärjestelmään			
135 Jumala ilmaisee itsensä Raamatussa			

sanoin: minä olen se mikä minä olen			
311 Messias muutu. Hän on ja pysyy			
205 yhtä lailla kuin Jumala, on meissä kolme ulottuvuutta	Uskovaiset ovat toisesta (jumalan) todellisuudesta		
179 Me uskikset elämme maailmassa, vaikka emme ole maailmasta.			
189 Usko Jeesukseen on elämää, samoin kuin tie ja totuuskin.	Jumala, jossa on merkitys elämälle		paljon kontaktia, persoonallinen
283 Hänessä löytyy vastaus elämään, jota tietämättään on sisimmässään etsinyt		Jumala tulee ihmisen luo ja antaa merkityksen elämälle	
184 ajattelen kaipuiksi todelliseen, olennaiseen olemiseen ja elämiseen. Juoni olemiselle ihmisenä.		selite oman ajattelun tueksi: Jumala on läsnä ihmisen elämässä, läsnäolon kontakti	
67 Kulkea Jeesuksen kanssa, ei voi olla mitään parempaa	Jumala/Jeesus on mukana elämässä		
235 olin Jeesuksen puolella kannustaen Häntä pitämään pintansa:)			
10 Jumala etsii taukoamatta löytääkseen ihmisen	Jumala, joka etsii ja kutsuu ihmistä		
299 hän etsii meidät			
164 Tärkeintä (jumalan löytämäksi tulemisessa) on avoin mieli			
10 kun valitsee Jumalan, hän löytää sinut jos tahdot			
235 elämässämme on aikoja, jolloin Jumalan kutsuva ääni kuuluu erikoisen selvänä			
235 herra kutsuu osoittamalla hyvyyttään			
164 Jumala kutsuu ihmisen luokseen, vastoinikäymisen ja surun kautta, Luojan luoman luonnon välityksellä.			
174 Raamatun tekstien Jumala kutsuu.			
109 Jumala haluaa antaa sinullekin uskon Jeesukseen ja jumalan kaikkivaltiuteen	Jumala, joka antaa uskon	Jumala lähestyy ihmistä antamalla ihmiselle uskon ja hengellisiä kokemuksia	paljon kontaktia, ei-persoonallinen
24 Kaikille on luvattu usko, kun vaan suostuu vastaanottamaan			

109 Jumala haluaa antaa sinullekin uskon Jeesukseen ja jumalan kaikkivaltiuteen			
24 Usko on lahja Jumalalta			
149 Jumalan koulussa annetaan uskoille kokemuksia, että hän todella on hän, joka sanoo olevansa	Jumala, joka antaa ihmiselle hengellisiä kokemuksia		
149 (hengelliset) kokemukset ovat (uskon) henkilökohtaiseksi rakennukseksi			
149 Ja vaikka olisin ollut kuinka kauan uskossa, lisää virtaa tarvitsen joka päivä			
234 pyydän Jumalaa kirkastamaan asian minulle			
171 Minulle on tämä Jumalainen ulottuvuus hyvin tuttu, olen vierailut siellä enneunissani, joita Jumala on minulle suonut.			
27 Jumala tahtoo vahvistaa uskoa näkyjen avulla			
270 rakastan Jeesusta	Jumalaa/Jeesusta rakastetaan	Jumala ihmisen rakkauden ja kiitollisuuden kohteena	paljon kontaktia, persoonallinen
280 Rakastan Jeesusta, saattaa minua Jumalan yhteyteen elämässäni		selite oman ajattelun tueksi: Ihminen suuntautuu kohti Jumalaa	
283 saamme jakaa Jeesuksen todellisuuden ja virkistyä yhteisestä uskosta			
280 muuttava voima on Jumalan rakkauden voima Pyhä Henki			
149 Jeesuksen armosta silmäni ovat avautuneet näkemään se valtavan rakkauden kaikkialla			
62 On aivan ihanaa kiittää vapahtajaansa ja luojaansa joka päivä	Jumala, jota kiitetään		
280 Jumala on korkein voima ja muodostunut minulle lähes persoonaksi	Jumala, joka on kaikkivoipa, suuri, viisas, täydellinen	Jumala on suuri, viisas, kaikkivoipa	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
6 Jumala joka pysyy toimintakykyisenä ikuisesti		selite oman ajattelun tueksi: Ihmisen ja Jumalan kontakti ei ole suora.	

7 Ymmärryksen ei tarvitse riittää Jumalan iankaikkisuuteen		selite oman ajattelun tueksi: Ihminen voi ammentaa viisautta Jumalalta, eli ihmisellä pääsy Jumalan viisauteen	
16 Jos Jumala on kaikkivoipa			
16 Jumala on kaikkivoipa			
225 katsotaan me vain Jeesukseen, siellä on täydellistä			
270 iloita että Jumalan viisaus on uskomaton:)			
98 Viisautta kannattaa ammentaa kaikkietäältä			
126 Emme koskaan tule kasvamaan Jumalan mittasuhteisiin			
201 Kaikkivaltias voi tietysti kaiken			
205 olen elossa - uskon! Jumala on tutkimaton! Hän on Pyhä!			
224 Jumalani ON			
182 mitä me tekisimme Jumalalla joka olen minä, vajavainen ihmisriepu	Jumala, joka ei ole ihminen		
270 Jumala Jeesus Kristus tässä olen, ota hallintaasi sydämeni!	Jumala, joka asuu ihmisessä ja toimii ihmisen kautta	Jumala ja ihminen toimivat läheisessä yhteistyössä	paljon kontaktia, persoonallinen
5 Jumalan ääni minussa on omantunnon ääni.			
263 Jumala asuu uskovien sydämissä			
56 Uskon, että Jumala on meissä kaikissa jo syntymästämme asti olemassa			
56 Niille, joilla Jumala on sydämessä ja taivaskanavat auki			
10 Jumala löytyy jos tahtoo sydäimestä			
12 Jumalan ääni on omatunto			
135 Jumaluus todentaa itseään meidän kauttamme			
17 Jumala löytyy, kun kuuntelee sisintä ja mitä Jumala on sinne ohjelmoinut			
183 Jumalan-Jeesuksen asuinpaikka on sydämessäsi, kun tosissasi haet ja etsit Jumalaasi.			
164 Jos tekee niinpäin että antaa Jumalan tulla			

sydämeen niin silloin tulee tulostakin.			
62 Jeesus elää meissä jotka olemme antautuneet hänen armonsa ja rakkautensa varaan			
86 Ihmiselämän tarkoitus on kasvaa vajavaisesta yksilöstä täydelliseksi eli Jumalan kanssa tasavertaiseksi	ihminen voi kasvaa Jumalan kanssa tasavertaiseksi elämän aikana		
12 Jumalan ääni voi olla myös kehoitus tai varoitus tai näky	Jumala, joka puhuu ihmiselle		
12 Jumalan ääni on aina Raamatun opetuksista lähtevää			
12 Jumalan ääni on rakkauden kyllästämaa			
10 Jumala ei ole kaukana kenestäkään	Jumala, joka on saatavilla	Jumala on ihmisen saatavilla, kun ihminen haluaa olla kontaktissa	vähän kontaktia, persoonallinen
174 Jumala ei ole kaukana yhdestäkään. Hän on aina saatavilla.			
183 Jumala ei ole koskaan piilossa. Hän on aina löydettävissä, kellon ympäri.			
184 tämä on se kivikkopolku, joka antaa mitä etsin, onnen, olla Jumalaa lähellä, se johtuu Hänestä, ei minun voimistani			
2 Jumala löytyy rukouksen ja luottamuksen avulla	Jumala, joka löytyy		
65 En ole koskaan kuullut, että joku olisi pettynyt Jeesukseen löydettyään hänet			
302 Hänet löytää myös musiikin kautta			
10 kun löydät Jumalan, syttyy halu tietää Jumalasta lisää			
195 Eiköhän se jumala löydy puun ja kuoren välistä?			
17 Jumala löytyy, kun kuuntelee sisintä ja mitä Jumala on sinne ohjelmoinut			
149 Jumalan hyvyys vetää parannukseen	Jumala vaikuttaa ihmisten toimintaan myönteisesti tämänpuoleisessa	Jumalalla ja ihmisellä on henkilökohtainen kontakti, jonka kautta Jumala tukee ihmisessä hyvyttä	paljon kontaktia, persoonallinen

106 Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän joka meissä vaikuttaa, on sama			
247 uskova rakastaa Jumalan lisäksi lähimmäistä niin kuin itseään			
201 rakastamaan meitä kutsutaan, ei taistelemaan oikean opin puolesta			
201 usko rakkaussuhteena, lähimmissä palvellaan Häntä jota rakastaa			
106 Jumala antaa hengen ilmetä kussakin erityisellä tavalla yleiseksi hyödyksi			
225 Jumalan hyvyys vetää parannukseen			
228 Jumalan rakkaus minussa vaikuttaa siten, että haluan muuttaa elämäni suuntaa ja seurata Jeesuksen jalanjäljissä			
111 Anna Jumalan vaikuttaa lukemiseesi ja elämääsi			
225 Jumalan avulla pyrkä tekemään parannusta omaksi ja muiden parhaaksi sekä Jumalan kunniaksi			
196 Hän toimii jokaisen yksilön kanssa, jokaisen luonteen ominaisuuksien kanssa	Jumalalla on jokaiseen oma henkilökohtainen side		
104 Yhden ja saman pyhän hengen voimasta kukin saa erilaisia lahjoja, jakaa lahjat niin kuin tahtoo			
182 Hän itse muistuttaa, mitä on sanonut (...) joutuessamme monenlaisiin tilanteisiin ja pyörityksiin			
86 Ihmiselämän tarkoitus on kasvaa vajavaisesta yksilöstä täydelliseksi eli Jumalan kanssa tasavertaiseksi			
12 Jumalan ääni on rakkauden kyllästämaa	Jumala rakastaa ihmisiä ja maailmaa	Jumala suhtautuu ihmiseen rakastavasti ja huolehtivasti	paljon kontaktia, persoonallinen
50 Jumala on Rakkaus ja mistä se puuttuu, ei olla Jumalan ja totuuden etsinnässä			

151 Jumala on rakkaus ja valo. Hänen armonsa pysyy iankaikkisesti.			
149 Jeesuksen armosta silmäni ovat avautuneet näkemään sen valtavan rakkauden kaikkialla			
149 Jumala katsoo meitä rakkaan poikansa sovitustyön läpi			
151 Jumala rakastaa kaikkia luotujaan, myös minua ja sinua			
237 Jumalalle meidän ei tarvitse suorittaa - vain uskoa, että Jumala rakastaa!			
201 hän kasvattaa ja rakastaa meitä yksilöinä			
62 Jumala rakastaa meitä, rakastakaamme toisiamme kristuksen meille suomalla rakkaudella			
270 Hänen rakkautensa määrä loppumaton, hyväksyvä, anteeksiantava			
151 Jumala rakastaa kaikkia luotujaan, myös minua ja sinua			
280 Jumala näkee sinut täydellisenä luomuksena ja kyllästää sinut rakkaudellaan			
49 Uuden testamentin kirjeet ovat ihanaa opastusta kaikkivaltiaan syliin ja rakastavaan hoivaan			
147 Minun Jumalani rakastaa minua juuri tällaisena erehtyvänä syntisenä			
37 Kristityn ei tarvitse pelätä kuolemaa, siinä vain siirtyy kirkkauteen Jumalan rakkauden kohteeksi			
150 Ei Jumalan rakkaus ja armo lankea meille vasta kun kerjäämme			
62 armon alttari on auki juuri nyt - 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemänä päivänä viikossa	Jumala on armollinen ja turvallinen		
149 armoa myös niitä kohtaan, jotka eivät vielä ole päässeet maistamaan, miten Herra on hyvä			
10 Jumala on armollinen			
149 armoa omi se			

vaan, että saa olla Jumalan lapsi ja perillinen			
201 vaatimuksia ei Jumala aseta			
20 Jumala on luotettava			
182 me olemme niin tyytyväisiä tällaiseen Jumalaan, että pyrimme voittamaan kanssa-eläjiä hyvän Jumalan tuntemiseen			
225 anteeksiantamuksen ja -saamisen Hengessä on siunaus			
62 Tartutaan rakkaat, kiinni ihanaan tarjoukseen, jeesus pelastaa			
62 Kaiken saamme ottaa hänen kädestään, tuli mitä tuli			
13 Jumalan lapseksi pääseminen on elämän kallein asia	Jumala huolehtii hellästi ihmisistä		
62 Jumala on alistetun puolella			
149 Voi meitä isän isolla kädellä pohtivia			
179 Kyllä taitaa Taivaan Isä repiä välillä hiuksia, kun katselee meidän luotujensa kinastelua.			
48 Jeesuskin oli vain ihminen			
149 Kiitos, että saamme Jumalan armosta olla erehtyviä ja syntimme anteeksi saaneita ja saavia			
192 Muistakaa iltarukous, että saatte syntyne anteeksi!			
149 Ei jumala vaani luotujaan, vaan vaalii			
149 Herra haluaisi saada kaikki "siipiensä suojaan" myrskyn silmästäkin			
225 minua hävettää ja nöyryyttää Isän edessä, joskin kiitollisena			
182 Jeesus isän tyköä on lähettänyt meille siis Puolustajan, Opettajan ja Lohduttajan.			
20 Ilman uskoa en olisi jaksanut			
202 me yksinkertaiset uskovat ihmiset uskomme, kun emme muuta voi			
149 Uskoon tulemisen			

takana on yleensä psyykkinen kriisi ja henkinen romahdus			
181 Itse löysin (Jumalan) ensi kerran 1968, kun olin melkein 18 ja ihanaa on elämä ollut, kun pääsi painajaisista			
164 Jumala kutsuu ihmisen luokseen, vastoinikäymisen ja surun kautta, Luojan luoman luonnon välityksellä.			
109 usko ja jeesuksen läsnäolo elämääsi tuo sanoin kuvaamattoman ilon, rauhan ja varmuuden			
217 usko on lahja Jumalalta, kukaan ihminen ei voi sitä riistää			
149 Minunkin on pitänyt vetää oma rekeni, mutta Jeesus ei ole kantanut vain taakkojani vaan minut niiden mukana			
127 Jumala sinua siunatkoon	Siunaava Jumala		
127 En valitettavasti tarvitse sinun jumalasi siunausta			
184 En ole kokenut mitään uskoontuloa- Hiljalleen kasvoi halu olla ja mietiskellä, lukea, koin se kaipuiksi.	Jumala kaipauksen kohteena	Ihminen kurottautuu Jumalaa kohti ja uskoo häneen	vähän kontaktia, persoonallinen
184 ajattelen kaipuiksi todelliseen, olennaiseen olemiseen ja elämiseen. Juoni olemiselle ihmisenä.		selite oman ajattelun tueksi: Jumalalla ja ihmisellä voi olla kontakti, jos ihminen hakeutuu kohti Jumalaa	
189 Usko Jeesukseen on elämää, samoin kuin tie ja totuuskin.			
149 Uskoon tulemisen takana on yleensä psyykkinen kriisi ja henkinen romahdus	Jumala, jota kohti ihminen kurottautuu hädän hetkellä		
235 Herra kutsuu sairauksilla ja onnettomuuksilla			
235 hädän hetkellä lähes jokainen kääntyy Jumalan puoleen			
181 Itse löysin (Jumalan) ensi kerran 1968, kun olin melkein 18 ja ihanaa on elämä			

ollut, kun pääsi painajaisista			
164 Jumala kutsuu ihmisen luokseen, ehkä vastoinikäymisen ja surun kautta, ehkä Luojan luoman luonnon välityksellä.			
202 tarvitaan jokin kriisi, ennen kuin ihminen voi uskoa			
203 on parempi pitää kiinni uskostaan kuin joutua tuuliajolle elämönhallintansa kanssa			
182 Hän itse muistuttaa, mitä on sanonut (..) joutuessamme monenlaisiin tilanteisiin ja pyörytyksiin			
262 jumala osoittaa olevansa voiman antaja, kun meitä pilkataan			
64 Ei voi todistaa tieteellisesti, onko Jumala tai Jeesus totta. Se on uskon asia.	Jumala, johon uskotaan		
64 Henkilökohtainen usko Jeesukseen on minulle totta			
128 olen VAIN uskossa. Raamatun tulKinnat jätän mielihyvin toisille.			
129 Kaikkeen saa uskoa aivan vapaasti, myös Joulupukkiin			
284 Jumala ja kaikki hengellinen olisi hölynpölyä! En ole samaa mieltä!			
199 Jumala on sitä mitä ihmisen itsensä ajatusmaailma on	Jumala on sellainen kuin häntä ajattelevan ajatusmaailma	Ihminen luo kontaktin Jumalaolentoon itse omista tarpeistaan ja intresseistään käsin	vähän kontaktia, persoonallinen
196 oma Jumala jokaisella ajatusmaailmassa			
208 Jumala on sitä, mitä ihmisen itsensä ajatusmaailma on			
202 Minä ajattelen joistakin asioista toisin ja se on sallittua	ihmisellä on ajatuksen vapaus suhteessa Jumalaan		
202 en niele kaikkea mitä tarjotaan opetuksiksi Jumalasta			
281 Jeesus on kiistanalainen koska tulkitsemme uskon oman			

persoonallisuuden kautta			
228 omasta vapaasta tahdostani haluan toteuttaa ajatus- ja toimintamallia jota toteuttaessani sydämeni on levollinen			
50 Jumala on antanut ihmisen valita, palveleeko vihan vai rakkauden lähde			
182 vakaumusta ei meistä pysty repimään itse paholainenkaan irti, kun meille on selvinnyt Tie, totuus ja elämä			
124 Vain minä vastaan Jumalan edessä valinnoistani	Jumala on olemassa, ihminen vastaa elämästään itse		
126 (Kilvoittelemme ajassa eli pyrimme kasvamaan)			
47 vastuuta omista teoista ei voi veirittää Jeesuksen harteille vaan vastataan itse			
5 Vaikka Jumala löytyisi, itse on eletävä oma elämä			
10 voi valita, uskooko Jumalaan	Suhde Jumalaan yksityisenä/henkilökohtaisena asiana		
280 mikään ei erota jumalan rakkaudesta ellei itse tahdo			
143 Uskoni on minun ja haluan pitää sen tahraamattomana.			
64 Henkilökohtainen usko Jeesukseen on minulle totta			
143 Meidän tulee pitää itsellämme se pyhä, joka uskoon kuuluu. Se ei ole uskonnollisuutta, se on uskoa			
161 Jotkut asiat ovat sydämen asioita ja usko on yksi niistä.			
158 Minun Jumalani (mitä sillä tarkoitankin) on omani. Sitä eivät selitä (...) muiden uskovaisten tulkinnat.			
179 Tein vuosikymmenet (...) työtä, jonka oma Jumalani hyväksyi. Missä on oikeuteni omaan jumalaani?			
163 Olen itse oma	Jumala, joka on ihminen itse	Jumala on ihminen itse tai	kontakti itseän

Jumalani ja tuntuu erittäin hyvältä.		ihmisen luoma entiteetti	
68 Me olemme itse oma Jumalamme		selite oman ajattelun tueksi: kontakti on kontakti itseän	
98 Olemme itsemme Jumalia, Jumala on siis löytynyt			
198 ole sinäkin reilusti oma jumalasi			
212 uskon itseeni ylitse muiden, se olkoon jumalani minussa			
204 Jumala on ihmisen laatima selitys hankaliin kysymyksiin	Jumala, joka on ihmisen luoma		
199 ihminen loi jumalansa			
219 Mihin tarpeeseen loit jumalasi ja mitä hänellä teet?			
117 R: Tarkat profetiat osoittavat Raamatun olevan väärännös	Jumala, joka ei löydy Raamatusta	Jumalaa ei ole	Jumalaa ei ole
(54 R: En usko, että raamattua olisi koottu puolueettomasti tai tarinoita värittämättä)		selite oman ajattelun tueksi: kontaktia ei ole tai se on ei-olevaan	
14 Raamattu ei ole Jumalan sanaa			
186 Ei tieteellistä näyttöä	Jumala, josta ei ole todisteita		
8 Jumalasta ei ole todisteita			
22 Ei ole todisteita, että Jumala olisi luonut miehen, kuten Raamatussa sanotaan			
164 Suurin osa rukoilee Jumalaa hädän hetkellä, mutta kun kaikki menee hyvin, tuntuu etten minä Jumalaa tarvitse	Jumala, jota ei tarvita		
30 Hieno tunne, kun ei tarvitse hakea turvaa mistään uskosta tai satuhahmoista			
68 Ei ole mitään ulkoista voimaa tai henkeä joka meitä johdattaisi suuntaan tai toiseen	Jumala, jota ei ole		
165 Kuoleman tai maailmanlopun tapahtumahetkellä kaikki pimenee. Minuahan tuo ei haittaa.			
186 Elämme oman aikamme ja kuolimme			

pois			
186 Tietoisuus sammuu samalla hetkellä kun sinun ruumiisiinkin.			
164 Jumalan etsimisessä menee aika hukkaan.			
201 Jumala on meillä uskovilla sama	Jumala, joka on kaikille uskoville sama	Raamatusta ja kirkon opeista löytyvä Jumala	vähän kontaktia, ei-persoonallinen
106 Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän joka meissä vaikuttaa, on sama		selite oman ajattelun tueksi: kontakti epäsuorasti raamatun tai kirkon kautta	
50 Jeesus ei kieltänyt Jumalaa, vaan oli itse ihminen ja Jumala	Jumalalla on kolme persoonaa		
50 Jumalan kolmas persoona pyhä henki on arka kuin kyyhkynen			
182 Eikös ole niin, että on vain yksi kolmepersoonainen Jumala			
9 Raamattu on Jumalan sanaa	Jumala, joka löytyy Raamatusta		
207 on syytä kaikessa pitäytyä Raamatun sanaan			
114 Jumala antoi raamatun ja ilmoitti ihmiskunnalle, millainen on ja miten päästä oikeanlaiseen suhteeseen hänen kanssaan			
114 Raamattu sisältää kaiken, mikä Jumalasta täytyy tietää päästäkseen oikeaan suhteeseen hänen kanssaan			
201 kaikkivaltias pitää huolen omasta tekstistään			
114 Raamattu on oikeasti Jumalan sana			
118 R: Sydämen täyttyessä pyhällä hengellä jumalan sana avautuu ehdoitta			
135 Raamattu on Jumalan sanaa sille, joka uskoo Jumalaan ja Kristukseen			
99 Opettelet tuntemaan Jumalan tahtoa ja tutustut Jeesukseen ja Pyhään henkeen. Nämä löytyvät, kun avaat Raamatun.			

160 Keskustelua Raamatun lauseilla. Armollisen Jumalan kanssa ja kautta!			
64 Raamatun sana on Jumalan pyhän hengen vaikuttamaa tekstiä			
20 Raamattu on pyhän jumalan sanaa			
18 Raamattu on Jumalan sana			
62 Henki oppaana (sanaa luettaessa). Kenekään ei tarvi lähteä tyhjänä pois			
15 Raamatun kirjoittajat saivat tiedot Jumalan Pyhän Hengen vaikutuksesta			
135 Jumala ilmaisee itsensä Raamatussa sanoin: minä olen se mikä minä olen			
164 Erilaiset opetukset pitääkin kyseenalaistaa, mutta kaikkiin kysymyksiin löytyy vastaus Raamatusta.			
16 Jumala on tehnyt raamatun Pyhän henkensä välityksellä			
23 Raamatun tekstit ovat Jumalan ohjauksessa tallennettu			
49 Vain Raamattua lukemalla Hänet voidaan löytää			
228 seurata sitä ajatus- ja toimintamallia jonka näen ja ymmärrän Raamatun lehdistä			
228 seurata Jeesuksen jalanjäljissä, kuten sen Raamatusta ymmärrän			
182 En koskaan voi unohtaa sitä, miten Raamatun Sana alkoi elää			
180 On helppoa silloin, kun tuntee Jumalan sanan, tarkoitan, että noudattaa oppejaan ja kehotuksiaan	Jumala vaativana elämäntapojen määrittäjänä	Jumala joka odottaa vaatii ihmiseltä kunnollisuutta	paljon kontaktia, persoonallinen tai ei-persoonallinen
180 (Raamatusta) selkeät ohjeet kirjasta toiminnallemme.		selite oman ajattelun tueksi: Kontakti on, ihminen tilivelvollinen tekemisistään Jumalalle	
306 mitä Jumala sallii tai miten Häntä voisi totella			
201 tehdä mitä herra meiltä pyytää			
304 kyllä sen erottaa, tanssiiko Jumalan			

kunniaksi vai esiintyäkseen			
73 Hengessä ja sydämessä elää Jeesuksen kanssa hänen opetuksiensa noudattaen			
224 Jumala pitää tarpeistani huolta, että saan sen minkä ansaitseen			
306 on kyse siitä, mitä Jumala ajattelee			
197 iloista antajaa Jumala rakastaa. Aina vaatimus			
306 Rock loukkaa Jumalaa			
153 Jotta teidän uskonne ei perustuisi ihmisten viisauteen vaan Jumalan voimaan	Jumala, joka on voimakas		
182 Jumalan voima on suurempi kuin ihmisen viisaus			
135 Jos uskot Jumalaan, näet koko maailmankaikkeuden Jumalan kuvana, myös itsesi	Jumala, joka on maailmankaikkeudessa läsnä	Jumala, joka on läsnä maailmankaikkeudessa ja sen osissa	paljon kontaktia, ei-persoonallinen
135 Uskon todellisuudessa ihmiselle avautuu "jumalallisuuden" näköala		selite oman ajattelun tueksi: Jumala tuntee ihmisen, mutta ihminen ei ole suorassa kontaktissa Jumalaan	
169 Löydät Jumalan jokaisessa ihmisessä, kasvissa, eläimessä!			
299 en ymmärrä, että Jumalaa täytyy etsiä, jos hän on kaikkialla			
171 Tottakai Jumala on läsnä kaikessa luomassaan ja jopa siinä ulottuvuudessa jota hän ei ole luonut.			
280 jumala on läsnä elämässä			
205 yhtä lailla kuin Jumala, on meissä kolme ulottuvuutta			
121 Sitten kun kerran saan hänet kohdata, tunnen hänet täydellisesti, kuten Jumala nyt minut tuntee	Jumala tuntee ihmisen täydellisesti		
170 uskon kyllä, että Jumala on tehnyt luomistyön, mutta että löytäisin Jumalan	Jumala, joka on luonut maailman	Jumala on luonut maailman mutta ei välttämättä ole maailmassa läsnä	vähän kontaktia, ei-persoonallinen

kasvista.			
16 Jumala on kaiken elollisen luoja			
30 Jumalan luoma luonto kärsii ulkona			
219 Jumala loi ihmisen kuvakseen!			
17 Minä olen Jumalan luoma ja äitini synnyttämä ihminen			